

מערכות הפעלה | 67808

הרצאות | פרופ' דוד חי ופרופ' דרור פיטלסון

כתביה | נמרוד רק

תשפ"ב סמסטר ב'

תוכן העניינים

I מבוא, אבסטרקציה וירטואלייזציה	
6	הרצאה
6	אבסטרקציה
6	ירטואלייזציה
8	סקירת הקורס
9	המשך וירטואלייזציה
10	תרגול
II מצב קרnl ו互動ראפטים	
11	הרצאה
11	מצב גרעין
12	תקני IO
14	互動ראפטים
14	תרגול
III תהליכיים וחוטים	
17	הרצאה
17	תהליכיים והkontext שלם
19	Multiprocessing
20	חוטים
21	חוטים ברמת הkernel והמשתמש
23	תרגול
IV סכון	
27	הרצאה
27	דוגמאות לבעיות סינכרון
27	מודול של Djikstra ודרישות לאlg' מניעה הדדית
29	פתרונות למניעת הדדית
30	אלג' המאפייה של למפורט
32	פעולות אוטומיות מורכבות
33	תרגול

40	V סמאפורים ומוניטוריים
40	הרצאה
40	סמאפור
40	מגבליות הסמאפור
41	בעית הפילוסופים האוכלים
42	תנאי קופמן הכרחיים לדד-лок
43	יצרן-צרכן
44	מוניטוריים
45	תרגול
53	VI תזמון תהליכיים
53	הרצאה
53	מטרות התזמון
54	אלגוריתמים אופלין
54	אלגוריתמים אונליין
56	VII תזמון לעומק
56	הרצאה
57	טור פידבק רב שלבי
57	הרעה בתור פידבק רב שלבי
58	הערכת ביצועי מותזנים
59	ניתוח של מודל פשוטני
60	מערכות פתוחות וסגורות
61	זמן מתקדם
62	תרגול
65	VIII ניהול זיכרון
65	הרצאה
65	המטמוני
67	סגמנטציה
68	פרוגמנטציה ופתרונוותיה
70	Paging
70	Paging
70	IX דפדף
70	הרצאה
70	גודל הדף האופטימלי
71	דף לפחות דרישת
73	קורבנות ואלגוריתמי גירוש
75	תרגול

77	X דפדף לעומק
77	הרצאה
77	ביצועי דפדף
78	локאליות בזמן
79	Thrashing-ו Swapping
80	טבלאות דפים אלטרנטיביות
81	הננה ושיתוף
81	קבצים
82	תרגול
87	XI מערכות קבצים
87	הרצאה
87	שמות במערכת קבצים
88	שימוש של תיקיות
89	הננה על קבצים והרשאות
90	שימוש מערכות הקבצים בדיסק
91	גישה לבלוקים השبيיכים לקובץ
92	תרגול
96	XII וירטואליזציה
96	הרצאה
96	פרטים נוספים על מערכות קבצים
98	ווירטואליזציה
99	היסטוריה ותורנות וירטואליזציה
99	שימושים של וירטואליזציה
100	амצעי וירטואליזציה
101	Containers
102	תרגול
105	I/O XIII
105	הרצאה
105	השלמות של וירטואליזציה
106	התקני I/O מבחרית מערכות הפעלה
106	דרייברים וקונטולרים
107	USB-ו Port Parallel
108	שיטות מעבר מידע
108	שכבות ביןיהם ותוספות
109	תרגול

XIV אבטחה

111	הרצאה
112	פריצת סיסמאות
113	הרשאות
114	מגעי אבטחה
115	תרגול

שבוע ॥ | מבוא, אבסטרקציה ווירטואלייזציה

הרצאה

מהו מחשב? מחשב מורכב מחומרה שעלייה מרכיבים אפליקטיבים (תהליכיים, לעתיד) באמצעות מערכת הפעלה. משתמשים ונתונים משתמשים בה, אך אינם חלק ממערכת מחשב.

בין האפליקציות לחומרה יש מערכת הפעלה, והיא חוצצת (לרוב) ביןיהם. מערכת ההפעלה לא תמיד רצאה, אלא רק כשהיא מותבקסת על ידי האפליקציה (לדוגמה הצגה למסך). על מערכת ההפעלה (לרוב) רצות הרבה מאוד אפליקציות בו-זמנית.

החיצינה זו מורכבת משני ממשקים:

- ארכיטקטורה (בין החומרה למערכת הפעלה): אילו פקודות המעבד מימוש וכייד קוראים להן.
- קריאות מערכת (בין האפליקציות למערכת הפעלה): פעולות ושירותים שניינימם לאפליקציה.

מערכת הפעלהקובעת איזו אפליקציה מקבלת את כוח החישוב של המעבד וכשהיא רצאה (קובעת איזו אפליקציה תרצו לדוגמה) אף אפליקציה לא רצאה ולהפוך. לאחר זמן מה שאפליקציה רצאה, קורת פסיקה של שעון המעבד (ש망תק 1000 ~ פעמים בשנייה) ומערכת הפעלה עוברת להרצת אפליקציה אחרת.

מערכת הפעלה מספקת סביבה נוחה ובטוחה לאפליקציות (באמצעות וירטואלייזציה ו-abs-traktsia). מערכת הפעלה היא ריאקטיבית, כלומר היא מתחילה שימושו יקרה. בנוסף היא תמיד שם, לעולם לא מסיימת את פעולתה ונמצאת בלאה אינסופית.

אם לא הייתה לנו מערכת הפעלה, היינו צריכים לשים את הקוד במקום ספציפי כדי שכאשר המחשב נדלק הוא יתחל להריץ את הקוד הנוכחי, להתמודד עם זה שאינו קבצים בכלל, לדבר ישירות עם הכביר/מקלדת וכל זה באופן לא בטוח ובליל מיקובל של פעולות.

על מחשב אחד ניתן להריץ יותר מערכות הפעלה אחת (ווירטואלייזציה) ולהפוך (ארכיטקטורות רבות-מעבדים) אך לא נסוק בכך בקורס הזה.

אבסטרקציה

מערכת הפעלה מציגה לאפליקציות מכונה אבסטרקטית, שמכילה פעולות שלא קיימות בחומרה אך מותבסות עליה. זה מקל על כתיבה של קוד והוא מפחית את הצורך להזקח הרבה יותר שימוש סטמי בחומרה. עבור דברים שדורשים עילויות יתרה, לעיתים כן כדאי לעבוד עם חומרה ולהיפטר מהאבסטרקציה.

חומרה	מערכות הפעלה
שמירת מידע בקבצים בעלי שם	שמירה בבלוקי מידע
גודל קבוע	גודל משתנה ככל שנרצה
קריאה לפי מקום על דיסק (משטח, מחלקה, מסלול)	קריאה לזמן לזמן ויחס
-	מבנה נתונים היררכי

טבלה 1 : קבצים דוגמה לאבסטרקציה

מערכת הפעלה מגבילה את "שדה הראייה" של כל אפליקציה למוכנה אבסטרקטית שמכילה רק את מה שהאפליקציה צריכה לראות, ומוכנה זו יכולה להיות שונות בין אפליקציות (מקום זיכרנו שונים).

מכונה וירטואלית	חומרה אמיתית
פקודות מכונה (עם ובלי הרשות)	פקודות מכונה ללא הרשות
4 ג'יגה זיכרון רציף	4 ג'יגה זיכרון רציף (כמה ג'יגה) ומטען
קבצים בעלי שם	דיסק מסודר לפי בלוקים

טבלה 2 : וירטואלייזציה של מערכת הפעלה

וירטואלייזציה

לנתק את החומרה מהמגבליות הפיזיות שלה - יצירת אשלייה. כל תוכנה חשבת שהמעבד הוא שלה, אף"פ שזה לא נכון ולא תמיד נrisk את התוכנה של האפליקציה הזאת.

מבחינת זיכרון כדוגמה לוירטואלייזציה, האפליקציה חשבת שיש לה 4 ג'יגה (במערכות 32 ביט) של זיכרון רציף (שנitinן לקרואו לו עם פוינטור בסיס והיסט) ושלה יש זיכרון יהודי, מערכת הפעלה תומכת באשליה הזו ומקצת זיכרון בעת הצורך ואילו לחומרה יש רק 2 ג'יגה. למעשה לאפליקציה יש הרגשה שיש לה הרבה יותר זיכרון משיש לה באמות וזוו אחריות מערכת הפעלה לספק את הדמיון הזה לה ולשלל האפליקציות האחרות שחוובות כך גם כן.

ההבדל בין אבסטרקציה לוירטואלייזציה לא תמיד ברור אבל ככל אבסטרקציה משפרת ווירטואלייזציה יוצרת עוד.

מערכת הפעלה ממונה על הקצאת משאבי (זיכרון, זמן מעבד) ונמדד את איכותה בהקשר זה באמצעות התחשבות ביעילות, ביצועים והוגנות.

טרמינולוגיה ביצועים

1. זמן תגובה/השהייה | Latency/Response time - הזמן שלקח לבצע פעולה/להגיב (שניות).
2. תפוקה | Throughput - הקצב שמתבצעת עבודה (אחד חלקי שנייה, הרץ).
3. ניצולות | Utilization - חלקו הזמן שהמחשבעובד ולא נח.
4. תקורה | Overhead - המשאבי המונוצלים באופן מנוני/נוסף כדי לעשות משהו, לדוגמה ריצת מערכת הפעלה.

סכום הניצולות (שאפליקציה בקשה באופן ישיר) + תקורה + זמן מנוחה מסתכם ל-100% מהזמן.

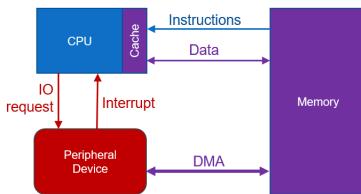
Multiprogramming

עד לבוא מערכות הפעלה, תוכניות היו רצوت אחת אחרי השניה. מערכת הפעלה חדשה ועתה מכילה Job, בה נמצאות כל העבודות שהמעבד צריך לבצע. מערכת הפעלה דואגת לחוiotת משתמש יותר נעימה כי היא מריצה במקביל כמה דברים (לא באותם במקביל, אלא מעבר מהיר בין אחד לשני). דוגמה קלאסית לכך היא Spooling, לפיה בזמן ריצה של רכיב O/I באפליקציה אחת ניתן לאפליקציה אחרת לרוץ.

הנחות התאוריתיה

- המעבד תמיד שם וזמן מנוחה שלו הוא ביוזבו.

- המעבד מהיר בהרבה מה-I/O.
- הזיכרון מספיק גדול כדי שירצו הרבה תוכנות.
- הגישה לזיכרון היא ישירה (DMA), כלומר יש לנו מטמון שצמוד למעבד שהוא מהיר ומכל מידע חשוב וכל מידע אחר ניתן לשלוות לזיכרון להביא לנו ולעשות דברים אחרים בזמן זהה (עד שיקרא לנו חזרה עם interrupt).

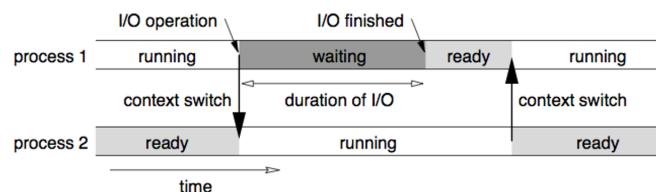
איור 1 : תרשימים שמדגים את השימוש ב-DMA

- יש יותר מדבר אחד לעשות בכל רגע נתון.

דרישות מערכת הפעלה

- תקשורת פרימיטיבית עם O/I.

- מתוזמן, שיקבע איזו עבודה כרגע רצה על המעבד.

איור 2 : הדוגמה של multiprogramming

בדוגמה הנ"ל מערכת הפעלה אחראית על המעבר בין התהליכים, בדיקה מתי ה-I/O מסייםים לעבוד, שימוש ב-I/O ועוד.

- spooler שינהל O/I יותר איטי.

שימושים של מערכת הפעלה

1. הרצת תוכנה.

2. ניהול תהליכיים (הריגת תוכנות אם הן נתקעו לדוגמה).

3. ניהול זיכרון (הקצאת זיכרון).

4. מערכת קבצים (שמירת היררכיה).

5. רשות (תקורת אינטרנט).

6. אבטחה ובטיחות (הגנה מפני פרישות).

7. הקצאת משאבים ומעקב אחריהם.

8. תקשורת עם O/I.

9. תקשורת עם המסתמש באמצעות Command Interpreter או Shell וכו'.

בימינו מערכות הפעלה מורכבות הרבה יותר, בין אם בקשימים ארכיטקטואליים כגון מערכות מרובות מעבדים ובין אם קשיים שנובעים מישוני הסביבה, בין אם זה בשירותי ענן ובין אם זה מערכות מובייל.

בخمسים השנה האחרונות עלתה אקספוננציאלית מספר הטרנזיסטורים במעבד, כגדלו עומד כתע על כמה אנומטרים (אחד חלק 10,000 שערה). קיבל השעון עלה אקספוננציאלית גם הוא עד 2005 עד שנקבע שהחומר שהם יוצרים חמור מדי ומאז הוא נשאר קבוע, ואיתו גם כמות החשמל שנדרשת לשימוש במעבד. מה שהחל לעלות אחרי 2005 הוא מספר הליבוט (המעבדים) בתוך כל מעבד, ומספר זה חסום על ידי 10 כרגע בטלפוןינו ומונה עשרות במעבדים מתקדמים.

בגלל שהארגון מגביל את מהירות השעון, הפתרון הוא מיקבול, וזה הסיבה שעברו לרכיבי מעבדים.

דוגמאות לוירטואלייזציה

1. פרטישנים (partitions) בדיסק הם חלוקות לוגיות של כונן קשיח שמתחנגים כמו דיסקים שונים אך אינם באמת כאלה.

2. זיכרון וירטואלי - הזיכרון הרציף המוגבל שיש לכל אפליקציה.

3. VPN, שמאפשר למשתמש להתחבר לאינטרנט ממוקומו האמיתי.

אפשר לעשות וירטואלייזציה גם למערכת הפעלה,(Cloud hypervisor) כלומר לשנייםhypervisor בין החומרה למערכות הפעלה כך שכל מערכת הפעלה תחשוב שהיא יחידה ושיש לה זיכרון כלשהו שלא בהכרח חייב להיות קיים במציאות ואפשר להוסף עוד שכבות וירטואלייזציה כאלה נפשנו (באמצעות VM שרך על מערכת הפעלה שרצה בתוך VM וכו') ויכולות להיות דרגות שונות של וירטואלייזציה באותה המכונה (אפליקציה אחת כן ב-VM ואחרת לא). יש גם container שזו אריזה של אפליקציה שהיא לא בדיקת המערכת הפעלה עצמה.

יתרונות של וירטואלייזציה

1. גיוון - כמה מערכות הפעלה על אותה מכונה.

2. סנאפושוט - להקפי את המערכת המצביע מסויים ולהשתמש בו זמן אחר.

3. הגירה - אפשר להעביר בקלות מערכת מאמצעי פיזי אחד לאחר.

4. בידוד - כל מכונה וירטואלית מופרד (כמעט) לשלוטין מהאחרות וזה מספק אבטחה.

עם כל היתרונות הנ"ל, באה גם תקורה ומשם יורדת הייעולות.

בענן וירטואלייזציה מאוד נוחה מבחינה scalability, אבטחה, גמישות וכו' וכל זה בזול מאוד.

בטלפון המכוב מאד שונה מבחינת ההנחות בעיקר כי הוא עובד על סוללה ולא חשמל ולכן במקום להשתמש במעבד תמיד נרצה להשתמש בו כמו שפהות, יש הרבה פחות זיכרון וקשה יותר לעשות יותר מדבר אחד בו בזמן.

מעבר לכך יש עוד הרבה מערכות אחרות שלחן צרכים ודרישות שונות וספקים שירותים שונים.

תרגול

סקרנו את הנהלים, שימוש ב-gdb,strace, valgrind והתרגיל.

תהליכיים שנלמד בקורס

1. מה קורה כשהוחצים על מקש במקלדת (דרייבר של המקלדת נקרא וכו')?

2. מה קורה כשהוכטבים או קוראים מקובץ (אבסטרקציה של מערכת הפעלה)?

3. אפ"ע שקריאת קובץ האי איטית מאוד, המחשב מגיב לפועלות שלנו, כיצד זה קורה (מולטי-פרוגרמים) ?

4. איך אפשר להשתמש בתוכנות שדורשות יותר זיכרון משמהחשב יכול לבצע?

5. מהו segmentation fault (גישה לזכרון לא קיים במכונה הווירטואלית)?

6. איך אפשר להציג אפליקציות מרובות ליבוט?

איך מנעים מהתנגשות בין פעולות של ליבוט (סינכרון)?

7. איך אפשר להציג יותר מערכות הפעלה אחת על מחשב (ווירטואלייזציה)?

8. איך מחשבים מתקשרים אחד עם השני?

רегистרים (אוגרים) מיוחדים

1. Program Counter - PC . שעוקב אחר אינדקס הפעולה שמורצת כרגע.

2. Stack Pointer - SP . שעוקב אחר ראש המחסנית.

3. Instruction Register - IR . עוקב אחר הזיכרון שלו אנחנו מצביים לשם שימוש בו.

סוגי פעולות המעבד

1. עיבוד מידע : טעינת בית לרגיסטר, כתיבה לזכרון.

2. פעולות אРИתמטיות : כפל, חיבור, פעולות "או" ביטית.

3. בקרת זרימה : קפיצה מותנת, לא מותנת.

מחוזר החיים של פקודה במעבד

1. בקשת פקודה.

2. פענוח פקודה ובקשה לאוגרים הנדרשים.

3. פעולות הרכיב האРИתמי בתוך המעבד.

4. קריאה וכתיבה לזכרון (sw, load, store שם load בהתקאה).

5. כתיבה חוזרת לאוגרים.

דוגמה הפקודה (sw \$1, 32 \$2) מבצעת $Reg[1] = M[Reg[2] + 32]$.

הערה גם אם יש לנו מעבד אחד, אין מנעה שהיה פקודות שונות בשלבים שונים במחוזר החיים וכך נשים שיפור קטן ביעילות.

היררכיית הזיכרון במחשב

1. זיכרון אוגרים : מאוד מהיר, עם פחות מ-1KB מקום, מספיק לחישובים זמינים.

2. זיכרון מטמון : קצר פחות מהיר, עם פי כמה וכמה זיכרון מהօגרים (עשרות KB) ומספיק לגישה מהירה לזכרון, נחשב בתוך המעבד.

3. זיכרון RAM : איטי ביחס למעבד, עם הרבה מאוד מקום אך לא מספיק לשימוש סדייר בו ולכך הומצא המטמון.

4. דיסק : הרבה מאוד מקום, מאוד איטי, המידע אף פעם לא ימתק בנגדוד לכל השאר.

על המחשב אפשר לא רק להריץ אפליקציות, אלא להוסיף שכבת וירטוואלייזציה נוספת מה שמערכת הפעלה כבר מספקת ועליה להתקין מערכות הפעלה נוספות שלא ידעו בכלל שיש משוחה מתחנן. הבועה במערכות כאשר היא שיש קורה רבה וחן דורשות הרבה משאבים. לשם כך הומצאו docker-ים, שעושים וירטוואלייזציה ברמת מערכת הפעלה. כמובן, היא לא מדמה חומרה חדשה אלא רק מערכת הפעלה חדשה, וכן יש עדין הפרדה מלאה בין האפליקציות והגישה שלחן לחומרה.

שבוע III | מצב קernal ואינטראפטים

הרצאה

סוגי פעולות

- **פעולות לא מוחסות** : פעולות שלא חשוב לנו לבקר את ההתנהגות שלהם אצל האפליקציות, לדוגמה חיבור, כפל, קפיצה וכיוצא"ב.
- **פעולות מוחסנות** : פעולות שרק מערכת הפעלה יכולה להשתמש בהן. לדוגמה קריאה לקבצים והגבלת הגישה של משתמשים שלא אמורים לגשת לבלוקים מסוימים מגלשת אליהם.

מצבי פעולה

- **מצב גרעין** : אפשר להריץ כל פעולה שהיא, מערכת הפעלה רצה במצב זה.
- **מצב משתמש** : ניתן להריץ רק פעולות מוחסנות.

מימוש מצב גרעין

יש במעבד אוגר ששמו PSW שמכיל בית מצב ואם הבית על מצב משתמש לא תינוק אפשרות להריצת פעולות מוחסנות. במעבדים מודרניים יש יותר משני מצבים ולכן יותר מבית אחד. כדי להיכנס במצב קرنל צריך לקרוא ל-trap שעשו שני דברים בו בזמן (אוטומית) :

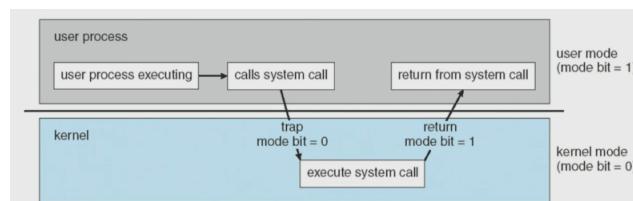
1. לשנות את בית המצב ב-PSW במצב קرنל.

2. לטען ל-PC כתובת של פ' OS.

trap היה פ' לא מוחסנת כי שגוראים לה בהכרח צריכים עדין להיות במצב משתמש.

מתי נכנסים למצב גרעין

- **כניסה במצב קرنל בקריאהsyscall** : כדי להשתמש בשירות של מערכת הפעלה צריך להשתמש ב-syscall ופקודות אלה מהוות את ה-API של ה-OS. המשמש קורא לה כמו פ' רגילה (יחסית מיוחדת אمنה) והפ' רצה במצב קرنל. בלי syscall אי אפשר לשנות רכיבים פנימיים של ה-OS כדי לשמר בטיחות המערכת. בנוסף, לפני שפועלים על הפרמטרים שהתקבלו ל-trap, תקינותם נבדקת כדי לא לבצע פעולות מסוכנות.
- בקראת syscall קוראים ל-trap, מרייצים את הפעולה הנדרשת, יוצאים במצב קرنל וחוזרים מה-syscall.

איור 3 : הדוגמה של קריאה ל-syscall

דוגמה נרצה לפתח קובץ. ה-`syscall` ראשית קורא `open` (פ' בספריית מערכת הפעלה) שהוא מעביר את הפרמטרים לאוגרים ושומר את הקוד של ה-`syscall` (במקרה זה). לאחר מכן, מוצבים את ה-`trap` ואז ה-OS מוצא את הפעולה הרלוונטית (פתיחת קובץ במקרה זה) בהסתמך על `switch-case` גדול (כבר במצב קרנל). לאחר ביצוע הפעולה נחזיר ל-`entry point` שקרה לפעה, נחזיר ממצב קרנל למשתמש ונחזיר לבסוף לפ'. המקורית שקרה לנו.

הערה כל הפעולה זו מאוד יקרה.

דוגמאות ל-`Syscalls`

- ניהול קבצים.
 - תקשורת (אינטרנט, פרוטוקולים אחרים).
 - ניהול תהליכי (להРОГ, לייצור, לשנות).
 - ניהול התקנים (מדפסות, עכברים).
- **כניסה במצב קרנל בהתקלות ב-Exception**: לעיתים ה-CPU לא יכול לבצע את הפקודה שהוא קיבל, מצב זה הוא חריג ולכן נקרא `.exception`.

דוגמה חלוקה באפס היא לא פעולה שאפשר לבצע.

דוגמה פעולה לא קיימת (באנדרoid היו 4 פקודות אבל 64 אפשריות - הרבה אפשרויות לקודים שלא קיימים) או לא חוקית (פעולה מיוחסת במצב משתמש).

בגלל שזה לרוב נובע מבאג בתוכנה, החומרה מעבירה את האחוריות לתוכנה - למערכת הפעלה. בכלל שלרוב אין מה לעשות עם שגיאה בסגנון זה (למעט בשגיאות ניהול זיכרון), מערכת ההפעלה תחרוג את התחלת בנסיבות שליחת אות.

- **כניסה במצב קרנל באמצעות Interrupt** (ראו המשך).

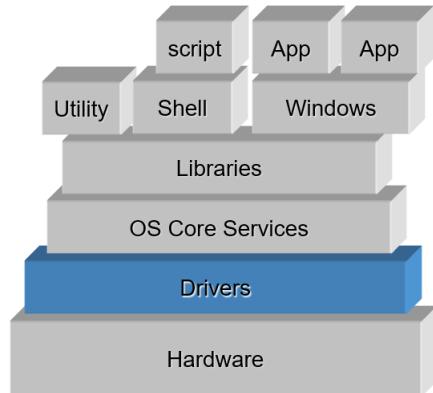
הערה לא תמיד ברור מה חלק ממכלול הפעלה ומה לא, לדוגמה האם דפדן הוא חלק ממכלול הפעלה? האם תמייה בחלונות והזזה שליהם היא חלק ממכלול הפעלה? לא תמיד, לעיתים זו אפליקציה בפני עצמה.

מערכות הפעלה מודרניות באותם שירוטים למשתמש שרצות כמו במצב משתמש, אך אין אפליקציות רגילות.

דוגמה `shell` או `echo`, שיכולות לקרוא ל-`syscall`-ים אבל אין רצות במצב קרנל באופן ישיר.

מתבקשת לאפליקציות ולשירותים האלה של ה-OS, יש את סדרות הקוד של ה-OS, שמתחנן יש את שירותי היסודות של ה-OS (ניהול זיכרון, תהליכי וczyz"ב) שהם רוב מה שאנו לומדים בקורס זה.

מתחתחים יש דרייברים, שהם סקריפטים שמתחמשים עם התקנים שונים (עכבר, מקלדת, דיסק) או מנהלים חלקים במכונה ומתחתח לכל זה מגיעה החומרה.

איור 4 : הדגמה של שכבות ה-OS

בגלל שדרייברים הם חלק ממכלול הפעלה והם יכולים לגשת לכל רכיב של ה-OS, הם רצים במצב קernel ומודדים להוות סכנה למחשב (יש הרבה מאוד דרייברים ואי אפשר לבדוק שאף אחד מהם הוא לא וירוס). לשם כך הומצאו פריבילגיות ביןיהם - בין המשמש במצב קernel - אף על פי שלא משתמשים בזיה ברוב מערכות הפעלה וכן מחשבים קצת יותר חשובים לנזקים.

התקני I/O

כדי לחבר התקן קלט/פלט כגון עכבר, מקלדת, דיסק משתמשים ב-System Bus שבאמצעות דרייברים לכל מכשיר מחבר כל התקן באופן מסודר ונגיש.

שימוש ב-System Bus מאפשר חיבור של התקנים חדשים בקלות הורדת Controller שלהם שמאפשר להתmeshק איתם וזהו. בנוסף, על אותם כבילים אפשר להתקין (באמצעות הגנרטו) הרבה התקנים שונים ולא צריך אחד מיוחד לכל אחד.

עם זאת, יש לו כמה חסרונות. בעיקר, הוא יכול להוות צוואר בקבוק כי המהירות שלו מוגבלת ע"י אורכו, מספר התקנים המוחברים אליו והדרישה שתואים להרבה התקנים שונים וכן הוא צריך לתמוך במהירות העברה שונות.

ה-Bus מכיל שלושה סוגים מידע שעובר בכבילים: חוטי כתובת (איפה נכתב את המידע), חוטי מידע (מה המידע) וחוטי אות (מתאים את קצב הטעינה).

כדי לתקשר עם התקני I/O משתמשים בקונטロלייט שלהם שנדרקים כשותבים למקומות ספציפיים שמוגדרים להם. הקונטロולר רץ בפרק עם DMA (הסכמה למעבר מידע מהמעבד ל זיכרונו מההרצתה הקודמת).

כשהתקן מסיים את העבודה על הנתונים שהוא קיבל הוא צריך לבקש את תשומת ליבו של המעבד (אם מקלדת אז כדי להעביר נתונים, אם מדפסת אז כדי לקבל משהו להדפס), וכך להתריע למעבד (דרך ה-OS) על זה, משתמשים ב-interrupt-ים.

אינטראפטים

gorom למעבד לעזור את מה שהוא עשו עכשו ולהריץ את פ' של ה-OS שמתמודדת עם ה-interrupt. התנהלות עם interrupt תפקידה של ה-OS.

נשאלת השאלה איך החומרה, ההתקן, יודע לאיזו פ' לקרוא? מה אם היא לא הייתה קיימת כשיוצר המעבד? לשם כך יש וקטור **אינטראפט** - זה מקום קבוע בזיכרון שנקבע ע"י החומרה שבו ה-OS צריך לשים פונקטרים לפ' לכל אינטראפט בהתאם לאינדקס שלו (אינטראפט 39 יקרא לפ' במיקום 39 בוקטור הזה). כל פעם שמערכת הפעלה נדלקת והתקנים חדשים מותקנים ה-OS שמה את הפונקטרים הרלוונטיים בוקטור.

הערה הוקטור נח呼 חלק בלתי נגייש בזיכרון למשתמשים כדי למנוע שימוש לתוכנו למצב קרנל באמצעות אינטראפטים מכוונים.

החווארה תיקח באופן עיוור את הפ' מהוקטור ובאותו הזמן תעבור למצב קרנל. חלק מהמנגנון, מזהים את ההתקן באמצעות מספרי זהות לדוגמה וכן בנסיבות ניתן להתmeshק עם התקן ב-OS.

בזמן שטפלים ב-interrupt מתעלמים מ-interruptים, אלא אם הם קריטיים - Non-Maskable (בלתי מסיכים) - ולא נרצה לשכוח מהם כגון כיבוי המחשב. בנוסף, אם ה-OS עושה משהו חשוב כרגע שהוא יכול להפסיק הינה יכול להגדיר שהוא לא רוצה לקבל אינטראפטים. נזכר כי יש שלוש דרכים לתוכנו למצב קרנל: אינטראפט (אינטראפט חומרה); סיס科尔 (אינטראפט תוכנה); שגיאות (טכנית גם אינטראפט תוכנה). אף על פי שאנו מתייחסים אליהם כמו שהוא, הם למעשה הדבר וכולם **משתמשים באינטראפטים** (בפרט בוקטור האינטראפט), כאשר trap הוא למעשה אינטראפט מספר 0x80 בקונבנצייה שקוראת ל-.syscall.

סיווג אינטראפטים

- תוכנה (טראף ושגיאות) מול חומרה (אינטראפטים של התקנים).
- פנימי (תוכנה) מול חיצוני (חומרה).
- סינכרוני (זמן תיק של השעון) מול אסינכרוני (חיצוני).
- מסיך (מלשון מסכח, אינטראפטים פחות חשובים) מול בלתי-מסיך (אינטראפטים קריטיים).
- מחזורי (השעון) מול לא מחזורי (כל השאר).

לא כל מה שה-OS חייב לרוץ במצב קרנל וככל שיש לנו קרנל יותר קטן כך יש פחות תקורה אבל פחות אבטחה כי לא הכל נעשה במצב בטיחותי שבו הכל נבדק. אם הkernel קטן במיוחד והוא יתפוס פחות מקום בזיכרון ואם משנים פ' מחוץ לקרנל, לא צריך להתקן את כל הkernel מחדש אלא רק החלקים החיצוניים.

בעבר מעדים היו **מונילייטיים**, כלומר הכל היה בkernel. מעבדים יותר חדשים הם **מודולריים-מונילייטיים**, כלומר kernel יחסית קטן וכשצריך סקריפט נוסף הוא נטען מספירה חיצונית. יש בנוסף **מיקו-קרנל** שמקיל את המINIומות הנדרש ומשאיר את כל ניהול הקבצים וכו' לפ' שלא דורות שוכנת בזיכרון kernel. כך הבטיחות יורדת בהרבה (כל ארוחי פרחי יכול לכתוב לקובץ), אבל התקורה קטנה בהרבה. במקרים שהכל יהיה בפנים, יש "סרברים" שמשרתים את המINIות המקבילות למה שהיה קורה בתוך kernel (סרבר ניהול קבצים, סרבר זמן תחזוקה תהליכיים). מיקרו-kernel לא בא מת שימיי במציאות והוא בעיקר מחקר מעניין.

תרגום

יש פערים בסיבוכיות של כל מיני פעולות בין מבני נתונים עליים לבין איך ה-OS עובדת. בשני קטעי הקוד הבאים לכאהרנה נדמה ששנייהם בעלי סיבוכיות זהה, אך למעשה בגל האופן שבו המעבד עושה cache לבלוקים של קוד אחרי שהשתמש בהם לראשונה, הגישה הראשונה תהיה מהירה הרבה יותר כי בגישה השנייה הוא כל פעם ניגש למערך אחר (מערך זו ממש הוא מערך של מערכים רציפים).

Approach 1	Approach2
<pre>for (h=0; h<height; ; ++h){ for (w=0; w<width; ++w){ img[h][w] = 0; } }</pre>	<pre>for (w=0; w<width; ++w){ for (h=0; h<height; ; ++h){ img[h][w] = 0; } }</pre>

איור 5 : הדגמה של סיבוכיות לא טריומיאלית

גם בהשוואה בין וקטור לרשימה מקוורת יש פערים גדולים מאוד בסיבוכיות פרקטית כי הוקטור יטמין את המערך מוקדם מאוד לעומת ברשימה המקוורת צריך לעשות גישה לזכרון כל פעם מחדש.

בנוסף, הסיבוכיות של איפוס ה-RAM הואlianari באורך ה-RAM, שהוא אפקטיבית קבועה אך למעשה אינו.

הגדירות

1. תכנית היא קובץ שנitin להרץ.
2. תהליך הוא הרצה של תכנית. תהליך פעיל הוא התהילה שהמעבד ברגע מרץ.
3. קלט/פלט הוא אוסף ההתקנים, תכניות ופעולות שאמונה על העברת מידע מ- או לצידם פריפרלי.
4. גרעין הוא יסוד מערכת הפעלה ויש לו שליטה מלאה על כל מה הקשור במחשב. בקורס השתמש ב"מערכת הפעלה" ו"גרעון" לשינויי אפ"פ שונים במציאות (גרעינים לא מונוליטיים). הגרעין הואאמין וכל תוכנה שאינה הגרעין היא לא אמינה.

מה שלוקח הרבה זמן זה לעבור לertz קרnl ממצב משבץ משתמש ועושים את זה כאמור עם אינטראפט.

לכאהרנה כדי לבדוק האם התקן רוצה להעביר/לקבל מידע מהמחשב אפשר לעשות לולאה שבודקת את כל ההתקנים כל פעם אם הם רוצים משחו, אבל לשיטה זו שני חסרונות מרכזים : זה בזבזני מבחינת סיבוכיות וזה גורם לאובדן מידע במקרה שהשעונים של המעבד וההתקן לא מסונכרים. במקומות זאת, נmana את ההתקנים להודיעם כשהם מסיימים משימה.

האינטראפטים מנוהלים על ידי ה-PIC, Programmable Interrupt Controller - PIC, שמחובר מצד אחד להתקנים בחוטים ייעודיים שמעבירים לו את אותן ומצד שני למעבד בחוט שמעביר את המספר של ההתקן שהקפיץ את האינטראפט.

איןטראפט הוא למעשה APC, Asynchronous Procedure Call - APC, קריאה אסינכרונית לפרקודה - שכן האינטראפט בלתי נשלט ע"י התכנית ולכן אסינכרוני. האינטראפט בלתי נראה לתכנית שהופסקה כי היא פשוט מפסיקה (אול) חוזרת כמשמעותם לטפל באינטראפט.

שלבי האינטראפט

- 1. קבלת האינטראפט**: מגע אות חשמלי למעבד בסוף מחזור של המעבד ולכון לא נוצר פקודה של המעבד באמצעות (חיבור לדוגמה).
- 2. שימירת המצב הנוכחי**: נשמר את ה-PC וכל האוגרים האחרים של התכנית שריצה עד עכשו.
- 3. העברת שליטה וסיפוק הבקשה**: מעבד אוטומי למצב קרנל וקריאה לפ' הרלוונטי מוקטור האינטראפטים.
- 4. החזרת המצב הקודם**: נחזיר את PC ושאר האוגרים.
- 5. החזרת השליטה**: חוזרת למצב משתמש והוחזרת התכנית המקורית.

דוגמה נבצע סכימה, חיסור ופעולות "וגם" ביטית ובאמצעי החישור נזוז את העכבר, אז המעבד יסיים את החישור קודם, יזוז את העכבר ויחזור ולעשות את פעולה ה-"וגם".

אחרי שmotkbl אינטראפט שגיאה, נותנים ל-**handler**, לנסות "לפטור" את הבעיה ולא במקרה של page fault הוא יחרוג את התהיליך.
דוגמה האינראפט צמום והוא פקודה שעוצרת את פעולה התכנית ונוננת את השליטה לדיבאג', זה למעשה **breakpoint**.

שבוע III | תהליכיים וחוטים

הרצאה

הגדולה תהליך הוא מופע של ריצת תוכנית.

תוכנית היא טקסט, ותהליך הוא אובייקט של OS שנעשה דברים. כשמייצים תוכנית יוצרים תהליך שחי לאורך מהלך הריצה.

איך תוכנית הופכת לתהליך

- כתיבת קוד המקור (פקודות ב-**c**).
- קימפול קוד המקור-**l-e** (פקודות לפי הארכיטקטורה של המעבד, לדוגמה 86x). ה-**l-e** מכיל גם מידע ש策יך לתחילת המעבד לפניה תחילת התוכנית.
- טיענית תוכן הקובץ אל תוך הזיכרון.

הערה נניח מעתה שיש לנו מספיק זיכרון לעשות מה שנרצה.

חלקי מרחב הכתובות של התהיליך

כל תהליך יש חלק בזיכרון שלו נראה רציף (אך אינו במצבות, נדון בכך בהמשך) שמורכב מארבעה חלקים.

- 1. טקסט - הפקודות של exe.a**.

2. מידע - נתונים סטטיים וערכיים מאותחלים מ-.exe.a.
3. ערמה - כאן מוקצת זיכרון באופן דינמי (גודל לא קבוע).
4. מחסנית - ניהול קריאות לפונקציות ומשתנים מקומיים (גודל לא קבוע).

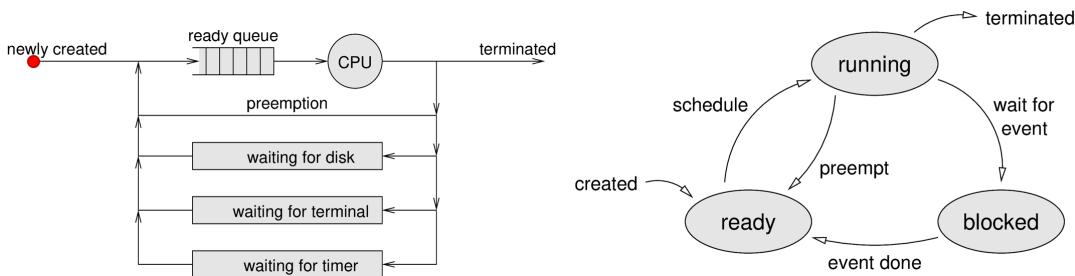
תכנית לא מדירה חח"ע תחיליך כי אפשר להריץ את אותה הוכנית כמה פעמים בו זמן, לדוגמה שרת שמקפל כמה דברים בו בזמן שירץ gcc אבל ברור שאלה תהליכיים שונים.

מצבי תהליכיים

אם נס镡ת ריצה באופן רציף, נזכיר כי מערכת הפעלה עוברת כל הזמן בין התהליכיים שרצים וכן תהליכיים לא תמיד רצים ויש להם מצבים אחרים.

1. רץ (running) - זה מה שהמעבד מבצעCurrently executing.
2. מוכן (ready) - יכול לרוץ אבל תחיליך אחר רץ כרגע על המעבד.
3. חסום (blocked) - לא יכול לרוץ כי הוא מוחכה למשהו (לדוגמה התקן קלט/פלט).

ברגע שתהיליך נוצר, הוא נכנס לתור המוכנים (ready queue) שמכיל את כל התהליכיים שמוכנים להרצה, מתי שהוא מתחילה באמת לרוץ על המעבד עד שהוא צריך למשהו (שעון, דיסק), מוחכה לדבר הזה ואז חוזר לתור המוכנים וחזור חלילה. אם הוא מסיים את הוכנית שהוא רץ, סורגים את התהיליך והוא יוצא מהולאה הזו (ראו הדוגמה).

איור 6 : הדוגמה של מחזור החיים של תחיליך

כשמדילקים את המחשב מתחילה תחיליך שמרץ shell או GUI (במקרה של וינדוס). כשכותבים פקודה או לוחצים על אפליקציה בהתאם, מתחילה תחיליך חדש בהתאם למה שנבחר.

הערה כל תחיליך יכול לקרוא ל-Syscall שיתחיל תחיליך חדש.

זמן שהטהיליך במצב רץ, מעודכנים באוגרים של המעבד את כתובות הזיכרון של התהיליך בזיכרון המשמש - בין היתר איפה מתחילה הזיכרון ומה גודלו, וכך יודע המעבד האם גישה לזכרון היא חוקית או לא (ריעונייה, במצבות זה קורה יותר מרכיב). בנוסף נשמר הפוינטර לראשית המחסנית של התהיליך הנוכחי וה-PC מופנה לפקודות של התהיליך הספציפי.

קונטקסט של תהליך

המכלול של המידע של התהליך נקרא הקשר של ההרצת (Execution Context) שנשמר בשלושה רבדים שונים.

1. **בתוכם המעבד :** האוגרים שהתהליך משתמש בהם, לרבות PC, SP, ו גם אוגר המידע והכתובת וכיווץ"ב.
2. **בזיכרו המשמש :** מרחיב הכתובות של התהליך שהוזכר לעלה.
3. **במערכת הפעלה :** מספר הזוחות של התהליך, המצביע עליו, המשתמש שMRI'ץ אותו (כדי לדעת אילו הרשות יש לו), אילו קבצים פתוחים אצלו, מידע לניהול התהליך ועוד.

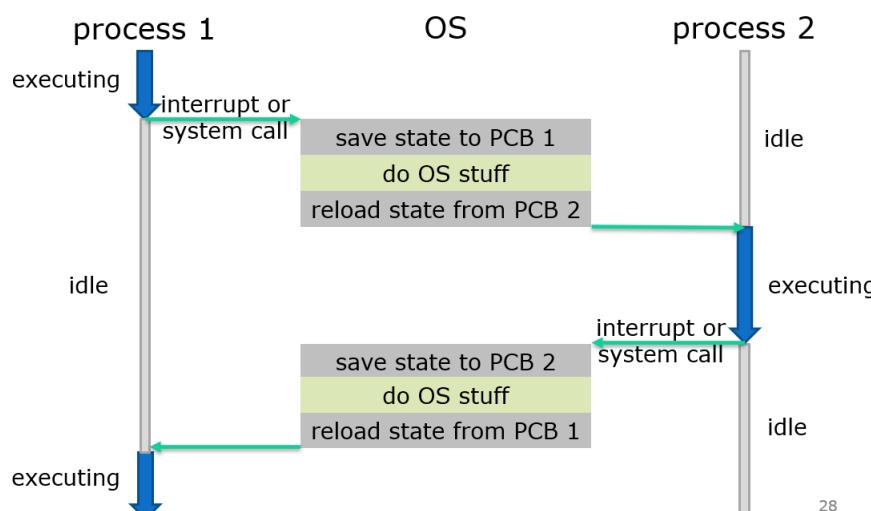
הקונטקסט הזה נשמר ב-OS במבנה נתונים מיוחד שנקרא (Process Control Block (PCB), והוא המוכנים ממומש כרשימה מקושרת בין PCB-ים).

ה-PCB שומר גם את מצב האוגרים במעבד, גם מיקום מרחיב הכתובות וגם את המידע של ה-OS על התהליך.
תהליך יכול להסתois בכמה דרכים: יציאה רגילה או יציאת שגיאה (לדוגמא אם קיבל פרמטר לא טוב) - יציאות יזומות; שגיאה קטלנית (לדוגמא חלוקה באפס) או הריגת שגיאה מהתהליך אחר (בנסיבות אחרות) - יציאות לא יזומות.

Multiprocessing

לרוב במחשב ירצו כמה תהליכיים ביחד וזה OS צריך לדעת לנשל אותם, ובעיקר להמשיך את האשליה שככל תהליך רצ מטעם עצמו ולא מתחרה באף אחד (זיכרו נפרד לכל אחד, חולקת זמנים בין התהליכיים).

כדי לעבור מהרצת תהליך אחד לאחר נוצר לבעוד מצטרך לבצע **Context Switching**, כלומר לשמר את מצב המעבד הנוכחי, של כל האוגרים שלו ב-PCB, לעדכן את המידע ב-PCB של התהליך הקודם, להעביר את ה-PCB לתור הנכון (מוכן, ממחכה), לבחור תהליך חדש להרץ, לעדכן את ה-PCB של התהליך החדש ולהחזיר את המצב הקודם של המעבד והזיכרו מה-PCB.

איור 7 : הדוגמה של Context Switching

מה צריך לשמר כshawers בין תהליכיים? את הקונטקט (איפה הוא מרחיב הכתובות שלו וכו') ואת האוגרים של המעבד אבל לא את הזיכרונו של המשתמש כי הוא לא משתמש.

מתי עושים קונטקט סוויז'?

1. אינטראפטים : אם נגמר ה-timeslice של התהליך או שהתקן חיוני (שעון שביל להרץ סרטון בתמונות עם הפרשי זמן קבועים) הופך תהליך עם חשיבות גבוהה לモכו.
2. שגיאת זיכרונו : כתובות הגעה לזכרונו וירטואלי וסיבות נוספות שבחנו נדוע בהמשך.
3. מתוך התהליך : Syscall שדורש המתנה.
4. שגיאה : כסדורת שגיאה והתהליך נהרג.

מי שקובע איזה תהליך עושה את זה הוא ה-CPU Scheduler שעליו נלמד בהמשך והוא משנה קונטקט מאות פעמים בשנייה. מי שמבצע את ההעתקה של המידע בין ה-PCB למעבד וכו' הוא ה-Dispatcher.

תקשורות בין תהליכיים

תהליכיים צריכים להיות נפרדים אחד מהשני כדי להגן עליהם, אבל לעיתים נרצה תקשורת בין תהליכיים. לשם כך ה-OS מספקת שירות שנקרא Inter-Process Communication (IPC) שבאמצעות תקורה גבוהה מאוד ודרך Syscalls מבצע את התקשרות זו. כדי למשמש את ה-IPC אפשר ליצור זיכרונו משותף שיוכלו לגשת אליו כל התהליכים, או באמצעות "הודעות" ביןיהם (זהו שימוש ה-socketים שמכור מתקשורת אינטרנטית גם) או באמצעות קריאה וכתיבה מקובץ רגיל. מימושי IPC מחולקים לשתי קטגוריות - מבוססי זיכרונו משותף ובסיסי הודעות. לא משנה איך ממשים את ה-IPC זה מוביל לביעות סכירותן. ככלומר האם התהליך קורא בזמנן את התוכן שMOVUBER לו או שהוא בדיק פיספס כי זה נדרס ע"י תוכן חדש וכו', וזה הנושא של השבוע הבא.

חוטים

חווט הוא מסלול ריצה בתוך התכנית. עד כה דיברנו על מצב בו לכל תהליך יש חוט שליטה יחיד שמתחליל ב-main ורך בהתאם לפקודות. עם זאת, ב-multithreading לכל תהליך יכולים להיות כמה מסלולי ריצה שונים שמבצעים חלקים שונים של הקוד בו זמנית. בינו לבין חוטים באוטו התהליך אין הפרדות קונטקט (למענה ההבדל היחיד הוא אילו פקודות רצotta).

דוגמה למה צריך חוטים שרצים בו זמנית? בדףן לדוגמה, נרצה להתmesh עם המשתמש, לטענו תमונות ולהוריד דפים מהאינטרנטן כל זה בו זמנית. בדוגמא גם אפליקציה לכתיבת טקסט.

אם לא הייתה מקביליות, היינו נאלצים לעשות הכל אחד אחרי השני, כלומר ש-Word יזכה לתו ובנתים לא יעשה שום דבר, ואז יעבד קצת ויחזר לחכות לתוים וככלל לא מאד עיל.

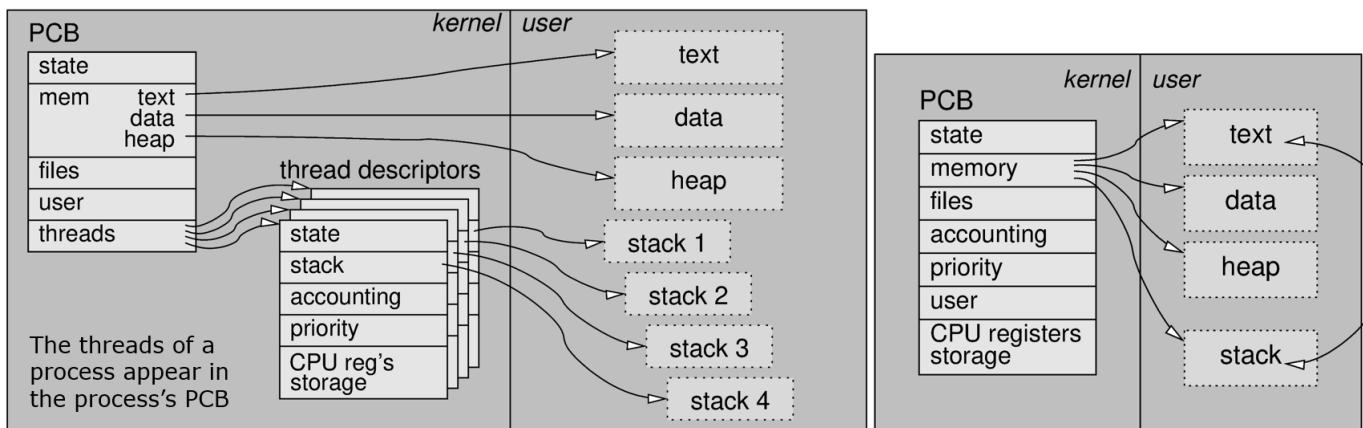
אם הייתה מקביליות ברמות התהליכים, ככלומר כל תהליך היה אמון על משימה אחת הייצתה לנו תקורה מאוד גבוהה מבחינת ה-IPC שחייב לקשר בין כל המשימות ויש חזרתיות של הזיכרונו. הפתרון הוא להשתמש בחוט לכל משימה שחולק זיכרונו עם חוטים אחרים.

תהליך הוא וירטואלייזציה של המחשב (לדעתו הוא היחיד שקיים) ואילו חוט הוא וירטואלייזציה של המעבד (במחשב עם כמה מעבדים יוכל להריץ כמה דברים בו זמינות, במקרה זה כמה חוטים באותו תחילה).

דוגמה במקרה של שרת, יהיה לנו חוט שמקשיב לפורט 80 לפי פרוטוקול http, שבכל פעם שיקלוט תקשורת מלוקה, יפתח חוט Worker שירץ פ' שתתפל בבקשת הלוקה (יתממשק עם קבצים בשרת וכו'). בזמן שהחוט העובד עושה את שלו החוט המקשיב יוכל לקבל בקשות חדשות ולפתח חוטים חדשים לכל לקוח חדש. כאן אחוריותה של מערכת הפעלה היא ליצור את החוטים, להחליפם בהרצתם, מנהל את התקשרות וכו'.

רמות חוטים

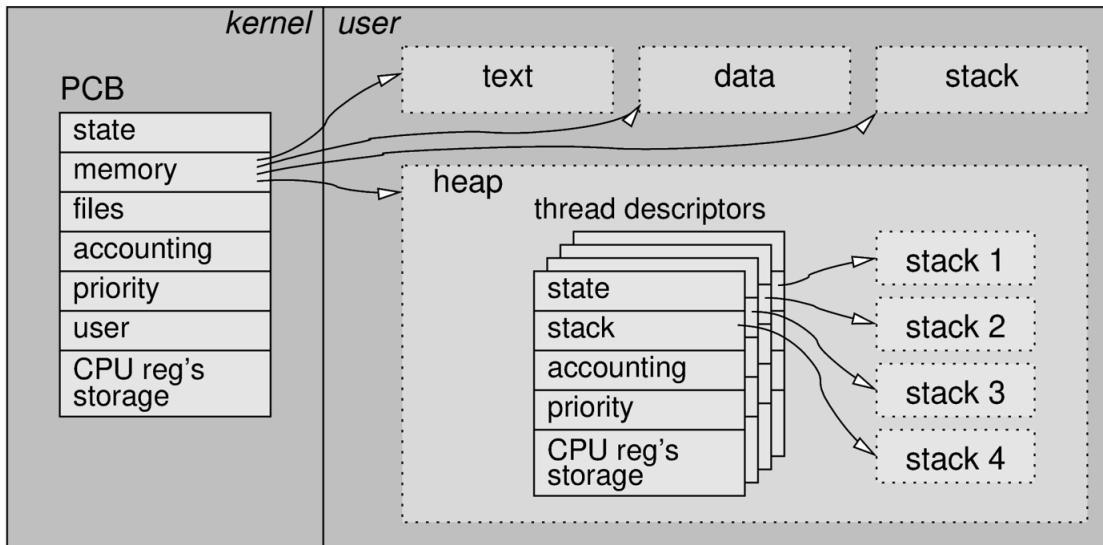
1. **חוטים ברמת הkernel :** במקרה כזה הקernel מנהל ושומר מידע על התהליך והחוטים ואפשר לחסום חוט אחד ולא לחסום חוט אחר (חוט אחד מוכחה לאינטרנט, אחר יכול לזרז בתנים). החסרונו של שיטה זו היא התקורה שנוצרת במעבר בין חוטים, שדורש את הקernel. אין להתבלבל בין **חוטי kernel**, חוטים שתפקידם ניהול מערכת הפעלה וחוטים **ברמת kernel**, שבסה"כ מנוהלים ע"י הקernel אבל רצים במצב משתמש ותפקידם לנוהל את האפליקציה.

איור 8 : ניהול תהליכי עם תהליכי אחד (ימין) מרובת חוטים בשיטת רמת הקernel (שמאל)

2. **חוטים ברמת המשתמש :** במקומות שהחוטים נוהלו ע"י הקernel, ממש חוטים עם סדריות במצב משתמש והkernel חשוב שרך רק חוט בכל פעם והספריה תדמה קפיצה בין חוטים ותקטין את התקורה שקיימת במעבר בין חוטים ברמת הקernel. החסרונו של שיטה זו הוא שאם קוראים ל-Syscall `clone()` שמקפיא את החוט, הוא מקפיא גם את כל שאר החוטים כי לדעת הקernel יש רק חוט אחד וזה איפשר לעבור להריץ אחד אחר.

דוגמה פיתון עובד עם חוטים ברמת המשתמש, בשל מגנון ה-GIL שמנגן תהליכי פיתון לחוט אחד בכל רגע נתון.

איור 9 : ניהול תהליכי במערכת מרובות חוטים בשיטת רמת המשתמש

הערה במערכות מרובות חוטים (כל מחשב כיוומ) על ה-CPU חוט אחד בכל פעם, במקום תהליך אחד. עם זאת, יכול להיות יותר ממעבד אחד במחשב (ואז אפשר להריץ כמה חוטים בו זמנית).
מערכת הפעלה בוחרת הן איזה תהליך להריץ והן איזה חוט להריץ בתחום התהליכי החוויא (בחירה בין חוטים ברמתו הUSR בלבד).

יתרונות של חוטים

1. הרבה יותר מהיר ליציר חוט חדש מאשר תהליכי חדש.
2. הרבה יותר מהיר לסיים חוט מאשר תהליכי.
3. הרבה יותר מהיר לעبور בין קונטיקסטים של חוטים בתחום תהליכי מאשר בין תהליכיים.
4. תקשורת בין חוטים היא פשוטה עם שיתוף הזיכרון ולא דורשת כניסה למצב קרבול ו שימוש ב-IPC.

<i>processes</i>	<i>Kernel-level threads</i>	<i>User-level threads</i>
protected from each other, require operating system to communicate	share address space, simple communication, useful for application structuring	
high overhead: all operations require a kernel trap, significant work	medium overhead: operations require a kernel trap, but little work	low overhead: everything is done at user level
independent: if one blocks, this does not affect the others		if a thread blocks the whole process is blocked
can run in parallel on different processors in a multiprocessor		all share the same processor so only one runs at a time
system specific API, programs are not portable		the same thread library may be available on several systems
one size fits all		application-specific thread management is possible

איור 10 : סיכום של הבדלים בין תהליכיים, חוטי קernel וחוטי משתמש

תרגול

סקרנו מחדש אינטראפטים, כשהדבר החדש היחיד הוא להסתכל על אינטראפט כהוודה ל-OS שהיא צריכה לתפוס שליטה ולפעול בתגובה לאירוע כלשהו.

הגדירה אותן הן התראות לתהליך שקרה אירוע חשוב.

אותות גורמים לתהליכיים לעזר את מה שהם עושים (לאחר סיום מחזור המעבד) ומחיב אותם להתמודד עם האירוע מיד. כל תהליך יכול לקבוע איך הוא מתנהל בקבלה אותות.

אות נוצר ע"י מערכת הפעלה ונשלח לניהול אצל התהליך, בעוד אינטראפט נוצר ע"י חומרה/תוכנה ונשלח לניהול אצל ה-OS.

הערה אותות ביוניקס מסומנים ע"י מספרים ויש להם שמות.

מה גורם לאות?

- קלט אסינכריוני מהמשתמש, לדוגמה Ctrl+C ב-shell שגורם לאות סיום ריצה של תהליך.
- תהליכיים אחרים וה-OS, לדוגמה אם נגמר טיימר שהתהליך התחיל.
- אינטראפט תוכנה, לדוגמה כזה שנגרם לאחר הרצת פקודה לא חוקית. במקרה כזה, ההרצת תיצור אינטראפט תוכנה, הוא יגיע ל-OS, והוא תעביר אל התהליך כאוט את המידע על ההרצת הלא חוקית.

דוגמיה העברת אותן באמצעות המקלדת. Ctrl+Z משנה את התהליך Ctrl+C שומר את מצב התהליך בקובץ.

דוגמיה העברת אותן ב-comand line. kill עם מספר התהליך הורג את התהליך, fg עם מספר התהליך הורג תהליך מושחה.

דוגמה יש פ' ספריה, kill, שבאמצעותה אפשר לשולח אותן לתהליכי אחרים.

הערה יש אמות לשימוש כללי של אפליקציות, תחת השמות 2/SIGUSR1.

הערה strace עוקב גם אחרי אותן, לא רק פקודות.

דרכי טיפול באומות

1. התנהגות בירית מחדל: התהליך יכול להסתיים, להתעלם, להשהות את עצמו או להמשיך הלאה.

2. התנהגות מותאמת: ניתן להגדיר התנהגות יעודית באמצעות פ' הספריה .sigaction.

ישנו כמה תהליכיים שאי אפשר להתאים את הטיפול בהם, לדוגמה KILL ו-STOP.

הערה אם לא מתאימים handlers מיוחדים לאומות, המערכת תשמש ב-handlers בירית מחדל.

Handler-ים מוגדרים מראש

.1 SIG_IGN - מתעלם מהאות.

.2 SIG_DFL - מרים את הנדר הדיפולטיבי.

הערה לכל אות יש הנדר שמתאים לו.

אם אנחנו מבצעים משוח חשוב בתהליך (מחיקת קבצים לדוגמה), נוכל לעשות(masking) לאותות כדי לסייע לנו מה שאנו עושים עכשו ואז לעסוק באות החדש. לחופין, אם אנחנו מטפלים באות כרגע ומקבלים אותן חדש, נוכל להגיד לאחד מהם לחייב עד שנשים עם האخر. כדי להזכיר אילו אותן אנחנו חוסמים, משתמשים בפ' הספריה .sigprocmask

sigprocmask מקבל שלושה פרמטרים: מה הפעולה שאנו מבצעים כרגע (הוסף אותן לרשימה החסומים, הסרה); רשימת האותות שאנו מוסיפים/מסירים; ופונינט לשימרת רשימת האותות החסומים הישנה.

sigaction מקבל שלושה פרמטרים: מספר האות; מה ה-*action* החדש שמוגדר לאות (handler), אותן שהוא מתעלם מהם ודגלים אחרים); ופונינט לשימרת ה-*action* הקודם.

מסכת האותות חלה רק במהלך שה-*handler* הנוכחי מותקן.

דוגמה נרצה כשהוא מקבלים SIGINT, Ctrl+C, להציג הודעה למסך.

```

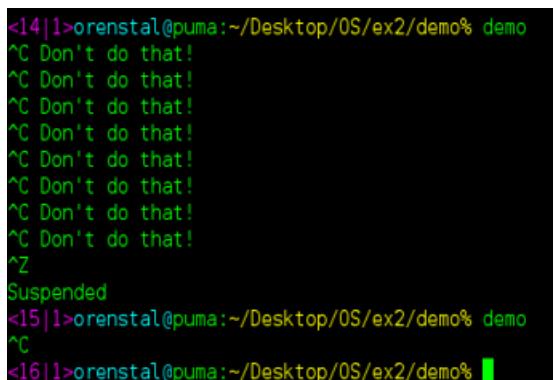
#include<stdio.h>
#include <unistd.h>
#include <signal.h>

void catch_int(int sig_num) {
    printf("Don't do that\n");
    fflush(stdout);
}

int main(int argc, char* argv[]) {
    // Install catch_int as the
    // signal handler for SIGINT.
    struct sigaction sa;
    sa.sa_handler = &catch_int;
    sigaction(SIGINT, &sa, NULL);

    for ( ; ; )
        //wait until receives a signal
        pause();
}

```


איור 11 : קטע קוד שמנדרת handler לאירוע SIGINT (מיימי) וריצה שלו (מיימי)

הלוואה בסוף ממחכה כל הזמן לאותות פעולה עליהם.

סקרנו מחדש תהליכי PCB והחלפה ביניהם.

אף על פי שלחווטים יש זיכרון משותף והרבה משבבים אחרים משתפים עם חוטים אחרים בתהליך, יש להם עדין מחסנית ואוגרים משל עצמם, לרבות PC, שכן אלו נדרשים לרכיב עצמאית של קוד.

חווטים ברמת המשתמש

ממומשים ע"י ספרייה שאחראית על התחלהם, סיוםם וכיו"ב. יתרון שלא הזכרנו שלחווטים ברמת המשתמש הוא שאופן התזמון של החוטים הוא תלוי אימפלמנטציה ואפשר להתאים אותו לצרכינו. העובדה שרק חוט אחד רץ בכל רגע נתון ולכנו רק חוט אחד יכול לגשת למשאב משותף. מייתרת את חלק ממנגנוני הסינכרון שצורךCSI שיתר מוחוט אחד (שבועות הקרובים נעסק בכך).

בസפירה שומרים לכל חוט, שמתארת את החוט, המידע שצורךCSI על הקונקטסט שלו וכו'. בימוש ברמת המשתמש יש בתוך החוט תור מוכנים שלחווטים.

כדי למשם ספריה כזו צריך למשם החלפה בין חוטים, ככלומר, עצירת פועלות החוט הנוכחי, שמירת מצבו וקפיצה לאחר. את זה עושים עם `sigsetjmp` (שומרת המצב הנוכחי) וכן `siglongjmp` (משחזר מצב מזיכרונו).

`sigsetjmp` מקבל שני פרמטרים: המיקום אליו שומרים את קונקטסט המחסנית (מיקומה, גודלה) ו מצב המעבד; ופרמטר שקובע האם שומרים את מסכת האותות או לא. לאחר מכן נשזרת המידיע האגורן זהה באמצעות `siglongjmp`.

ערך ההחזרה שלו 0 אם הוא חוזר מיד או ערך שמוגדר ע"י המשתמש אם עכשו הגענו מ-`siglongjmp` (כלומר שיחזרנו הכל והמשכנו להריצ' מאיפה שעצרנו).

הפ' שומרת את PC,SP, את מסכת האותות בהתאם לפרמטר כאמור ואות מצב המעבד, אך לא שומרת משתנים גלובליים (הם לא משתנים), משתנים מוקצים דינמית (הם גם לא הולכים לשום מקום כי הם בערימה שהיא משותפת) וגם לא ערכיהם של ערכים מקומיים כי אלו שמוררים במחסנית.

דוגמה בדוגמה הבאה מופיעים שני קטעי קוד זהים, כאשר אנחנו מתחילה את הריצה מהחוט הראשון. תנו הוא מערך שמנדר את הקונטקסטים של החוטים בהתאם.

```

Thread 0:
void switchThreads()
{
    static int curThread = 0;
    int ret_val =
        sigsetjmp(env[curThread], 1);
    if (ret_val == 5) {
        return;
    }
    curThread =
        1 - curThread;
    siglongjmp(env[curThread], 5);
}

Thread 1:
void switchThreads()
{
    static int curThread = 0;
    int ret_val =
        sigsetjmp(env[curThread], 1);
    if (ret_val == 5) {
        return;
    }
    curThread =
        1 - curThread;
    siglongjmp(env[curThread], 5);
}

```

איור 12 : הדגמה של שימוש בפ' siglongjmp ו-sigsetjmp

מה שרצחה בריצה הוא זהה : מתחילה מוחוט 0, מגיעים ל-sigsetjmp, שומרים את המצב הנוכחי עם מסכת האותות כי יש ערך 1, לא נכנסים ל-if כי ערך החזרה הוא 0, ואז עוברים קונטקסט לחוט 1, בהתסמק על המידע שנשמר לפני על חוט 1. לאחר מכן, שומרים את המצב הנוכחי של חוט 1 עם מסכת אותן, לא נכנסים ל-if, ואז עוברים לكونטקסט של חוט 0, שנשמר פעמיים מותוך קומפקטsigsetjmp, כאשר ערך החזרה הוא 5 כפי שניתנו מ-siglongjmp כי עכשו יצאו מ-if זכור. הפעם כן נכנס ל-if ונסיים את הריצה. החצים מסבירים מה קורה أولית יותר טוב מטיקסט.

דוגמה נעשה שאלת ממבחן דומה לדוגמה הקודמת.

(7) כמה פעמים הקוד הבא ידפיס hello ?

```

#include <setjmp.h>
#include <stdio.h>

int main(int argc, char *argv[])
{
    sigjmp_buf jbuf;
    int i = 10;
    int ret_val = sigsetjmp(jbuf, 1);
    if (ret_val == 0) {
        return 0;
    }
    i--;
    printf("hello\n");
    siglongjmp(jbuf, i);
    return 0;
}

```

- (א) 9 פעמים
- (ב) 10 פעמים
- (ג) 0 פעמים
- (ד) פעם אחת

איור 13 : קוד המקור של השאלה מהמבחן

התשובה היא ג', 0, כי ערך החזרה מה-sigsetjmp בתחילת החוט הוא 0 כי יצאנו ישירות ולא חזרנו דרך siglongjmp ולכן נמצא מיד מהריצה לפניו כל הדפסה שהיא.

לקרנל יש טבלת חוטים (TCB) שבה הוא עוקב אחרי כל החוטים (ברמת הkernel), גם להריץ את אלג' התזמון. בעיקרו כל עוד תהליך כלשהו קיבל זמן מעבד, הkernel יחליף רק בין חוטים ברמת הkernel ששייכים לתהליך הזה, ככלומר למעשה חוטים מתהליכיים שונים אינם מצויים בתחרות אחד עם השני אף פעם.

מתי נשתמש ברמת הkernel ומתי ברמת המשתמש? ככל אם התכנית היא CPU-bound, ככלומר עשויה הרבה פעולות אבל פועלות שונות, עדיף להשתמש בחוטים ברמת המשתמש כי אין בעיה של חסימה מהתקנים חיוניים, לעומת זאת אם התכנית היא I/O-bound, ככלומר תלואה הרבה בחתקנים חיוניים, עדיף להשתמש בחוטים ברמת הkernel.

בתרגיל נಮש מחלוקת לניהול חוטים ברמת המשתמש, כאשר לכל חוט יהיו שלושה מצבים אפשריים : רץ, מוכן וחסום, כאשר התזמון שלנו יהיה הבסיסי ביותר, ככלומר `semaphore` קלاسي כך שחותן יירוץ רק לאחר שכל החוטים שהיו מוכנים לפני רציהם. נוצרת הרצה של החוט לאחר תקופת זמן קבועה (קואנטום) אם הוא לא יחסם את עצמו קודם.

שבוע VII | סyncronization

הרצאה

בתקשורת בין תהליכיים שונים, אם בוחרים להשתמש במשאב כלשהו משותף, נוצרים בעיות של סינכרון.

דוגמאות לבעיות סינכרון

דוגמה ספולר של מדפסת. המעבד בתוך המדפסת שומר מידע עם ג'ובים שהוא צריך לעשות, וכל פעם שפרקוטס רוצה להדפיס משהו כל מה שהוא צריך לעשות זה `job = job[IN]++` (IN מצביע לראש התור) ככלומר אנחנו מודמים כאן תוך עבודה.

אם תהליך 1 מבצע `job = job[IN]` ולאחר מכן עושם קונטיקסט סוווי', תהליך 2 עושה את אותו הדבר רק עם `job2` אז הכל טוב ויפה.

לחלוfin, ניתן כי תהליך 1 יבצע `job1 = job[IN]` ואז יקרה קונטיקסט סוווי' (שהוא לא שולט מתי הוא יקרה), תהליך 2 יעשה בעצמו `job1 = job2 = job[IN]` מעולם לא יודפס. לאחר מכן עושם שוב קונטיקסט סוווי', תהליך 1 מעלה את IN, שוב קונטיקסט סוווי' ופרקוטס 2 מעלה את IN ומסיים.

קרו כאן שני דברים רעים : `job` נמחק ונוצר לנו רוח מיותר. הספולר יჩקה שהערך האחרון `null` באפר שלו יփוך ל-`NULL` ואז ימשיך לרוץ, הבעיה העכשו היא שהרווח הזה, שהוא `null`, מעולם לא השתנה כי אנחנו שמים עבודות רק בהמשך. ככלומר הרסנו לגמרי את הספולר.

הבעיה הזו לא יהודית לתהליכיים, היא קורת גם בין חוטים.

דוגמה נניח שיש לנו כמה חוטים עם משתנה גלובלי IN. בכתיבה `IN = C`, נקלט באסמבלי שלוש פקודות שונות: קריאה מהזיכרון, אינקרמנט ברגיסטר וככיתה לזכרון (ראו קוד).

השותפה שלי	אני
חוורט הביתה	
מסתכל במקrror ורואה שאין חלב	הולך למכולת
חוורת הביתה	
מסתכלת במקrror ורואה שאין חלב	מגיע למכולת
הולכת למכולת	קונה חלב
	מגיע הביתה ושם את החלב במקrror
קונה חלב	
מגיעה הביתה ומגלת שיש יותר מדי חלב	

טבלה 3 : הדוגמה של בעית סינכרון במצבות

```
lw r1, 100
.
inc r1
sw 100, r1
```

איור 14 : קוד אסמבלי של אינקרמנטציית ערך בכתובת 100

העובדת שזה מופרד גורמת לכך שנitinן לבצע קונטקט טוויץ' בין הפעולות. יכול להיות שהכל יעבד כרצוי (קרי הקונטקט טוויץ') יקרה לאחר סדרת הפעולות) אבל יכול להיות גם לא, לדוגמה שיקרה הדבר הבא:

- חוט 1 : קורא מהזיכרון.

- חוט 1 : אינקרמנט.

קונטקט טוויץ' (הריגיסטרים משתנים).

- חוט 2 : קורא מהזיכרון

- חוט 2 : אינקרמנט.

- חוט 2 : כתיבה לזכרון

קונטקט טוויץ'.

- חוט 1 : כותב לזכרון.

וכך הגיעו בסופו של דבר למצב ש-NI עליה רק באחד, לא ב-2 כפי שרצינו - שזה חמור!

הערה באגים בסגנון זהה לא תמיד קורים ולכך קשה לעלות עליהם באמצעות הרצת טסטים (יכול להיות ש-1000 פעמים הכל היה בסדר אבל אז ב-1001 הכל קורס אל תוך עצמו).

הפתרון לבעה כזו הוא סינכריזציה, ונובע ממצב מציאותי (הניחו כן כי כל שורה באה אחורי קודמותיה).

דוגמאות

הפתרון כאן הוא לדוגמה לשימוש פתק במקrror ולהתריע שהלכתי לנקות חלב כך שהשותפה לא תצטרכן לעשות כן. חשוב בכך להסביר את הפתק בסוף כדי שלא יחשבו שמשיחו קונה חלב כשנגמר כושא לא המצב. העיקרון הזה ינחה אותנו גם בסינכרון תהליכיים.

הבעיה היא שיש גישה לא מתואמת למשאב משותף (זיכרון, התקן חיצוני וכו'), לא משנה אם זה חוטים, תהליכיים או אם הם רצים במקביל או לא.

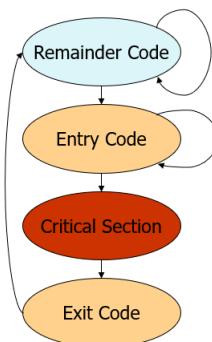
החלק הקריטי בהתגשות הוא הגישה לזכרון המשותף (כל שאר הפעולות הלוואקליות לא מעניינות). קטע הקוד הקריטי יכול להיות קצר מאוד (אינקרמנט) או מאוד ארוך. כדי שהכל יעבוד תקין, נדרש לכל היותר חוט אחד מרים קטע קוד קרייטי.

הפתרון הוא אלג' מניעה הדדית (Mutual Exclusion) שמנע ריצה במקביל של קטעי קוד קרייטיים.

הערה יש בעיות סינכרון שאין קשרות למניעת הדדית, לדוגמה קוד שדורש שקוד אחר יסתיים לפניו - זו בעיית קורדינציה.

המודל של Djikstra

כדי לפתור בעיה זו פורמלית, דיקסטרה יצר מודל מופשט של קטע קוד שימושתני בגישה למשאב משותף. באյור, רואים את קוד ה-*Remainder*, שהוא לא מעניין וועסוק בקוד מקומי שלא רלוונטי לבעה. לפני ואחרי החלק הקריטי, יש שני קטעי קוד - **הכניסה**, שיכול לקחת הרבה זמן (לכן יש לו לפחות סיבוב עצמו) לדוגמה כשהוא מוחכה לחוטים אחרים, או להיות מאד מהיר וקטע היציאה שרץ ואז חזר לקוד "לא מעניין". האופן שבו החצאים מכונים מאפשר לקטע הקוד הקריטי לרוץ פעמיים ושלפניהם ואחריהם יקרו כל מיני דברים - כמו שיותר גנרי.

איור 15 : המודל של Djikstra לבעיית המניעת הדדית

דרישות לאלג' מניעת הדדית

המשמעות שלנו היא לכתוב את קטעי הקוד של הכניסה והיציאה כך שהכל יעבוד כמו שצריך. לשם כך יש כמה תכונות נדרשות:

1. **מניעת הדדית**: בכל רגע נתון רק תהליך אחד מרים את החלק הקריטי שלו (חוקיות הקוד).
2. **התקדמות**: כל תהליך שמנסה להגיע לקטע קוד קרייטי בשלב כלשהו יגיע אליו הוא או תהליך אחר (לא נוכל למנוע מכלם לגשת למשaab פשוט).
3. **היעדר מרעב**: אם תהליך מנסה להגיע לחלק קרייטי, הוא מתיישחו יגיע אליו (לא יעוף אותו).
4. **כלליות**: אין הנחות על המהירות או מספר התהליכיים שורוצים להרים את קטע הקוד הקריטי.

5. איסור חסימה ב-*Reminder*: אף תחילה לא יכול לחסום אף אחד אחר מחוץ לقطع הקוד הクリיטי.

הערה אם קטע קוד הクリיטי זורק *Exception* או קטע הייציאה יטפל בו ולא ימנע את החסימה.

הערה ישcano הנחה סਮוייה שתהיליך לא נגמר באמצעות קטע הקוד הクリיטי ורץ לפסק זמן סופי.

פתרונות למניעה הדדית

1. קטע הכניסה חוסם את כל האינטראפטים וקטע הייציאה מהווים אותם. תנאי 1 מתקיים כי אף אחד לא יכול להתעורר, 2 מתקיים בבירור, 3 מתקיים כי מרכיבים אותם לפי הסדר ו-5 מתקיים כי הרימיניינדר בסדר גמור.

עם זאת, 4 לא מתקיים כי הוא לא מתייחס למצב שבו יש לנו כמה ליבות. עם זאת, באופן יותר רצוי, מי שמשמש את האלג' זהה הוא המשמש וממשתמש לא יכול לחסום אינטראפטים. גם אם מערכת הפעלה עשוה את זהה היא צריכה לעשות את זה לפסק זמן מאד קצר (לדוגמה בעת טיפול באינטראפט אחר כזכור) ולא לפסקי זמן ארוכים כאלה. מיסוך אינטראפטים כזה מקפיא את המערכת למקרה לפסק זמן לא ידוע.

2. נגידר משתנה גלובלי *turn* בגודל בית אחד שיאפשר לגעת בו אלא בקטעי קוד הכניסה והיציאה. ונגידר את קטעי הכניסה והיציאה באופן הבא:

Reminder	Reminder
while(<i>turn</i> ==1);	while(<i>turn</i> ==0);
Critical	Critical
<i>turn</i> =1;	<i>turn</i> =0;

Code for Thread 0 Code for Thread 1

איור 16 : קטעי הכניסה והיציאה עם משתנה גלובלי *turn*

כלומר, חוט 1 ממחה עד ש-*turn* הוא 0, ככלומר הגיע התור שלו, מריץ את הקטע הクリיטי ו מעביר את התור לחוט 1. חוט 1 עושה פעולה דומה וככה הם מעבירים ביניהם את התור.

מניעה הדדית מתקיימת כי נחכה עד שהייתה תורנו. איסור החסימה ברימיניינדר לא מתקיים כי אם חוט 1 קיבל את תורו אבל אף פעם לא נכנס לקטע קוד קרייטי אז חוט 0 נחסמ לנצח. לכן גם התקדמותו וגם היעדר רעב לא מתקיימים.

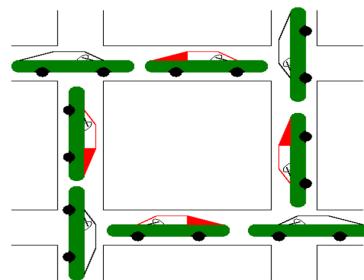
3. נגידר שני משתנים חדשים: *flag[0]* ו-*flag[1]* שהם הדגלים של חוט 0 ו-1 בהתאם. אם אנחנו רוצים להריץ את קטע הקוד הクリיטי, נעלם את הדגל שלנו ונחכה שהחוט האחר יסייע. כך נתריע שאנו רוצים לגשת ולא נצטרך לחכotta שמתוישחו יזכירו בנו (ראו איור).

Remainder	Remainder
flag[0] = true; while(flag[1]);	flag[1]=true; while(flag[0]);
Critical	Critical
flag[0]=false;	flag[1]=false

Code for Thread 0 Code for Thread 1

איור 17 : קטיעי הכניסה והיציאה עם דגלים

מניעה הדדית מתקיימת, אין חסימה ברימינדר אבל אין התקדמות וכלן גם לא העדר הרעבה. לדוגמה, אם 0 מרים את הדגל, עשויה קונטיקסט סוויז' ואז 1 מרים את הדגל אז אף אחד מהם אף פעם לא יגיע לقطع הקרייטי. מצב כזה נקרא דד-лок, כי שני החוטים מחכים אחד לשני. זה דומה לצומת לא פנוי (ראו איור). הפתרון בצתמים הוא רמזוריים.

איור 18 : הדוגמה של דד-лок

4. נסה לטפל בעייה זו בדרך הבא : נסיף חוזרת את מזון באופן הבא (?) מכליל לנו את שני המקרים : בכל פעם ש/cgiעים לقطع הכניסה, נרים את הדגל שאנו רוצים להגיע לחלק הקרייטי, ניתן לאחר את התור ונכח שיגיע תורנו וגם שהחוט الآخر לא ירים את הדגל שלו, ואז ניכנס. בסוף נוריד את הדגל שלנו. למעשה אנחנו קודם פותחים את הדלת לאחר, מציעים לו להיכנס, בהתאם להחלטה שלו בסופו של דבר ניכנס גם אנחנו (אם הוא רוצה להיכנס Nachka לו ואם הוא לא רוצה נורץ בעצמו). לא נגיע לחיוופים אינסופיים (הסטודנטית המשקיפה תרץ מקרה בו יש קונטיקסט סוויז' במאצע ותגלה שהוא אכן המצב).

Remainder
flag[j] = true; turn=1-f; while(flag[1-j] and turn==1-f);
Critical
Flag[j]=false;

Code for Thread *i*

איור 19 : האלג' של Peterson

הפתרון הזה הוא מאד אלגנטיבי ולמעשה מספק את כל חמשת התנאים.

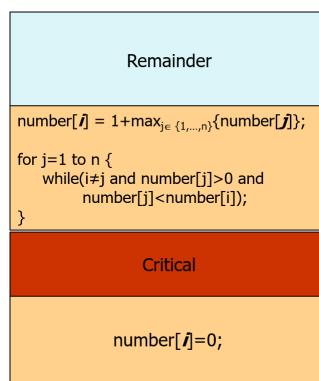
הבעיה איתטו היא שהולאה בא אנחנו מוכחים לתהליך האخر היא מיותרת ומובוזת את משאבי המעבד כי המזומן לא יודע שהתחילה מבזבז כוח חישוב. הבעיה השניה היא שאי אפשר להרחביב אותו ליותר משני חוטים.

קונספטיים בתזמון

1. מצב שבו בהינתן סדר אחר של תזמון הינו מקבלים תוצאה אחרת, קשה מאוד לעלות על מצבים כאלה.
2. Atomic Instruction: פעולה שמבצעים בלי יכול לקרויה קונטיקסט סוויז'. אינקרמנט של משתנה זה לא כמו שהוא אבל כתיבה לזכרו כן.
3. Busy Waiting: בדיקה חוזרת של תנאי ובזבוז משאבים באותו הזמן. הפתרון לדבר זה הוא לחכות לאינטראפט שמספר לי שהתנאי חדל מלהתקיים ועוד אז לא לרוץ בכלל.

ניסיונות לאלגוריתם המאפייה של למפורט

נניח שאנו במאפייה שבה כל אחד לוקח מספר ומacha בתור (לא בישראל). קטע הכניסה הוא לחת מספר ולחכות עד שיגיע תורנו וקטע היציאה הוא לעדכן את המספר הבא בתור על המסך. האלג' עובד באופן אינטואיטיבי יחסית, רק שהבעיה כאן היא שלקיחת מספר אינה אוטומטית ואז אין מניעה הדדית. ננסה למשמש אותו עם שינויים כדי שייעוב.

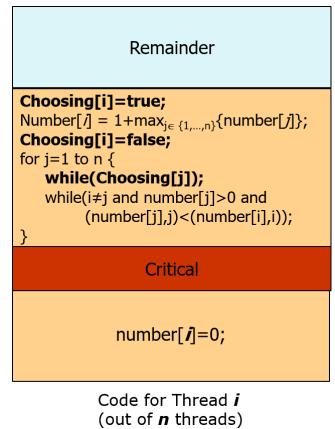
איור 20 : מימוש ראשון של אלג' המאפייה

1. בוחרים את הערך הרשאון אחורי כולם ואז בודקים לכל חוט אחר שונה מאייתנו שמחכה בתור שהוא לא לפניו, ורק כשכולם לא לפניו נכנסים. אנחנו כאן סומכים על זה שמי שיקח מספר אחרינו (כלומר הוא סיים את תורו ואולי חוזר חזרה לתור) הוא בטוח אחרים ולא צריך לבדוק אותו שוב.

2. אם הינו משנים את האי-שוויון להיות חלש, כלומר מהכה שככל אלה עם מספרים כמוינו ייכסו לפניו נקבע בבירור דד-лок.

3. כדי לפטור זאת, נבדוק עבור שניים באותו המספר למי יש מספר חוט יותר גבוה. הבעיה כאן היא שלקיחת מספר דורשת קריאת ערכיהם, חישוב מקסימום וכ כתיבת ערכים. יכול לקרותו כאשר **Race Condition** כי חוט 4 יכול לחשב מקסימום אבל עוד לא כתוב לזכרו, יקרה קונטיקסט סוויז' וחוט 5 ייחסב את המקסימום, יסיים גם לכתוב ויכנס לקטע הקוד הクリティ. אז יקרה עוד קונטיקסט סוויז', חוט 4 יראה שיש לו מספר זהה לאחר אבל בגלל שהוא לפני במספר החוט הוא יכנס גם ויש לנו עכשו שניים בקטע הקוד הクリティ בняgod לתנאי המ니עה ההדדית.

4. הפתרון הסופי לכך הוא להרים דגלי בחירה, ככלمر שימושים מקסימום להרים לפני ולהוריד אחרי את הדגל "אני בוחר" וכשבודקים בלולאת `while` האם יש מישחו לפני, נחכה של כל חוט אחד יסיים לבחור מספר (אם זה מה שהוא עושה כרגע), ראו איור.

איור 21 : מימוש נכון של אלג' המאפייה

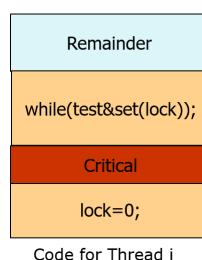
האלג' כאן גם שומר על FIFO (למעט עבור שניים שבוחרים את אותו המספר).

פעולות אוטומיות בארכיטקטורה מודרנית

כיום במעבד יש פעולות אוטומיות מורכבות מאוד כדי לאפשר פעולות בסיסיות בלי קונטיקסט סוויצ' במאזן.

- שמקבלת בית lock, הופכת אותו ל-1 ומחזירה את ערכו הקודם בפעולה אוטומית אחת.
- שמקבלת פוינטר ומספר ומוסיפה אותו למספר בפויינטר ומחזירה את ערכו הקודם של המיקום בזיכרון (בפעולה אחת).
- שמקבלת פוינטר, ערך ישן וחדר שמה בפויינטר את הערך החדש רק אם לפני היה את הערך הישן ומחזירה האם הצלחה או לא.

נוכל למשם באlgנטיות אפילו יותר את אלג' המאפייה באמצעות `Test&Set` באופן הבא (ראו איור).

איור 22 : מימוש עם `Test&Set` של אלג' המאפייה

מה שקרה כאן זה שאנו מוחכים עד שהлок פתוח לשימושינו, מבצעים את קטע הקוד הクリיטי ובסיומו משחררים את הלוק. הבעיה כאן היא שאין היעדר הרעה כי אם תפסנו את הלוק כשהוא פנוי הוא על בסיס מזל כי יכול להיות חוט אחד שיחכה אינסוף זמן כי הוא אף פעם

לא הגיע בזמן לлок פתוח. ניתן לפטור זאת באמצעות האלג' של Burn, שבודק בודקים כמה זמן כל אחד חיכה ועוד דברים מורכבים אחרים שלא עוסקים בהם.

פתרנו את בעיית המנעה ההדדית אבל עדין לא פתרנו את ביוזבו משאבי המעבד. כדי לפטור את זה נבקש את עזרת ה-OS באמצעות פרימיטיבים סנכרים עם משקל ברור. הפרימיטיבים האלה ממומשים בספריות (השלב הכி גבוה שהוא לא אפליקטיבי). העסוק בפרימיטיבים באופן אבסטרקטי בלי להתעניין איך הם ממשמשים אותם מבחינה פנימית.

תרגול

נרצה להשתמש בהרבה חוטים או תהליכיים אם יש לנו הרבה מעבדים, אם יש לנו פעולות חוסמות או אם יש לנו כמה פעולות שצורך לעשות בו זמןigt. להלן טבלת תוצאות של ההבדלים בין תהליכיים, חוטי קernel וחוטי משתמשים.

	Processes	Kernel Threads	User Threads
Interaction between instances	protected from each other, require operating system to communicate	share address space, simple communication, useful for application structuring	
Context-switch overhead	high overhead: all operations require a kernel trap, significant work	medium overhead: operations require a kernel trap, but little work	low overhead: everything is done at user level
Blocking granularity	independent: if one blocks, this does not affect the others		if a thread blocks the whole process is blocked
Multi-core utilization	can run on different processors in a multiprocessor system		all share the same processor
OS dependency	system specific API, programs are not portable		the same thread library may be available on several systems
Scheduling	one size fits all		application-specific thread management is possible

איור 23 : הבדלים בין תהליכיים לבין חוטים

ספריית pthread

כל פעם שתתחליך נוצר ייש לו חוט ראשוני, וכל השאר צריך ליצור באופן מפורש בקוד. כדי לעשות זאת, משתמשים בספרייה pthread_create.

pthread_create מקבלת פוינטר לשמיירת מספר החוט; אטראיביות לא מעניין; מה להריץ ברגע שהחוט נפתח; ואילו ארגומנטים להעביר לפ' זהו. היא מחזירה 0 אם הצלחה ואחרת את קוד השגיאה.

כדי לסיים חוט יש כמה אפשרויות.

- קוראים לpthread_exit עם פרמטר סטטוס סיום שהיה נגיש לחוט שירץ עלייו pthread_join.
- אם החוט מסיים את ריצה הפ' שהוא קיבל בתחילת.
- אם הוא מבוטל עם pthread_cancel שמקבל את מספר החוט

- אם כל התהיליך מסתיים.

דוגמה נכתוב קוד שפותח חמישה חוטים. מה שהוא עושה זה לפתח חוט שידפיס Hello World עם מספר החוט שלו ויסיים.

```
#define NUM_THREADS 5

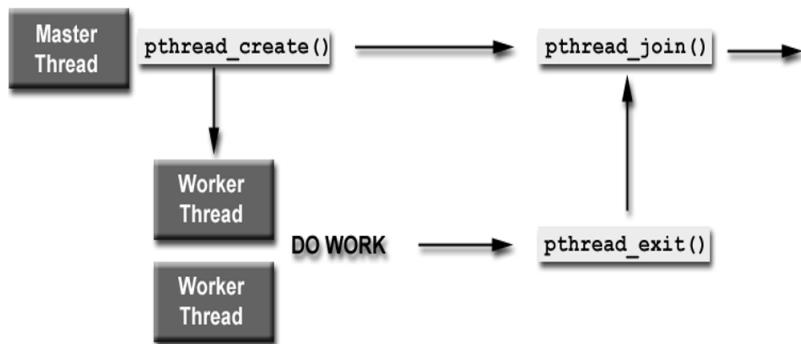
void *print_hello(void *arg) {
    int *index = arg;
    printf("\nThread %d: Hello World!\n", *index);
    return NULL; // Equivalent to calling pthread_exit(NULL);
}

int main(int argc, char *argv[]) {
    pthread_t threads[NUM_THREADS];
    int res, t;
    for (t = 0; t < NUM_THREADS; t++) {
        printf("Creating thread %d\n", t);
        res = pthread_create(&threads[t], NULL, print_hello, (void *) &t);
        if (res < 0)
            printf("ERROR\n");
        exit(-1);
    }
}
```

איור 24 : קוד לתוכנית שפותחת חוטים ולא עובד כמו שצריך

הבעיה עם הקוד הזה היא שהחוט של `main` יכול לסיים את הריצה לפני שהווטים האחרים יסיימו את הריצה שלהם ואז לא יודפס הכל כראוי. לשם כך נדרש להבטיח שמיין יסגר רק אחרי שכל השאר מסיימים.

מקובלת מספר חוט ; ומקום לשמר בו את סטטוס היציאה של החוט הנוכחי עד שהחוט האחרון מסיים. **pthread_join**

איור 25 : תרשימים זרימה של שימוש ב-join

הערה בחזרה לדוגמה הקודמת, עתה קטע הקוד החדש שייעבוד יהיה :

```

#define NUM_THREADS 5

void *print_hello(void *arg) {
    int *index = arg;
    printf("\nThread %d: Hello World!\n", *index);
    return NULL; // Equivalent to calling pthread_exit(NULL);
}

int main(int argc, char *argv[]) {
    pthread_t threads[NUM_THREADS];
    int res, t;
    for (t = 0; t < NUM_THREADS; t++) {
        printf("Creating thread %d\n", t);
        res = pthread_create(&threads[t], NULL, print_hello, (void *) &t);
        if (res < 0) {
            printf("ERROR\n");
            exit(-1);
        }
    }
    for(t=0; t<NUM_THREADS; t++) {
        res = pthread_join(threads[t], (void **) &status);
        if (res<0) {
            printf("ERROR\n");
            exit(-1);
        }
        printf("Completed join with thread %d status= %d\n",
               t, *status);
    }
}

```

איור 26 : קטע קוד לפיתוח חוטים עם join

חזרנו על [דוגמאות ל-Race Conditions](#)

נרצה בהינתן n תהליכיים, P_0, \dots, P_{n-1} , בלי אף הנחה אחרת על התזמון שלהם (הוא לא דטרמיניסטי), לפתור את בעיית קטע הקוד הקרייטי, ההנחה שליה היא שראית את הרצאה ולא צריך לחזור על מה שנאמר שם.

באלג' של פיטרסון אנחנו מכבים שהטור שלנו או שהאחר לא ירים את הדגל שלו. ההוכחה להתקדמות מאוד פשוטה: הדגל turn הוא או 0 או 1 ואז בחרה שאחד מה-while-ים לא מתקיים ובתווך אחד התהליכים נכנס לקרטע הקרייטי.

מיוטקס

נראה איך פרקטית משתמשים במשאב משותף. נשתמש באובייקט שנקרא mutex:

1. יוצרים את משתנה המיווטקס.

2. כמה חוטים מנסים לנעל (לקחת לעצם) את המיווטקס.

3. רק אחד מצליך והמיווטקס בבעלותו.

4. אותו אחד מרים את קטע הקוד הקרייטי.

5. הבעלים משחרר את המיווטקס ווחזרים לשלב 2.

6. משחררים את המיווטקס כشنגמרת הריצה.

אפשר לאותחל מיווטקס ב-thread או סטטיית לערך דיפולטיבי כלשהו, או דינמית (במהלך הריצה) באמצעות pthread_mutex_init שמקבל את המיווטקס לפני שאותחל וערכי אטריבואיטים דיפולטיבים ומוחזיר את אותו המיווטקס.

כדי להרוס מיווטקס קוראים לpthread_mutex_destroy שמקבל את המיווטקס ונפטר ממנו.

כדי לנעל מיווטקס קוראים לpthread_mutex_lock שמקבל את המיווטקס ומנסה לקחת בעלות עליו ואם הוא לא מצליח הוא חוסם את עצמו עד שהמיווטקס משוחרר ע"י חוט אחר.

כדי לשחרר אותו קוראים לpthread_mutex_unlock עם המיווטקס והוא משחרר אותו אם החוט שקורא לו הוא הבעלים של המיווטקס כרגע. הוא יחזיר שגיאה אם המיווטקס כבר שוחרר או אם המיווטקס נעל על ידי אחר.

דוגמה כדי לעשות אינקרמנט/דיקרמנט בשני חוטים שונים עם מיווטקסים, נכתוב את הקוד הבא:

Thread 1:	Thread 2:
// Locking two different resources lock(a_mutex); lock(b_mutex); a=b+a; b=b*a; unlock(b_mutex); unlock(a_mutex);	lock(b_mutex); lock(a_mutex); b=a+b; a=b*a; unlock(a_mutex); unlock(b_mutex);

איור 27 : קטע קוד שMOVIL לדד-ЛОק

הבעיה עוד לא נפתרה כי אם אנחנו רוצים לקחת שני משאבים, נוכל להיכנס לדד-ЛОק. לדוגמה, בקוד הבא חוט 1 קיבל את הлок של a, יהיה קונקטסט סוויז', חוט 2 קיבל את הлок של b וניכנס לדד-ЛОק. בהמשך נלמד איך להתמודד איתם.

МОНИТОרים (משתנים מותנים)

מיוטקסים מבצעים סינכרון של חוטים מבחינת בעיית המונעיה ההדדית. אבל יש עוד הרבה בעיות סינכרון שונות.

דוגמה בתרחיש Barrier, נרצה לחכות בחוט הנוכחי שלנו עד שכל החוטים האחרים מגיעים לנקודת מסויימת בריצה שלהם.

דוגמה בתרחיש Reader-Writers צריך לטפל בקריאה וכתיבה של הקובץ ולודא למי שקורא קורא את התוכן הרלוונטי.

דוגמה בתרחיש Bounded-Buffer יש צרכן שקורא תוכן מבادر כלשהו ויש יצרן שמוסיף תוכן לאותו הבادر והשאלת היא איך הוא יקרא את המידע הרלוונטי לו.

הערה את כל אלה אפשר למשבษ באמצעות מיווטקס אבל זה לא תמיד cocciי אלגנטוי.

דוגמה נניח שחווט 1 צריך את המשתנה של חוווט 2. נוכל לכתוב את קטע הקוד הבא :

Thread 1:	Thread 2:
<pre>while (true) { pthread_mutex_lock(&mut_var); if (canUseVar) { // use var canUseVar = false; } pthread_mutex_unlock(&mut_var); }</pre>	<pre>pthread_mutex_lock(&mut_var); init(var); canUseVar = true; pthread_mutex_unlock(&mut_var);</pre>

איור 28 : קטע קוד להמתנה למשתנה מחווט אחר

כאן חוווט 2 לוקח את מיווטקס, מחשב מה שהוא צריך, מסמן את הדגל שקובע האם המשתנה אוטח ולשחרר את המיווטקס. חוווט 1 לוקח את הлок, כשהוא מקבל אותו הוא בודק אם דגל ה"מוכנות" מורם, אם כן עושה מה שהוא צריך ומוריד את הדגל, ואחרת ממשיך בולולאה האינסופית. ה-if הפנימי מתיחס למקרה שבו חוווט 1 קיבל גישה למשתנה לפני חוווט 2.

הערה המימוש הנוכחי משתמש ב-Busy Waiting ולא אלגנטיבי.

מוניטורים מיועדים לפטור בעיה זו (של התנייה בין חוטים). לモוניטור שתוי פ' מרכזיות :

- Wait שמקבל מיווטקס ומשתנה ומשחרר את המיווטקס (החווט חייב להיות בעלותו) וחוסם את החוווט עד להודעה חדשה, כשהוא מתעורר הוא ממחה עד שהוא יכול לקחת את המיווטקס.
- Signal שמקבל משתנה ומשחרר חוווט כלשהו שנחסמ ע"י Wait על אותו המשתנה ונוטן לו את המיווטקס.

דוגמה בחרזה לדוגמה הקודמת, נוכל למשוך זאת באמצעות מיווטקס באופן אלגנטיבי הרבה יותר.

Thread 1:	Thread 2:
<pre>pthread_mutex_lock(&mut_var); if (canUseVar) { pthread_cond_wait(&cv_var, &mut_var); } // use var canUseVar = false; pthread_mutex_unlock(&mut_var);</pre>	<pre>pthread_mutex_lock(&mut_var); init(var); canUseVar = true; pthread_cond_broadcast(&cv_var); pthread_mutex_unlock(&mut_var);</pre>

איור 29 : קטע קוד להמתנה למשתנה מחווט אחר עם מוניטור

מה שקרה כאן הוא הדבר הבא : חוווט 1 לוקח את המיווטקס, אם הערך במשתנה עוד לא מוכן הוא חוסם את עצמו עד שימושים אותו שהוא מוכן, פועל עליו, ומשחרר את המיווטקס.

חווט 2 לוקח את המיויטקס, שם את הערך במשתנה, מסמן שהוא מוכן לשימוש ומעיר חוט שצורך את המשתנה זהה ומשחרר מהמיוטקס.

אין לי כוח להקליד את כל אלה מחדש, אז הנה הפקודות הרלוונטיות למשתנים מותנים:

```
pthread_cond_init(pthread_cond_t *cv, NULL);
pthread_cond_destroy(pthread_cond_t *cv);
pthread_cond_wait(pthread_cond_t *cv,
                  pthread_mutex_t *mutex);
pthread_cond_signal(pthread_cond_t *cv);
pthread_cond_broadcast(pthread_cond_t *cv)
```

איור 30 : פקודות ב-`pthread` לモוניטורים

על כל הפ' דיברנו כמעט ברודקאסט. ברודקאסט במקום להעיר רק חוט אחד שירtti כמו `signal`, מעיר את כל החוטים שמחכים לערך המותנה.

מחסום

דוגמה נממש מחסום, כמו למשל פ' שמחזירה רק ככל שאר החוטים מגיעים לנקודת כלה.

```
#define NTHREADS 5
pthread_mutex_t *n_done_mutex;
pthread_cond_t *barrier_cv;
int n_done = 0;

main() { // Checking of return values omitted for brevity
    pthread_t tids[NTHREADS];
    int i;
    void *retval;

    pthread_mutex_init(&n_done_mutex, NULL);
    pthread_cond_init(&barrier_cv, NULL);

    for (i = 0; i < NTHREADS; i++)
        pthread_create(&tids[i], NULL, barrier, (void *) &i);

    for (i = 0; i < NTHREADS; i++)
        pthread_join(tids[i], &retval);

    printf("done\n");
}

void *barrier(void *arg) {
    // Checking of return values omitted for brevity
    int* id = (int *) arg;
    printf("Thread %d -- waiting for barrier\n", id);
    pthread_mutex_lock(n_done_mutex);
    ndone = ndone + 1;
    if (ndone < NTHREADS) {
        pthread_cond_wait(barrier_cv, n_done_mutex);
    }
    else {
        pthread_cond_broadcast(barrier_cv);
    }
    pthread_mutex_unlock(n_done_mutex);
    printf("Thread %d -- after barrier\n", id);
}
```

איור 31 : קטע קוד ליצירת מחסום

משמאלי אנחנו מתחילה הכל, יוצרים את כל החוטים עם פ' החוט שמוגדרת מימין ואז עושים לכלםjoin. פ' המחסום מבקשת עיליה על מספר החוטים שישימו את עבודתם ועשו לא איןקרמנט.

אם זה לא החוט האחרון קוראים ל-`wait` על ה-`CV` של המחסום. אם זה כן האחרון עושים ברודקאסט ונונתנים לכלם לסיים לרווח.

הารגוונט מספר לחוט מה מספר שלו.

סיכום

דוגמה סמאפור מאפשר לכמה חוטים לגשת למשאב משותף, ולא רק אחד כמו מiotekس. לדוגמה, בכתיבה-קריאה לקובץ, אפשר שיהיה רק כותב אחד אבל הרבה קוראים. סמאפור מאפשר לאתחל עם כל מכסה של חוטים שרק נרצה.

בעת הכניסה לחלק הクリטי נעשה דיקרמןט וכשנסים נעשה אינקרמנט. חוט נחסם אם הוא מנסה לעשות דיקרמןט והערך הוא 0 (כלומר אין עוד מקום).

כדי לאתחל סמאפור קוראים ל-`sem_init` מקבלת אובייקט סמאפור ; האם לאפשר שיתוף בין תהליכיים (לרוב 0) ; וערך התחלת המכסה. כדי לסייע שימוש בו קוראים ל-`sem_destroy` מקבלת את הסמאפור ומוחירה 0 אם הצלחה ומספר שלילי אחרית (בדומה ל-`sem_init`). כדי לקבל גישה קוראים ל-`sem_wait` מקבלת את הסמאפור ומוכחה עד שהיא אפשר לגשת אליו ואז מוחירה. כדי להחזיר גישה קוראים ל-`sem_post` מקבלת את הסמאפור ועושה אינקרמןט לסופר הפנימי כדי לאפשר לאחרים לגשת אל המשאב.

דוגמה מה הבעיה בקוד הבא? אנחנו עושים אינקרמןט לאונטר מכל מיני חוטים שונים ויכול להיות שנעשה אינקרמןט באותו הזמן ונקבל .Race Condition

```
int counter;
void *foo(void * arg){
    for (int i = 0; i < 1000; ++i) {
        counter += 1;
    }
}

int main(int argc, char** argv)
{
    pthread_t threads[5];
    for (int i = 0; i < 5; ++i) {
        pthread_create(threads + i, NULL, foo, NULL);
    }

    for (int i = 0; i < 5; ++i) {
        pthread_join(threads[i], NULL);
    }
    printf("counter: %d\n", counter);

    return 0;
}
```

איור 32 : קטע קוד בעייתי

לשם כך הומצא המשטנה האוטומי, שעוטף טיפ כלשהו ומאפשר לקרוא לעליו `load` ו-`store` עם פרמטר כדי להפעיל אותו. ככה לא צריך להתעסק עם מiotekסים והם ממומשים באופן פנימי (שתי הפ' מוחכות עד שהן מקבלות גישה למשטנה).

שבוע 7 | סמאפורים ומוניטורים

הרצאה

נעסוק עתה בפתרונות לביעיות תיאום שונות.

סמאפור הוא מחלוקת עם שני ערכיים: ערך, ורשימה של חוטים. יש לו שלוש פעולות בסיסיות (ראו איור) - העלה והורדת הערך ואתחל.

Down(S)	Up(S)	Init(S,v)
$S.value = S.value - 1$ if $S.value < 0$ then { add this thread to $S.L$; $sleep();$ }	$S.value = S.value + 1$ if $S.value \leq 0$ then {remove a thread T from $S.L$; Wakeup(T);}	$S.value = v$

איור 33 : קטעי קוד עברו מימוש סמאפור

הערה את הפעולות אנחנו מבצעים בצורה אוטומית.

הורדת ערך מוריד את הערך ואם ”גמר המקום“ בסמאפור, קרי הערך קטן מאוד, נשלח את החוט לישון עד להודעה חדשה ונוסיף אותו לרשימת החוטים שמחכים למקום בסמאפור.

באותנו האופן העלאת ערך מעלה את הערך ומוציאו חוט מרשימה המתנה אם יש כזה.

הערה זה דומה למאחרת שימושת סמאפור בمساعدة שימושAIRה אנשים בהמתנה עד שמתפנה מקום.

הערה הרשימה היא לא בהכרח תור, אבל אם היא כן נאמר כי הסמאפור הוא הוגן.

בספרות האקדמית לעיתים מתייחסים להורד והלאה C-P ו-V כי כזה זה בהולנדית.

דוגמא נציג מימוש של מניעה הדדית עם סמאפור. כל מה צריך לעשות זה `down` בקטע הכניסה ו-`up` בקטע היציאה כאשר הוא מאותחל להיות 1. כל התוכנות מתקינות, כאשר היעדר הרעבה מתקיים רק אם הסמאפור הונן, אחרת בשלושה חוטים יוכל 2 לשחק ביניהם עם הסמאפור והשלישי לעולם לא יקבל גישה למשאב. למעשה לעיתים מיטקס ממומש ע”י סמאפור ביןארי (עם אתחול 1).

דוגמא נניח שאנו רוצים לבצע את משימה A לפני משימה B כהמשימות בשני חוטים שונים, כיצד נדרש זאת? עם מיטקס קלאסי זה קצת קשה כי אין פה קטע קרייטי, אך נוכל להשתמש בסמאפורים. כל מה צריך לעשות זה `up` אחרי A ו-`down` לפני B עם סמאפור ביןארי ואז B יתחיל רק אחרי שהוא נכנס לסמאפור.

מגבילות הסמאפור

הערה סמאפורים לא פותרים כל בעיה. נגיד אנחנו רוצים להעביר כסף מ-A ל-B בחוט אחד ובחוט אחר מ-B ל-A. נרצה להימנע מ-Race Condition. נוכל להזכיר על קטעי העברה בקטעים קרייטים ואז הכל יהיה בסדר.

דוגמא עכשו נניח שיש לנו חוטים שרוצים להעביר מ-A ל-B, מ-B ל-C ומ-C ל-D בהתאם. במקרה כזה, נוכל פשוט להזכיר על הכל בקטעים קרייטים אבל זה לא יעיל, כי אין לנו בעיה שהחות הראשון והשלישי יעבדו בו זמנית כי אין קשר ביניהם.

נוכל במקום לעשות סמאפור לכל חשבון ואז כדי להעביר בין שני חשבונות יצרכו לחסום את כל שאר החוטים מלעת בחשבונות בהם אנחנו עוסקים.

דוגמא אם היו עושים העברה מעגלית (A ל-B ל-C ל-D ל-A באربعة חוטים שונים) נוכל בקהלות לקבל דד-лок כשכל אחד ממחכה לחשבון אחד וחוזרים לולאה.

הערה גם כewish לנו רק שתי העברות, חשוב לנעול את הסמאפורים לפי אותו הסדר תמיד כי אחרת יכול להויאר דד-לוק, ככלומר צריך להיות סדר גלובלי למשאבים.

בעיית הפילוסופים האוכלים

נניח שיש לנו שולחן עגול שבו יושבים פילוסופים שהם אוכלים או חושבים (למשך זמן סופי) או חושבים (יכולם להחליף בין המצבים). כשהם אוכלים הם צריכים לחתוך שני צ'ופסטיקים וכשהם מסיימים לאכול הם מניחים אותם (משחררים אותם) שני פילוסופים לא יכולים להחזיק צ'ופסטיק יחד, כאשר בין כל שני פילוסופים יש צ'ופסטיק יחיד (כלומר כל אחד חוסם את שני שכניו).

נסמן $PN - P0, \dots, c$ צ'ופסטיק (משאב/סמאפור בינהרי). לפני האכילה יעשה הפילוסוף $mowd$ לסמאפור משמאלו ואז מימינו, יאכל, ואז יעשה ku לסמאפור משמאלו ואז מימינו ויחזור לחשוב וחזר חלילה.

זה לא יעבוד כי יכול להיות דד-לוק - כל אחד לוקח את השמאלי וקורחה קונטקט טוויז' מיד אחרי ואז בסוף יוצא שכולם מחזיקים את השמאלי אבל לא מצליחים לחתוך את הימני.

הפתרון הוא לשבור את הסימטריה, לדוגמה באמצעות קביעה שאחר הפילוסופים יבחר הפוך. ככלומר, כולם יריםו את השמאלי ואז הימני אבל PN ירים קודם הימני ($N - c$) ורק אז השמאלי ($c - N$).

משפט בפתרון הא-סימטרי הנ"ל לא ניתן להגיע למצב של דד-לוק.

הוכחה: נניח בשילילה שהפילוסוף ה- i -MRIים צ'ופסטיק אבל אף אחד לא אוכל, ככלומר אף אחד לא הצליח להרים את הצ'ופסטיק השני שלא.

- אם $i < N - 2$: אם i מנסה לחתוך את הצ'ופסטיק השמאלי שלו, $1 + i$ ולא מצליח, ולכן $1 + i$ הצליח לחתוך את הצ'ופסטיק הימני שלו ולכן הוא אוכל סתירה.

אם i לוקח את השמאלי שלו וUCCESSיו מנסה לחתוך את הצ'ופסטיק הימני שלו, $1 - i$ ולא מצליח, ולכן מי שמיימינו לוקח לו אותו. אם מי שמיימינו לא אוכל זה אומר שמי שמיימינו ($2 - i$) לוקח לו אותו. אם הוא לא אוכל אז מי שמיימינו לוקח לו וכוכ' עד 0, שאם לוקח לו את הצ'ופסטיק שמיימינו זה אומר $1 - N$ לוקח אותו אבל בגלל שאצלו הסדר הפוך, זה אומר $1 - N$ מחזיק כבר בשני הצ'ופסטיקים והוא אוכל סתירה.

- אם $i = N - 2$: אם $i = N - 2$ לא מצליח לחתוך את האחד משמאלו זה אומר $1 - N$ מחזיק אותו ואם $1 - N$ אין את האחד שמשמאלו זה אומר $1 - 0$ יש אותו אבל זה השני של 0 ולכן 0 אוכל.

אם $i = N - 2$ לוקח את השמאלי אבל מוכחה לימני המקרה זהה למקרה המתאים $2 - N < i$.

- אם $i = N - 1$: אם $i = N - 1$ מצליח לחתוך את האחד מימינו אבל לא מצליח לחתוך את האחד משמאלו (0) אז $1 - 0$ יש את שנייהם ולכן הוא אוכל.

אם $i = N - 1$ מוכחה לאחד מימינו אז $2 - N$ לוקח לו וכוכ' עד 0 אבל אם 0 לוקח מ-1 אז הוא בהכרח אוכל כי האחד מימינו לא נלקח כי $1 - N$ עדין מוכחה לרשותו שלו.

הערה היעדר ההרעה לא טריוויאלי כאן והוא כנראה לא מתקיים אם הסמאנפור לא הוגן ואולי מתקיים אם הוא כן אבל צריך לבדוק את זה.

תנאי קופמן הכרחיים לדד-лок

1. מניעה הדדיות לפחות משבב אחד צריך להיגע במצב בו לא משתפים את המשבב.
2. חוט אחד מחזיק במשאב אחד וմבקש גישה למשאב אחר.
3. משבב יכול להשתחרר רק באמצעות שחרור ולונטרி של המחזיק בו.
4. המתנה מעגלית.

אפשר לתאר דד-лок ע"י גרפ' שבו הקודקודים הם חוטים ומשבבים משותפים והצלעות הן מושבב לחוט אם יש לו גישה אליו ומחוץ למשאב אם הוא מכחכה לו. אם יש מעגל בגרף כזו הרי שהתנאי הריבועי בתנאי קופמן מתקיים.

הבעיה עם שבירת הסימטריה הנ"ל היא שיכולה להיות שرك אחד אוכל בכל פעם. אם נחלק את החוטים לזוגיים וアイ-זוגיים ונגיד לכל אחד לנקחת משמאל לימין והאחר מימין לשמאן נוכל להגיד במצב שלפחות 2 אוכלים ולא רק אחד. פתרון זה נקרא פתרון LR.
קשה מאוד לעלות על דד-ЛОקים כי זה תלוי בתזמון ולא תמיד קורה. כדי להימנע מdad-LOCKים, נגיד סדר על המשבבים ונגען בסדר אחד ונשחרר בסדר הפוך תמיד.

יצרן-צרכן

חוט אחד או יותר יוצרים עבודה וחוט אחד או יותר צורכים עבודה (לדוגמא חוטי עבודה ומדפסות בהתקאה). בעיות של דרישת יכולות לקרות גם במקרה של העובדים, כלומר שאחד ידרוס את העבודה של الآخر ויגרום לкриיסה של הכל, אבל גם מהצד של הצרכנים, למשל שעבודה תודפס פעמיים וכו' .

הערה אם הבאפר שעליו שמים משימות הוא בגודל חסום, נסתכל על הבאפר ציקלי, כלומר אחורי שנגמור האינדקס האחרון חוזרים להתחלה.

במקרה של באפר ציקלי יש בעיות כבר עם צרכן וייצור אחד. אם הצרכן מתעכב על משימה אחת והיצור בנתים מייצר עוד ועוד משימות הוא יכול להגיד ולדרוס את המשימה בהתחלה שעדיין בפעולה ע"י הצרכן. בשלב כלשהו הצרכן והיצור מצביעים לאותו המיקום ואנו נשאלת השאלה - האם הבאפר ריק או מלא? אי אפשר לדעת כי יכול להיות שהצרן סיים הכל והגיעchorה לחזית או שהיצור כתוב באפר שלם שהצרן עוד לא עשה. אפשר להוסיף משתנה נוסף שמספר כמה משימות יש באפר ואז בклות מבדילים בין שני המצביעים הנ"ל.

Producer
(e.g., sending printing job)

```
while (COUNT==n);  
  
buffer [IN]=job;  
IN=IN+1 mod n;  
COUNT++;
```

Consumer
(e.g., printer)

```
while (COUNT==0);  
  
job=buffer [OUT];  
OUT=OUT+1 mod n;  
COUNT--;
```

איור 34 : מימוש של מצב צרכן-יצרן יחידים

למעשה הצרכן מחייב שיהיה מה לעשות והיצרן מחייב מקום לכתב. חשוב להפוך את השורה של האינקרמנט ודקראמנט של הקאונטר לאוטומטית אחרת כਮון נקלט .Race Condition במקורה הכללי המצב קצר יותר מורכב, נוצרך שלושה סמאפורים.

Producer
(e.g., sending printing job)

down(empty)
down(mutex)

```
buffer [IN]=job;  
IN=IN+1 mod n;
```

Consumer
(e.g., printer)

down(full)
down(mutex)

```
job=buffer [OUT];  
OUT=OUT+1 mod n;
```

up(mutex)
up(full)

Initial values:	
mutex	1
empty	n
full	0

up(mutex)
up(empty)

איור 35 : מימוש של מצב צרכנים-יצרנים רבים

כדי לכתוב לבסוף, יצרן צריך להחזיק במילוקס שהוא סמאפור בינארי. בנוסף, הוא צריך לחכות שהיota תא ריק, כלומר ש-empty (מאוחROL ל-0) לא יהיה שלילי. כשהוא מסיים, הוא מעלה את full, שמחזיק מיידע כמה תאים מלאים יש (מאוחROL ל-n). היצרן באותו הזמן צריך לחכות שהיota תא מלא, להחזיק במילוקס ואחריו זה להעלות את מספר התאים הריקים.

מונייטורים

דרך נוספת לפתרור את הבעיה זו הוא עם מונייטורים. מונייטורים הם אובייקטים ברמות שפת התכנות שיעוטפים סכמת סנסרין כך שאפשר לגשת למידע רק באמצעות פ' ייעודיות. מונייטור פוטר אותנו מהתעסקות עם כמה סמאפורים.

מחליטים שלכל היותר חוט אחד יבצע פ' של האובייקט וככה מקבלים מניעה הדדית אוטומטית כי רק אחד יכול להגיע בכלל במשאב בכל רגע נתון. אם מישחו נסח' מנסה לגשת, הוא נחסם עד שמשחרר המשאב.

בדוגמה הזכרן-יצרן נגידיר פ' produce ו-consume שכותב/קורא ומעלה/מוריד קאונטר. כאמור אם מגיע לצרכן לפני שהוא יצרן אז הוא נחסם עד להודעה חדשה עד שmagiu יצרן ואנחנו בבעיה. כדי לפטור את זה יש משתנים מותניים, שלהם יש שלוש פעולות.

- wait שימושר את המוניטור וממחה שימושו עיר אותו אחריו שמיינה את הערך של המשתנה.
- signal שימושר חוט אחד שמחה (ברישימת המתנה שהיא תור).
- broadcast שימושר את כל החוטים שמחכים.

הערה בקורס הזה אנחנו מניחים כלל שתתהליכים מתקשרים באמצעות משאבים מסווגים (זכרו משותף). אפשר במקרה לתקשר באמצעות שליחת הודעות עם סוקטים או עלות בעיות דומות ועסקים בזה יותר בקורס אלג' מבוזרים.

תרגול

بعיית ה-Bounded-Buffer

כבר דיברנו עליו בהרצאה, זו בעיית היצרן-צרכן - נרצה שצרכן לא יקרא אם אין מה לקרוא והיצרן לא יכתוב אם אין מקום. הפתרון הוא סמאפורים סופרים.

- mutex שמאוחחל ל-1 שדואג למניעה הדדית.
- fillCount שסופר את מספר התאים המלאים.
- emptyCount שסופר את מספר התאים הריקים.

Producer:

```
while (true) {
    produce an item
    down (emptyCount);
    down (mutex);
    add the item to the
    buffer
    up (mutex);
    up (fillCount);
}
```

Consumer:

```
while (true) {
    down (fillCount);
    down (mutex);
    remove an item from
    buffer
    up (mutex);
    up (emptyCount);
    consume the item
}
```

איור 36 : מימוש של בעיית הבאפר החסום

למה צריך גם אחד שסופר כמה מלאים ואחד שסופר כמה ריקים יש? נניח שנורוק את fillCount או יכול להיות שנוצרו הרבה יותר מאשר אפשר.

בעיית הפילוסופים האוכליים

ראינו את הבעיה כבר בהרצאה, נדנו בפתרונות לדד-ЛОקים שנוצרים מאלג' סימטריים (כל חוט מרים את אותו הקוד). למעשה, אף פתרון סימטרי לא חף מdad-LOCKים.

אפשר להוציא חוט נוסף שישמש מלצר/בורר שיחליט מי עושה מהותי. לחולפני אפשר לשבור את הסימטריה באמצעות פתרון LR. או שאפשר לעשות באקראי את סדר המשאבים.

אלג' למון-רבין

```
repeat
if coinflip() == 0 then           // randomly decide on a first chopstick
    first = left
else
    first = right
end if
wait until chopstick[first] == false
chopstick[first] = true          // wait until it is available
if chopstick[~first] == false then // if second chopstick is available
    chopstick[~first] = true      // take it
    break
else
    chopstick[first] = false     // otherwise drop first chopstick
end if
end repeat
eat
chopstick[left] = false
chopstick[right] = false
```

איור 37 : מימוש של אלג' למון-רבין

אנחנו קודם קובעים האם אנחנו מתחילה משמאלי לימיין או ימיון לשמאלי. לאחר מכן אנחנו מחליטים שהראשון ישחרר (ערך false במערך הוא פנו), נועלים אותו ומוחכים לשני. אם אנחנו לא מצליחים לקחת את השני ניכנס שוב ללולאה עד שכן יוכל לקחת אותו. לאחר מכן נבצע את ה"אכילה", וזו נשחרר את הcz'ופסטיקים.

הערה זה פתרון שימוש ב-`wait`.

בעית הקוראים-כותבים

נניח שיש לנו מבנה נתונים מסוון למספר חוטים שונים. יש חוטים קוראים שרק קוראים ולא כותבים ויש כותבים שיכולים לכתוב ולקרוא. לאפשר כמה קוראים בו זמנית, כותב אחד בכל רגע נתון וקריאה נחסמת בזמן שימושו כותב.

1. נשמר מספר (לא סמאפור) `readCount` שמאותחל ל-0 `readCount_mutex` סמאפור ביןари שמן על `writeCount` גם סמאפור ביןاري ששומר את מספר הקוראים.

```

while (true) {
    down (readCount_mutex );
    readCount++;
    if (readCount == 1)
        down (write); // lock from writers
    up (readCount_mutex )
}

reading is performed // CS

while (true) {
    down (write) ;
    writing is performed
    up (write) ;
}
}

```

איור 38 : מימוש הפתרון הראשון, משמאלי קוד הכותב ומימין קוד הקורא

הכותב מחייב שיכל לכתוב. הקורא חוסם כתיבה, קורא ואז אם הוא הקורא האחרון הוא משחרר את הכותב.

הפתרון הזה עובד אבל הוא מוביל להרבה אם יש הרבה קוראים של התוכן וקצת כותבים.

2. נסיף עכשו סמaphore read בינהרי שימנע מקוראים לקראו בזמן שכותב רוצה לכתוב, writeCount משתנה שמאתחל לאפס, מיוטקס שמן עלייו וסמאפור בינהרי queue.

```

while (true) {
    down (writeCount_mutex )
    writeCount++; //counts number of waiting writers
    if (writeCount ==1)
        down (read)
    up(writeCount_mutex)

    down (write) ;
    // writing is performed – one writer at a time
    up (write) ;

    down (writeCount_mutex)
    writeCount--;
    if (writeCount ==0)
        up (read)
    up (writeCount_mutex)
}
}

while (true) {
    down (queue)
    down (read)
    down (readCount_mutex) ;
    readCount ++ ;
    if (readCount == 1)
        down (write) ;
    up (readCount_mutex)
    up (read)
    up (queue)

    reading is performed

    down (readCount_mutex) ;
    readCount - - ;
    if (readCount == 0)
        up (write) ;
    up (readCount_mutex)
}
}

```

איור 39 : מימוש הפתרון השני, משמאלי קוד הכותב ומימין קוד הקורא

- עכשו הכותב מעדכן את מספר הכותבים שמחכים, חוסם קוראים, לוקח את הסמאפור של הכתיבה, כותב, משחרר אותו וمعدכן את מספר הכותבים שוב.

הקורא צריך לקחת את ה-read,readCount של read,queue והמיוטקס של readCount את מספר הקוראים ולחסום כותבים, לשחרר את כל ה-*n*,ל לקרוא, ולעדכן חזרה את מספר הקוראים עם המיוטקס.

ה-read חשוב כי הוא מאפשר לכותב לחסום קוראים. ה-eueueu חשוב כדי שהרבה קוראים לא יריעיבו כותב אחד.

שאלות מ מבחנים

1. האלג' בשאלת דומה לאלג' של פיטרסון. ההבדל היחיד הוא שבמוקום למטה הקדימה לתהיליך الآخر, לוקחים את התו לעצמנו. ברור שזה לא יעזור כי אם יש קונטיקט סוויז' מיד אחרי השמות ה-*turn* שני החוטים חושבים שהם בעלי זכות הקדימה ונכנסים ביחד לקטע הקרייתי. לכן א' לא נכון, ב' כן נכון. ג' כן נכון כי צריך להוסיף – 1 – ב-*i* = *turn* ו-ד' לא נכון כי אי אפשר.

3. כאשר מספר תהליכיים חולקים גישה לבני נתונים משותפים, עלולות ל奏ן בעיות.

(a) להלן פתרון לביעית הקטע הקרייתי:

```
shared boolean flag[2] = {false};  
shared int turn = 0;  
do  
{  
    flag[i] = true;  
    turn = i;  
    while (flag[1-i] && turn==1-i);  
    critical section  
    flag[i] = false;  
    remainder section  
} while (true);  
{}
```

מה דעתך על המימוש הזה?

- א) הוא מבטיח את תוכנת המניעה ההדדית במערכת עם שני תהליכיים.
- ב) הוא לא מבטיח פתרון לביעית הקטע הקרייתי במערכת עם שני תהליכיים.
- ג) אפשר לפתרור את בעיית הקטע הקרייתי לשני תהליכיים בהוספה תווים בודדים (יש להוסיף אותם אם לדעתך אפשר).
- ד) אפשר לפתרור את בעיית הקטע הקרייתי לכל מספר של תהליכיים בשני פקודה אחת בתכנית.

איור 40 : שאלה מבחנים

2. הבעה עם הקוד הזה היא שהוא לא מעדק אוטומית. לכן א' לא נכון כי אם יש קונטיקט סוויז' בדיק לאחר האינקרמנט אז גם כותב וגם קורא נכנסים יחד.

גם א' לא נכון, כי בתנאי המקרה הקודם נכנסים שני קוראים, שניהם משחררים את הסמאפורה או יותר כותבים יכולים לקרוא.

(ב) להלן פתרון לביעית קוראים כותבים. מה דעתך על המימוש זהה?

```
semaphore wrt_lock = 1;      READER:
int rd_count = 0;           rd_count++;
                            if(rd_count==1)
                                down (wrt_lock);
WRITER:                  do_read();
down(wrt_lock);            rd_count--;
do_write();                if(rd_count==0)
up(wrt_lock);              up (wrt_lock);
```

- (3 נק) (א) הוא מבטיח את תוכנת המוניה החדדית בין קבוצת קוראים לקבוצת כותבים.
(2 נק) (ב) הוא מבטיח את תוכנת המוניה החדדית בין הכותבים.

איור 41 : הנחיות שאלת מבחן

3. נקבע עבור הפעולות הבאים מתקיים עבורם מניעה הדדית והתקדמות.

א. (5 נק) עבור קטע הקוד הבא (עבור תהליך עם מזהה id, כל תהליך יירץ את הקוד עם ערך ה-id). ציינו איזו מהתנונות הנ"ל לא ניתן להבטיח, והראו דוגמה הריצה נגדית בה תוכנה זו אינה מתקיימת. המשתנים door ו-race הם משתנים גלובליים. door מאותחל לערך true ו-race מאותחל לערך -1.

```
1. while (true) {
2.     race = id;
3.     if door == false
4.         continue;
5.     else {
6.         door = false;
7.         break;
    }
}
<critical section>
```

איור 42 : שאלת מבחן

לא מתקיימת מנעה הדדית כי כב-door true הוא שני חוטים יכולים להגיע ל-block הクリיטי. התקדמות כן מתקיימת.

ב. (5 נק') הוצע השניי הבא בקטע הקוד. ציינו איזו מהתכונות הנ"ל לא ניתן להבטיח, והראו דוגמת הרצתה נגדית בה תוכנה זו אינה מתקינה.

```

1. while (true) {
2.   race = id;
3.   if door == false
4.     continue;
5.   else {
6.     door = false;
7.     if race == id
8.       break;
9.     else
10.      continue;
}
}
<critical section>
```

איור 43 : שאלת מבחן

אין התקדמות כי אם ראשון נכנס ויש קונטקט סוייז' לפני בדיקת ה-race וחותם נוסף מגיע עד ל-if ואז חוזרים לראשון או שנייהם הגיעו ל-continue כל הזמן. אין מניעה הדדיות כי מניעה טריוויאלית אינה נחשבת מנעה הדדיות.

ג. (5 נק') הוצע שניי נוסף בקוד. ציינו איזו מהתכונות הנ"ל לא ניתן להבטיח, והראו דוגמת הרצתה נגדית בה תוכנה זו אינה מתקינה. **המשתנה Chowhao משתנה לקליל!**

```

1. race = id;
2. if door == false
3.   win=false;
4. else {
5.   door = false;
6.   if race == id
7.     win=true;
8.   else
9.     win=false;
}

10. if (win==false) {
11.   Run entry code for the bakery algorithm (as we learned in
class)
}

<critical section>
```

איור 44 : שאלת מבחן

אין מנעה הדדיות כי חוט ראשון יכול לזרוץ, לקבל `win=true` ולהיכנס בקטע הקוד הクリיטי. לאחר מכן, יגיע חוט נוסף, יקבל `win=false`, יכנס למפעיה ויעבור בקטע הקוד הクリיטי כי הוא ראשון בתור.

```

1. race = id;
2. if door == false
3.   win=false;
4. else {
5.   door = false;           המשנה xid הוא משתנה לוקלי!
6.   if race == id
7.     win=true;
8.   else
9.     win=false;
}

10. if (win==false) {
11.   Run entry code for the bakery algorithm (as we learned in class)
12.   xid = 0;
}
13. else {
14.   xid = 1;
}
15. Run entry code for Peterson's algorithm (as we learned in class)
with
  xid value as the process id

<critical section>

```

איור 45 : שאלת ממבחן

המניעה החזזית תישמר כי רק אחד יוכל לחמוך מהמאפייה ואילו רק אחד י יצא בכל פעם מהמאפייה ואז עליהם אנחנו עושים פיטרסון של שני חוטים ואז הכל בסדר. יש התקדמות כי אף אחד לא יתקע אותן.

מתי הקוד בסעיף ה'יל עדייף על אלג' המאפייה הקלסי? אם זה תהליך יחיד ורבה חוטים עדיף להשתמש בו, אבל אחרת החישוב של המאפייה הוא יקר עם כמה תהליכיים ואז עדייף את האלג' הזה.

נבחן את הפתרון בהבטים הבאים:

1. מנינה הדות: רק לקוות אחד מקבל מנה (MRIIN את הקוד של getMeal) בו זמנית.
2. הפקודות: אם של לקוות שפטמוני למנה, או לקוות כלשהו יכול לקבל מנה ווואי.
3. ייעילות: השף לא מבזבז משאבי CPU אם אין לקוות ממתין למנה או מקבל מנה.
4. עמידה בתנאי התו הסגול: לכל היורר 20 לקוות מעתינים במסעדת. לquoות מוגדר כמתמן במספרה אם הוא ביצוע של אחד משורות הקוד המסתובנת בין הלינוקס start of waiting block - end of waiting block

תוכנות:

```
int sem_init(sem_t *sem, int pshared, unsigned int value);
מאתהילת את הסטטוס של השם sem בערך 0 או גולר מ-0 או הסטטוס משוחה לתהיליכם. אם
ההזרה הורא 0 אם פעולה הדיליה ואחרת -1.
```

```
int sem_post(sem_t *sem);
```

שколоוה לפעלת up שנלמדה בכיתה

```
int sem_wait(sem_t *sem);
```

שколоוה לפעלת down שנלמדה בכיתה

המספריים אינם הוגנים אלא אם נכתב במלפורש שם הוגנים.

בשל מגבלות הקורונה, לצורך עמידה במו הסגול, מוצנית מכירה רק **-by** take away וכן יכולים רק 20 אנשים להמתין במסעדת. נתן כי במסעדת שף אחד.

השף משרות את הלוקוות אחד אחרי השני, כך שבכל פעם הוא מקבל מנה עבור לקוות אחד בדוק. כשההלקוות מגיע למסעדת והשף עסוק בהכנה מנה אחרה, הוא ימתין אם במסעדת כל היורר 19 לקוות ממתינים (לא כולל הוא עצמו). אם יש כבר 20 לקוות ממתינים, הוא ייעזב את המסעדת ולא יקבל מנה.

עלויות המסעדת מונמשת בהתאם הבא: השף ממושך ע"י תיליך ייחד שMRIIN את הפונקציה chef ובכל לקוות ממומש ע"י תיליך, כך שככל אחדMRIIN את הפונקציה customer נסיטים להכין מנה של לקוחות (דהיינו מסיטים את הפונקציה (prepareMeal() (prepareMeal(). הלקוח לוקח את המנה (הפונקציה getMeal() (getMeal() והשף בוחר לקוות ממתין כדי לטפל בחומרתו. הפונקציות getMeal() וprepareMeal() ממושכות ע"י כתיבה למקום וווקם ביוירון, כאשר נתן שהפונקציה getMeal מסרימה אך ורק לאחר שהקריאה המתאימה ל-prepareMeal הסתיימה.

איור 46 : תנאי השאלה מה מבחן

א. (6 נק') מוצע הפתרון הבא:

```

Initialization of shared variables (איתחול משתנים משותפים):
sem_init(customers, 1, 0); // initialized to 0, shared among processes
sem_init(chef, 1, 20); // initialized to 20, shared among processes

void chef (void) {
    while(TRUE) {
        sem_wait (&customers);
        prepareMeal();
        sem_post (&chef);
    }
}

void customer (void) {
    \ start of waiting block - תחילת קטע הקוד בו ההליכים ממתיינים לשירות
    sem_post (&customers);
    sem_wait (&chef);
    \ end of waiting block - סיום - קטע הקוד בו ההליכים ממתיינים לשירות
    getMeal();
}

```

איור 47 : שאלת מבחן

4. אין מניעה הדדית כי שני לקוחות יכולים לעשות post ואו לא מחכים ב-wait (יש 20, הם לא נחסמים) ומריצים את getMeal(). יש התקדמות כי אחרי כל מנה השף מעלה את הסמאפור והוא מאותחל ל-20. יש עילוות כי השף יתקע ב-wait אם אין אף אחד שරוצה ממנה. אין עמידה בתנאי התו הסגול כי הלוקה ה-21 אמנים לכך לסמאפור השף אבל הוא יעשה post ובשלב זה הוא כבר בתוך קטע הקוד שנחשב המנתה.

```

void customer (void) {
    if (cnt_customers>=20) {
        // leave shop - ל跳出 חנות
        return;
    }
    cnt_customers = cnt_customers+1;
    \ start of waiting block - תחילת קטע הקוד בו ההליכים ממתיינים לשירות
    sem_post (&customers);
    sem_wait (&chef);
    \ end of waiting block - סיום - קטע הקוד בו ההליכים ממתיינים לשירות
    getMeal();
    cnt_customers = cnt_customers-1;
}

```

ב. (6 נק') לקוד התווסף שירות הקוד הבא (בהתגשה):

```

Initialization of shared variables (איתחול משתנים משותפים):
sem_init(customers, 1, 0); // initialized to 0, shared among processes
sem_init(chef, 1, 0); // initialized to 0, shared among processes
int cnt_customers=0;

```

איור 48 : שאלת מבחן, קוד השף לא השתנה

מניעה הדדית לא מתאפשרה הסיבה שהתקיימה בסעיף הקודם - לקוח אחד באמצעות קבלת המנה שלו אחראי שישים להתעס עם הסמאפורים וגם ללקוח נוסף והם שניהם לוקחים את המנה שלהם. התקדמות מתיקיימת כמו הפעם הקודמת. עילוות מתיקיימת גם כמו הפעם הקודמת. התו הסגול לא מתקיים כי יכול להיותRace Condition.

בתרגיל נדרש למש את MapReduce: הקלט הוא סדרת איברים. שלב ה-map מפעילים פ' על כל האלמנטים באופן מקביל; בשלב הערבות/מיון האיברים ממונחים לסדרה חדשה; ובשלב ה-reduce מפעילים פ' שאוגרת ערכיהם.

דוגמה נספר את תזרויות האותיות בسطירינג. הקלט הוא סדרת מחרוזות. שלב ה-map סופר בכל מחרוזות כמה פעמים כל תו המופיע וככה מקבלים סדרה חדשה לכל מחרוזת. מסדרים מחדש את האיברים כך שלכל אות יש רשימה שמכילה את המחרוזות שמכילות אותה. בשלב ה-reduce פשוט סוכם כמה פעמים כל תו מופיע בכל המחרוזות.

שבוע VII | תזמון תהליכיים

הרצאה

אנחנו משתמשים במתזמנים כל פעם שיש משאב אחד והרבה משתמשים. אנחנו עוסקים רק במתזמן של ה-CPU.

דוגמא כמשמעותם ב-HDD נרצה לצמצם כמה שפחות תזוזה של הראש המגנטי שקורא מידע מתוך הדיסק, לשם כך נדרש לסדר את משימות הקריאה/כתיבה מתוך כמה שירות טוב.

ראינו את הדיאגרמה של המיצבים בהם יכולים להיות תהליכיים, ועתה עוסוק במתיה/איך בוחרים איזה תהליך רץ ובנוסף מתי אולי נדרש לבצע אותו לאחריו שהוא רץ יותר מדי (פעולות ה-schedule ו-preempt).

הערה כזכור אנחנו עוסקים במתזמן שהוא המוח של התזמון ולא בdispatcher שהוא טכנית מבצע את החלפה.

עבודה כלשטי מגיעה, מהכח שתוכל לרוץ (זמן המתנה), ריצה (זמן ריצה) ומשימות. כל הפעולה זו קוראת במהלך זמן התגובה. זהה הפעולה של מה שקרה, כי כמו שאנו, אם ניגשים להתקן חיצוני לדוגמה, לא רצים עד שההתקן מחזיר תשובה. כלומר, יש לנו פרצים של ריצת CPU. לעתת נזנה את הבדיקה זו ונסתכל על ריצה לדבר רציף, כאשר עבדה שבאמצעו שלה לא רצים כי מתחים לשמה נחשבת למעשה כמו בעבודות שונות, כל אחת רציפה בפני עצמה.

המתזמן הוא בסה"כ אלג'. הקלט של הוא רשימת תכניות לתזמון; הפלט הוא לבחור את התכנית הבאה להרצאה; המטריה היא של מחשב יהיה "ביצועים טובים" (חוויות משתמש נעימה); הפעולות הנתונות לנו משתנות (האם אפשר לעזור תהליכיים לפני שהוא מסתניהם?).

מטריות התזמון

• זמן:

– מערכת תגובתית (זו חוות המשמש, אבל לא תמיד בשליטת המתזמן כי אחורי שהעבודה מתחילה לרוץ לא תמיד יוכל לעזרה אותה).

– ריצה שימושית מסתויימת כמו שירות מהר (תוחלת מינימלית על התפלגות המתנה).

– ריצה שהמערכת תאט כמה שפחות, כלומר לצמצם את זמן ריצה.

• גובה throughput, כלומר מספר העבודות שסיימו ליחידת זמן - זה רלוונטי בשרתים web שבהם חוות המשמש לא משנה, אלא שכמה שירות מהר נבצע פעולות.

• ניצול מעבד גבוה, כלומר לצמצם את הזמן שהמעבד עסוק ולא בתמורה.

• הוגנות:

– כל עבודה מקבלת את החלק הרואי לה (לא בהכרח שווה, אלא הוגן לפי איזושהי מדיניות).

– נמנע הרעהה של עבודות (אף עבודה לא תחכה אינסוף זמן).

– נתמוך קידימות של משתמשים/עובדות (לדוגמה בשרת של האונ', ניתן עדיפות לפרופ' על פני סטודנטים).

הערה המטרות האלה מוגבלות כשהמערכת עומסה מאוד ובהינתן סדר הגעה שונה של עבודות נוכל לקבל תוצאות מאוד שונות (אם הנו מסודרות בסדר עולה של אורך נוח לסדר אותן הרבה יותר).

הערה נניח לעתה שאין לנו קידימות ושהחלקים ההוגנים הם שווים, ובהמשך נעסק במקרה שהזמן לא נכון.

יכולת להיות סתייה בין מטרות – כדי להגדיל את throughput-throughput (באמצעות סיום כל תהליך ב- לכזו זמן על קוונטקסט סוייצ'ם) נסתור את הרצון למזער זמן תגובה כי נאלץ לחכות שימושות אחרות יסיימו לפני שנരץ חדשות.

אלגוריתמים Offline

הכוונה ב-**offline** היא שהאלג' מקבל את כל הקלט המלא ומוחזיר פلت בהतבסס עליו. online מקבל קלט בחלקים קטנים ומוחזיר פلت ש"נכון לאותו הרגע" כאשר התוצאה יכולה להשתנות בהינתן קלט חדש. אנחנו מניחים שיש לנו רישימה של עבודות לרבות זמן הריצה שלהם שאנו צריכים בסדר.

1. האלג' הכי פשוט שהוא offline הוא First Come First Serve, כלומר נחזיר את אותו הסדר בדיקוק.

זמן המתנה הממוצע יוצא כאן מאוד ארוך אם יש משימה גדולה מאוד בתחילת (בדומה לשירה שנוצרת מאחרוי משאית בכביש).

2. נסדר את העבודות לפי גודל עולחה אז לא ניתקע מאחרוי משימות ארוכות, זה נקרא Shortest Job First.

throughput-throughput ישרו הדבר אבל זמן המתנה ירד דרסטית. הבעיה כאן היא שם רישימת המשימות היא אינסופית (ב-online) נוכל לקבל הרעה, אבל זו לא בעיה כאן כי אנחנו מניחים רישימה סופית.

SJF מצמצם זמן המתנה ממוצעו, ולמעשה הוא אופטימלי על המدى הזה. מאוד קל לחוכיח את זה – אם יש סידור יותר טוב מ-SJF שהוא לא בסדר עולה של זמני ריצה, נחליף שני איברים שהם בסדר הפוך ונקבל סידור יותר אופטימלי סתייה.

גם **preemption** לא עוזר לנו כי אין לנו סיבה לשנות את דעתנו באמצעותם כי הכל ידוע לנו מראש (offline, כאמור).

מבחן זמן תגובה, זה גם אופטימלי, כי זמן התגובה מורכב מזמן הריצה (קבוע) עם זמן המתנה (אופטימלי).

אלגוריתמים Online עם זמני ריצה ובלתי preemption

נניח מודל פשוט, שלפיו העבודות מגיעות בזמן לא ידוע, כשהן כן מגיעות אנחנו יודעים את זמן הריצה שלהם, ואנו לא משתמשים ב-preemption.

1. האלג' הכי פשוט שהוא online גם כן הוא FCFS.

עקרון אנחנו שואלים בכל פעם שאנו מקבלים עבודה חדשה את המזמן מה הוא רוצה לעשות. במקרה הזה נגד לכולם לחכות עד שאלה שלפניהם יגמרו.

2. כדי לשפר את זמני המתנה והתגובה, יוכל להשתמש במתזמן SJF.

עקרון בכל פעם שנקבל משימה חדשה, נקבע שהבאה היא הקצרה ביותר מבין כל האלה שמחכות כרגע (ונזיו' אחרת ארוכות יותר). לא נצורך מושימות (גם אם ארוכות) שרצות כרגע, אבל כשנתבקש לבחור אחת לrox, נבחר את הקצרה ביותר.

הערה אפשר להסתכל על זה בתורה אלג' עם עדיפות כאשר בוחרים בכל פעם את העבודה עם העדיפות הגדולה ביותר, כאשר כאן העדיפות היא זמן הריצה (אחד חלקו למשעה).

גם FCFS הוא אלג' עדיפות כאשר העדיפות היא הזמן שהמתנו מזמן שהגענו.

חסרון עם SJF אונליין הוא כמובן ולכן לא יודע את העתיד, לשם כך נצורך דרך לשנות את דעתנו לפני סוף המשימה, קרי עם .preemption

אלגוריתמים Online עם זמני ריצה ועם **preemption**

עתה נניח שהעבודות מגיעות בזמן לא ידוע, כשהן מגיעות אנחנו יודעים את זמן הריצה שלהם, ואני כן יכולים להשתמש ב-preemption. המחיר של תוספת זו היא שקונטקטט סוויצ' עליה בתקורה.

1. נכנס בכל פעם את התהליך שזמן הריצה שנותר לו הוא הקצר ביותר, Shorest Remaining Processing Time.

עקרון בכל פעם שמדובר משימה חדשה והמתזמן מתבקש לבצע קביעה, נחליף לשימוש שנותרה לה הכי קצר זמן (או נשאיר אותו הדבר אם המשימה הנוכחית היא הקצרה ביותר).

המודל השלישי שלנו והוא הריאלי, הוא שהמשימות מגיעות בזמן לא ידוע ולא ידוע לנו מה זמן הריצה שלהם, אבל כן יש לנו .preemption. הבעיה כאן היא שאנו לא יודעים את העתיד - כמה זמן משימה תיקח, מתי לעצור מושימות ארוכות (אנו לא יודעים מי ארוכה) ולכן מושימות קוצרות נתקעות מאחוריהם ארוכות.

אלגוריתמים Online בלי זמני ריצה ועם **preemption**

1. יוכל לשער את הזמן שיקח לתהליך לrox (כאשר כאן אנחנו כן מתייחסים לתהליך בסדרת פרצי מעבד עם הפסקות O/I באמצע) ואז להריץ אלג' שכבר ראיינו, שמניחים שאנו יודעים את זמן הריצה.

עקרון כדי לחשב את זמן הריצה המשוערך, נחשב τ_n כאשר $\tau_{n+1} = \alpha t_n + (1 - \alpha)$ הוא משקלות ב- $[0, 1]$ ו- t_n הוא הזמן האמיתי שמדדנו.

חסרון שיטה זו לא תמיד נותנת תוצאות טובות מדי והיא דורשת הרבה מאוד תקורה.

2. נניח שאפשר להריץ כמה עבודות ביחד.

עקרון נגד למשימות לrox $\frac{1}{k}$ זמן אם יש k משימות, כלומר אנחנו מבצעים שיתוף מעבד.

כלל שיש יותר משימות נבעוד יותר לאט. בכל פעם שהמתזמן נשאל מה לעשות, הוא יגיד לדוחף גם את המשימה החדשה אל תוך המעבד (וכך נאט גם את המשימות הקודמות).

זמן ההמתנה הוא 0 וזמן התגובה הוא לא משלחו.

משימות קצרות לא נתקעות יותר מדי זמן, אבל הרבה משימות יחד יהיו איטיות. הביצועים של שיטה זו תלויים בסטטיסטייה של ה-workload - עם אילו משימות אנחנו עובדים. אם המשימות קצרות ברובן, אנחנו למעשה משערכים SRPT.

חסרון אם הרבה משימות באותו האורך ויחסית ארוכות, אנחנו מקבלים ביצועים יותר גורועים מהאלג' הנאבי, FCFS.

ביצועים מבחינת התאריה, ניתן להוכיח שאם ההתפלגות מוגנת, כלומר שיש הרבה ערכים קטנים וקטנת גודלים, אז שיתוף מעבד הוא עיל. לעומת זאת, אם $\frac{\text{טיטי תקע}}{\text{תוחלת}} > 1$ אז מקבל ביצועים טובים.

מחשבים מודרניים שומרים לוגים על תהליכי שב עבר ונוכל ללמוד על זמני הריצה ממש. מסתבר שמקבלים הסט' עם זנב פארטו, כלומר, $P(r) > t$ שזו דעיכה אקספוננציאלית ומאוד מוגנת.

המידע הזה לא תמיד מדויק כי זה משתנה לכל מערכת וכיו"ב, אבל בעיקרונו שיתוף מעבד זו שיטה טובה. הבעיה היא שאי אפשר לדוחף k משימות אל תוך מעבד, אלא רק 1.

Round Robin .3 הוא שערוך של שיתוף מעבד.

עקרון מריצים תהליך במשך קווואנטום זמן כלשהו (10 – 100 ms), עושים preempt ומוחזרים אותו בחזרה לתור.

למעשה אנחנו פותחים את האבסטורקציה של שיתוף מעבד וכל הזמן מחליפים מה אנחנו מריצים במקום להריץ הכל ביחד.

כל שהקוואנטום יותר קצר, זמן ההמתנה יותר קצר, אבל עם קוואנטום קצר יש יותר תקורה של סוויצ'ים. אם הקווואנטום מאד ארוך, התהליך יכול לסייע לפני הקווואנטום ונקבל FCFS. עם זאת, עבור אויזון כלשהו של קוונטים יחסית ארוך, נוכל לתת למשימות קצרות לרווח עד הסוף ומשימות ארוכות נרץ בחלוקת וכך נקבל את הטוב משני העולמות.

ביצועים פרקטית, אפליקציות כמו מדיה פליירים, תוכנות להורדת קבצים ואפליקציות יוטיליטי בסיסיות יקחו מעט מאוד זמן (כעשרה מיליאון מיליאון קוואנטום באורך 100ms).

משימות שימושísticas בעיקר ע"י ה-CPU, למשל משימות חישוביות, לעומת זאת, מגיעות לעיתים שכיחות הרבה יותר לתום הקווואנטום או לפחות חלק נכבד ממנו.

כדי למש RR, נשלח interrupt כל פרק זמן קבוע ומהשעון ובכל פעם שהוא מתקבל נרץ את האלג' של RR (זה בדיק מה שעשינו בתרגיל 2).

RR עובד בסביבת אונליין ומתמודד עם העבודה שהוא לא יודע מה הולך לקרות באמצעות preemption, והוא נותן יחס שווה לכלם. האם אפשר לעשות משהו יותר טוב מזה?

שבוע VII | תזמון לעומק

הרצאה

אנחנו דנים בנסיבות שmaguitות מתיישבו, מחייבות, רצות וויצאות מההטור. אנחנו לא מתייחסים ל-O/I אלא רק חישוב, ובתוכנות ריאקטיביות אחרי מאורע כלשהו יש פrz חישוב שהוא משימה.

ראיינו-sh SPRT (זמן נותר מינימלי) הוא הcyיעיל במצב אופלני ובמציאות RR הוא ממוש אונליין פרקט של שיתוף מעבדים, שהוא המקבילה האונליין של SPRT לצורך העניין.

כדי לשפר את התזמון, נשתמש במידע מצטבר על משימות. בנגדו למה שעשינו עד כה, במקרה להתייחס על כל תח משימה כמשימה נפרדת, נסתכל על משימות חלק מתהילך כלשהו שנמשך גם אם הוא לא הגיע בתור. כאשרנו עושים *preemption* לשימה אחרת קווננטום, אנחנו יודעים שהוא לא קצר. המטרה שלנו היא להיפטר ממשימות קצרות כמה יותר מהר. לכן, נוכל להנמק את הקדימות של משימה שאנו שחייב לא קצרה (סימנה קווננטום). לשם כך נשתמש בתור פידבק רב שלבי.

תור פידבק רב שלבי

תור פידבק רב שלבי הוא אלג' זמן לפי לאחר משימה מסוימת קווננטום, היא מועברת לתור אחר שבו שבים שמים משימות ארוכות. ניקח משימות מהטור המשני רק אם הטור המרכזי ריק. אפשר ליצור כמה תורים כאלה שלכל אחד מהם יהיה קווננטום אחר ואלג' זמן אחר.

דוגמא בניית ארבעה תורים עם קווננטומים, משמאלי לימיון, 80, 40, 20, 10 (הגדלה של הקווננטומים מצמצת תקופה כי ככל שעובר יותר זמן ניכר כי המשימה יותר ארוכה ואז לא כדאי לבזבז תקופה). בכל פעם אם המשימה לא נגמרה עד סוף הקווננטום מורידים אותה לתור הבא.

הערה היהת משימה כלשהי בתור מסוים מעידה על אורכו בערך (ככל שהוא יותר למיטה הוא יותר ארוך).

לxicoms, משימה נכנסת בעדיפות הcy גבוהה, מרים את המשימה מהטור עם העדיפות הcy גבוהה ובתוך כל תור מותזנים לפי RR. האלג' מתעדף בסגנון SJF בלבד לדעת מה האורך שנוצר ומתי יוכל לשימושם בעזרת *preemption* והוא קליל מאוד ומשומש במידה כזו או אחרת ברוב המערכות המרכזיות.

פתרונות להרעה בתור פידבק רב שלבי

משימות ארוכות מורובות באופן די שכיח, נדרש למונעת זאת.

1. הקצתת זמן מעבד באופן ייחסי בהתאם לעדיפות (כמה שירות גבוה כמה שירות זמן) כאשר נממש זאת בתור הגרלת משימה להרצה עם הסת' בהתאם להקצתה. כך גם משימות בעדיפות נמוכות יקבלו יותר מ-0 זמן חישוב.

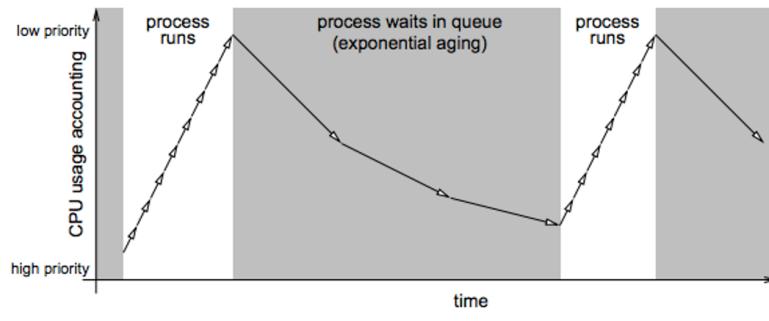
2. משוב שלילי - ככל שתהיליך רץ נוריד לו את העדיפות וככל שהוא ממתיין יותר נעלם לו את העדיפות.

דוגמא במערכות יוניקס המותזם הקלاسي הכיל 128 תורים עם 128 עדיפויות. עדיפויות 49-0 נשמרו לkernel וכל השאר למשתמשים. המתנה של kernel לדיסק (באמצעות *syscall*) הייתה בעדיפות 20 ולטרמינל בעדיפות 28.

העדיפות מחושבת ע"י: בסיס (50) + זמן החישוב עד כה (הבסיס הנוסף כדי שלא ניתן לאזרו של kernel).

קווננטום היה כל 10 תיקים, כאשר TICK של השעון קורה כל מאותייה. לאחר כל פrz (הקווננטום המלא או בלוק לפני) בודקים אם יש תהיליך בעדיפות גבוהה יותר, אם לא, עושים RR על התהליכים בעדיפות של התהיליך הנוכחי.

כל שנייה (100 תיקים) עוברים על כל הזמן החישוב המשומרים וחוצים אותם לשניים ובכך מעלים את העדיפות של colum. הפעולה הזו גורמת לעלייה אקספוננציאלית בעדיפות (ראו גף).

איור 49: דוגמה לרכיבת המזמן הקלاسي של יוניקס

לחולופין, הרעבה היא לא בעיה אלא פיצ'ר. ככלומר, העובדה שימושיות קצרות מגיעה כל הזמן מעיד על כך שהמערכת בעומס יתר ולכן אף שאי אפשר להריץ הכל.

הערה הכוונה בעומס הוא היחס בין הקיבולת של המערכת לדרישות המשמש. נרצה שהמערכת תהיה לרובה ב-100% עומס וכל דבר מעל זה יכול להיות מושך כמו שצורך. מערכות ממשלתיות/גדולות נבחרות לפי העומס המצופה עליהם כך שלא אמורים להגיע לעומס יתר.

למעשה, זה הגיוני להזכיר את הג'וב הארוך כי זה אומר שהוא לא רלוונטי למשתמש בטוחו הקצר וכן שימושה ארוכה אחת שköלה להרבה קצרות ועדיף להריץ הרבה מעט. לאחר שעומס יותר ירגע (לדוגמה בלילה), המשימות הארוכות יכולים לזרוץ ללא הרעבה.

בתוך פידבק רב שלבי, משימות חישוביות מקבלות עדיפות נמוכה בעוד משימות אינטראקטיביות (קצרות) מקבלות עדיפות מאוד גבוהה וירוצה מיד. בימינו יש משימות אינטראקטיביות ארוכות כגון רנדינג של תלת מימד ובמודל הנוכחי הן לא יקבלו עדיפות גבוהה. לשם כך אפשר לפחות לפאי החלון שכרגע המשמש מתממשק אליה (כך קורה בוינדוס).

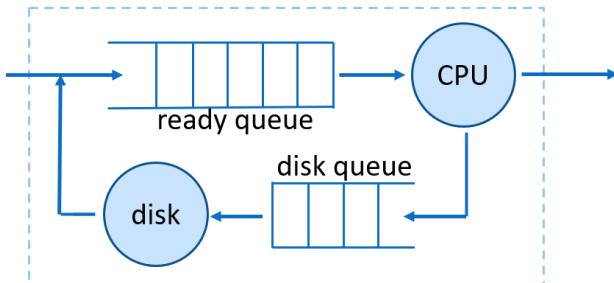
הערכת ביצועי מזמנים

בניגוד לניתוח באalgo', נתעלם מהסבירויות של האlg' ויעניין אותנו רק איות הפלט שלו (נמדדוד לפי ממדים כגון ניצולות וכו').

כיצד נערך מזמן?

1. ניתוח אנליטי - הוכחות מתמטיות לביצועים.
2. סימולציה - להשתמש במימוש של המזמן עם קלט שאמור לייצג את המציאות.
3. מימוש - למשש את המזמן במערכת האמיתית ולראות אם הוא מביע היטב.

בוצע ניתוח אנליטי, ראו המודל שלנו. הפרמטרים של הניתוח הם ממוצע מספר המשימות שmagiuות ליחידת זמן, אלג' התזמון (FCFS) והזמן שלוקח לבצע כל משימה. נרצה לדעת מה זמן התגובה הממוצע.

איור 50 : המודל אליו נutowן לניתוח זמן

ניתוח תור 1/M/M

נניח כי יש לנו מערכת יחידה שבה העבודות מגיעה בקצב λ עבודות יחידת זמן בין פרטדים שמתפלגים פואסן (אחרי שהגיעה משימה הבאה הגעה לאחר זמן שנקבע ע"י מ"מ פואסאו) עם פרטדור μ וכמות המשימות שהמעבד מבצע יחידת זמן היא אקספוננציאלי עם פרטדור (תוחלת μ).

הערה אם $\mu > \lambda$ אז המערכת לא יציבה (אורך תור המוכנים ישאף לאינסוף) ולכון נדרש $\mu \leq \lambda$.

בحينו μ, λ , נרצה לדעת מה זמן התגובה הממוצע יהיה.

אם נניח שהפרש בין עבודות הוא קבוע וכל עבודה רצה זמן קבוע אז אם עבודה מגיעה כל 10 יחידות זמן וכל משימה היא באורך יחידת זמן 1 אז העומס יהיה 10% וכל מאד לעשות את זה לכל שני מספרים במקרה הדטרמיניסטי. אי אפשר להכליל כל כך בקהלות למקרה ההסתדרות כי אם אורך העבודה והפרש הזמן מאוד קרובים, לא תמיד תהיה הפרדה מלאה ביניהם.

משפט (משפט קטן) אם λ (קצב ההגעה) ו- μ (קצב העיבוד) או מתקיים $\bar{\lambda} = \bar{\mu}$ כאשר $\bar{\lambda}$ הוא זמן התגובה הממוצע ו- $\bar{\mu}$ הוא מספר המשימות במערכת בממוצע.

הערה נותר לנו למצוא את \bar{H} כפ' של λ ו- μ .

מצבים בה המערכת יכולה להיות

- אין תהליכי בכלל בתור.
- יש תהליך אחד בתור.
- יש 2 תהליכי בתור.
- ...

המעבר ממצב i ל- $i+1$ קורה בקצב λ והמעבר מ- $i+1$ ל- i קורה בקצב μ . תרשימים מצבים כזה יוצר שרשרת מركוב. שרשרות מרכיב אורץ המהוות לסתות' כלשהי למעבר בין מצבים (עם עוד כמה תנאים). נסמן ב- π ההסתדרות האסימפטוטית להיות במצב ה- i . באמצעות זרימה

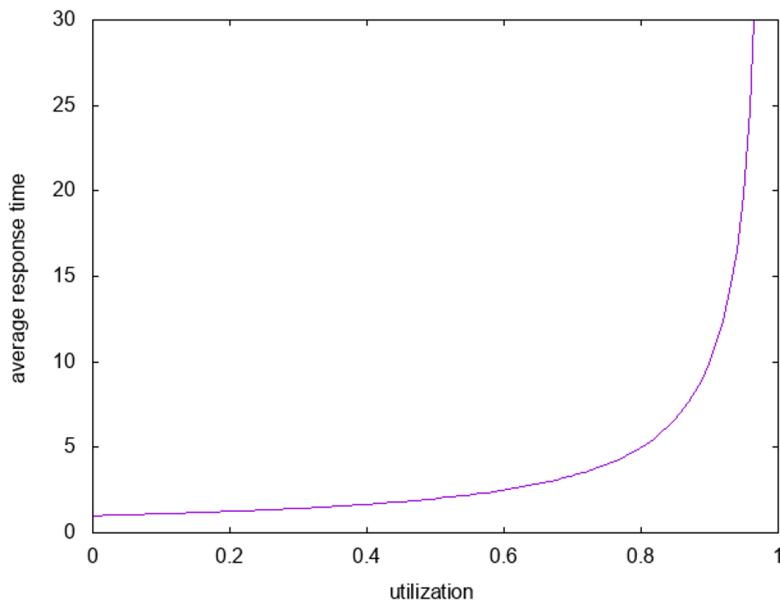
מאוזנת, כלומר שההסתט' למעבר מ מצב אחד לאחר שווה למעבר הפוך, מתקיים $\pi_1 \mu = \pi_0 \lambda$ ו לכן $\pi_1 = \frac{\lambda}{\mu} \pi_0$ ובאותו האופן $\pi_i = \left(\frac{\lambda}{\mu}\right)^i \pi_0 = \rho^i \pi_0$ ובמקרה הכללי $\pi_i = \frac{\lambda}{\mu} \pi_0$.

$$1 = \sum_{i=0}^{\infty} \pi_i = \pi_0 \sum_{i=0}^{\infty} \rho^i = \frac{\pi_0}{1 - \rho}$$

ולכן $(1 - \rho) \pi_i = \frac{\lambda}{\mu} \pi_0$. מתקיים

$$\bar{n} = \sum_{i=0}^{\infty} i \pi_i = \sum_{i=0}^{\infty} i (1 - \rho) \rho^i = \frac{\rho}{1 - \rho}$$

ובאמצעות משפט קطن נקבל $\bar{r} = \frac{\bar{n}}{\lambda} = \frac{\rho}{\lambda(1-\rho)} = \frac{1}{\mu(1-\rho)}$ שהוא אקספוננציאלי בኒצול (ראו גוף).

איור 51 : שאיפה אסימפטוטית של זמן התגובה הממוצע כפ' של הኒצול

הגרף הזה מלמד אותנו שגם במקרה הכללי, הרעבה אינה בינהית אלה תחילה שגדל עם העומס על המערכת.

בנוסף, אנו למדים כי חשוב שלא להתקרב ל-100% ניצול כי זה אומר שנקלט זמני תגובה מאוד גורועים, וכך נקנה מערכת עם קצר יותר כוח חישוב מהנדרש.

הערה כל זה הראננו רק עבור המודל הספציפי אבל טבעי כי זה נכון גם במקרה הכללי.

מערכות פתוחות וסגורות

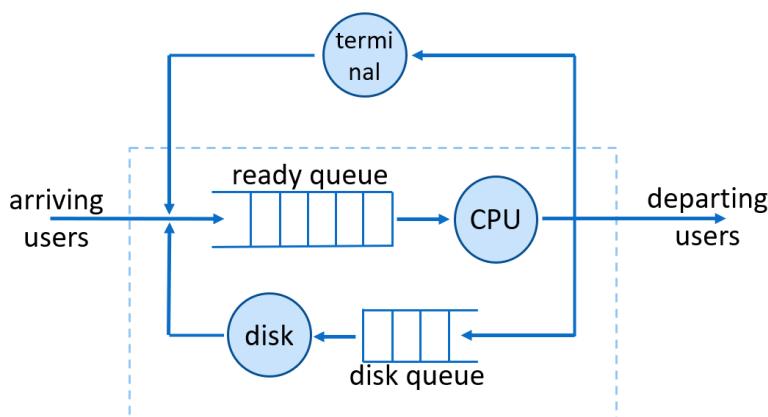
- **מערכת פתוחה :** אוכלוסייה אינסופית של עבודות שמגיעות למודל מבחוץ (מה שעכשו ראיינו).

ביצועי המערכת לא מושפעים על הגעת המשימות (אנשים ישלו בקשר לשרת בלי קשר לאיכות השירות). נהייה חייבם שהעומס יהיה פחות מ-100% ונמדד את איכות המתזמן לפי זמן התגובה.

- **מערכות סגורה :** מספר קבוע של משימות שחזרות על עצמן (לדוגמה מגן, צריך לבדוק כל כמה זמן האם הוא בטמפרטורה הנכונה, אם לא לעשות משהו זהה).

ביצועי המערכת נתונים ”פיבק“ למשימות (ביצוע איטי יאט את קצב ההגעה), העומס צריך להיות 100% ונמדד לפי תפקוד (כמה מהר מבצעים סיוב במערכת).

יש גם מערכות מעורבות גם פתוחות וגם סגורות (ראו איור). במערכת זו דומה משימות להיות משתמשים שבוצעים פעולה כלשהי שהיא או חישובית, או ממtingה לטרמינל/דיסק ואז חוזרות למערכת (סגורה) אבל יכולות להסתiens (פתוחה).

איור 52 : מערכת גם פתוחה וגם סגורה

ברגע שיש לנו כמה רשת של תורים (גם דיסק וגם מעבד וכו'), חשוב לנו בעיקר מי צוואר הבקבוק.

דוגמא אם הפעולות הן CPU-Bound, המעבד הוא צוואר הבקבוק, אם זה הדיסק הוא צוואר הבקבוק והמעבד לא עבד יותר מדי.

בכל מקרה, רק התזמון של צוואר הבקבוק הוא זה שמשנה.

תזמון בטוח אורך

עד כה בתזמון בטוח הקצר, ככלומר משימות שנמצאות בזכרון וכו', אבל יכול להיות שהמשימות שיש לנו דורשות יותר זיכרון משיש, לכן צריך לבחור אילו משימות שמים בזכרון וailו שומרים בדיסק לעתה. התקורה מאוד גבוהה לתזמון כזה ולכן יש לנו שני שיקולים מרכזיים:

להשאיר את המערכת אינטראקטיבית ; ולמצוא תערובת טובה של משימות שייאפשרו את השימוש במסאים.

כלומר, לאון בין משימות CPU-Bound ו-I/O-Bound כדי שלא המעבד ולא הדיסק יהיו צוואר בקבוק.

תזמון הוגן

זמן יכול להתחשב גם בחקלים הוגנים (לא שווים) של תהליכי - לחת לכל תהליך את החלק ה"ראוי" לו, בהתחשב במסאים, דרישות, עדיפות פוליטיות וכו'.

1. **זמן זמן וירטואלי** : נבחר את התהיליך עם יחס הזמן המעבד שקיבל מול זמן המעבד ש מגיע לו (בהתחשב בשיקולים הנ"ל) ונ裏ץ אותו למשך קוונטים.

2. **זמן לוטו** : ניתן לתהליכי כרטיסי לוטו למשאים שונים וכמות הרכטיסים ייצגו את ההקצתה ש מגעה לתהיליך. בוחרים כרטיסים אקרים והטהיליך שיש לו אותו מקבל את המשאב הזה (המעבד, הדיסק וכו').

תרגול

קריטריונים מעשיים לבחירת שיטת זמן

- **niche utilization** - שהמעבד ירווח כמו שיטור (על מישימות אמיתיות, לא תקורה).
- **תפוקה throughput** - כמה שיטור מישימות מסיימות את הרצתן.
- **זמן המתנה waiting time** - כמה שפות זמן מהכנסה למתזמן ועד להתחלה הריצה.
- **זמן מוכלל turnaround time** - כמה שפות זמן מהכנסה למתזמן ועד סיום הריצה.

הערה יש הרבה דוגמאות שלא אוסף כי זה לוקח הרבה זמן ולא מלמד יותר מדי. הסטודנטית המשקיעה תמציא מושגיה התומסס דוגמה ותריץ את האלג' השונים. כל התרגול הוא תמצות מסודר של הרצאה.

שיטות זמן

1. **First Come, First Serve** .FCFS - מורים לפי הסדר.

דוגמה $(P_1, 10), (P_2, 1), (P_2, 1)$ (זמן המתנה, משימה) הזמן שייקח סה"כ הוא $2 \times 10 + 1 = 21$ (קונטסט סוויצ'ים).

הבעיה איתתו היא שהוא אמלם יותר לא מתפרק היבט במשימות ארוכות.

2. **Shorest-Job-First** .FCFS - מורים לפי זמן קצר ביותר (או פליין, preemption, בלי), אם יש שניים באותו אורך, עושים FCFS על המשימות השותג.

הבעיה איתתו היא שהרבה מאוד משימות קצרות מרעיבות משימה אחת ארוכה יותר, ובעיקר הוא לא פרקי כי אנחנו אף פעם לא באופליין.

דוגמה $(P_1, 8), (P_2, 4), (P_3, 9), (P_4, 5)$ (עם 7.5). נבצע את המשימות במילואן בסדר P_2, P_4, P_1, P_3 . זמן המתנה הוא סה"כ 10.25. הניצול מקסימלית, תפוקה זהה FCFS וזמן מוכלל קצר במעט מזה של FCFS.

.3 - Shortest Remaining Time First .(preemption).

יש לו את אותן היתרונות והחסרונות של SJF.

דוגמה : $(P_1, 8, 0), (P_2, 4, 1), (P_3, 9, 2), (P_4, 5, 3)$ כאשר הוסףנו עכשו זמני הגעה. נרים אותם באופן הבא:

P_1	P_2	P_4	P_1	P_3
0	1	5	10	17

איור 53 : דוגמה לרכיבת מותגן SRRTF

זמן ההמתנה הוא $6.5 = ((10 - 1) + 0 + (17 - 2) + (5 - 3)) / 4$

preemption לא נספר זאת כהמתנה נוספת.

4. תזמון עדיפות - מרכיבים לפי עדיפות (לדוגמה טווח מספרים בהתקבש על נתונים מסוימים כלשהם).

דוגמה FCFS זה תזמון עדיפות לפי זמן הגעה.

ניתן להגדיר עדיפות לפי סיבות פוליטיות או לפי דברים פנימיים (כמה זיכרונו זה דרוש). הבעיה עם השיטה זו היא הרעה של שימושות עם עדיפות נמוכה.

הפתרון לכך הוא aging - ככל שימושה ממתינה יותר זמן מעלים את העדיפות שלה.

5. Round-Robin - מרכיבים בקובאנטומים משימים.

אם המשימה מסוימת מוקדם היא תעוזב בפועל יוזם, אחרת נחייב אותה לעזוב את המעבד.

דוגמה עבר (P₁, 24), (P₂, 3), (P₃, 3) עם קוואנטום 4, קיבל את החלוקה הבאה:

P_1	P_2	P_3	P_1	P_1	P_1	P_1	P_1
0	4	7	10	14	18	22	26

איור 54 : דוגמה לרכיבת מותגן RR

הניצולות הנגעת במתזמן זה בעיקר כי עושים הרבה קונטקט סוויצ'ים. הוא מאוד דומה ל-SJF, כאשר FCFS הוא עם זמן סיום הרבה יותר נמוך. כשחישנות גבוהה RR מבצע יותר טוב (גם במצבות).

6. Multilevel Queue - נחלק את התור לכמה תורים שונים, לכל אחד יהיה תזמון משלה ולתור הכללי יהיה גם תזמון כלשהו.

דוגמה תור עדיפות כללי שמכיל תורי RR לסטודנטים, פרופסורים וכו' בנפרד.

7. Multilevel Feedback Queue - תור רב שלבי כאשר MERCHANTABILITY יכולות לעבור בין תורים.

דוגמה הדוגמה הקודמת, כאשר MERCHANTABILITY שרצות יותר מדי זמן משונמכות כדי לא לגרום להרעה.

אלג' כזה מוגדר ע"י כמה תורים ; מה אלג' התזמין של כל תור (כולל הכללי) ; באיזו שיטה קובעים לאיזה תור כניסה משימה כשהיא מגיעה ; متى משדרגים משימה ; متى משמנמקים משימה.

דוגמה Q_0 ו- Q_1 הם RR עם 8-16 מילישניות בהתאם ו- Q_2 הוא FCFS. כאשר חדש הוא מגיע הוא נכנס ל- Q_0 , אם הוא מקבל 8 מילישניות מלאות הוא משונן ל- Q_2 , שם אם הוא מקבל 16 מילישניות מלאות הוא משונן ל- Q_2 .

תזמון במערכות מקביליות

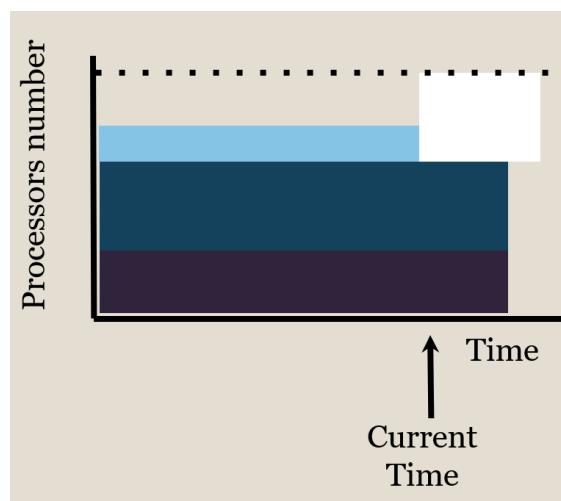
מחשיים על משמשים כדי לחשב דברים ממש מהר. לכל מחשי יש OS בסיסי ויש מחשי שמנהל איזו משימה יריד כל מחשי בתוך החוויה. המחשאים מרכיבים ביחס לשירותים כלשהו לא משתמשים ב-preemption אלא מוגבלים על ידי הדרישות שלהם (המשתמש מספק כמה זמן/זיכרון/מעבדים הוא רוצה).

AWS היא חברת הענן של AMAZON, ומספקת שירותים כזה בתשלומים (בamazon EC2), שקיים מאז 2006 והוא שלוט בשלוש שוק הענן. בנוסף, 5% מכל האינטרנט עבר דרך AWS.

Akamai היא חברת החישוב המובילת בעולם (שאינה מוכרת), שהוקמה ב-1998 ע"י דניאל לוין שנרצה בפיתוח התואמים.

שיטות תזמון במערכות מבוזרות

1. FCFS - נריד משימות לפי הסדר, כאשר בכל פעם שמדובר מחדש (שודרש מספר כלשהו של מעבדים), נבדוק אם יש לנו מספר מעבדים פנויים גדול דיו, אם כן נכנס את המשימה, אחרת נגרום לה לחכות. ניתן להסתכל על זה בתור גרפף דו ממדי שבו ציר ה- x הוא הזמן וציר ה- y הוא מספר המעבדים ובזאת העבודה שיודיע לנו כמה זמן צריך לכל משימה, נוכל להרכיב את כל הבלוקים באופן אופטימי (בשלב הזה עדין FCFS אבל בהמשך יותר מתוחכם). ראו דוגמה לבניה כזו, כל מלבן הוא משימה אחרת.

איור 55 : דוגמה לריצת מזטמן FCFS במערכת מבוזרת

2. Backfilling - נריד משימות לפי הסדר ואם הגיעו משימה שאפשר לדוחף איפשהו בגרף נעשה זאת, גם אם היא לא ראשונה. הבעייה כאן היא שזה גורם להרעה של משימות שלא נדחפו במקומות.

3. EASY - נשמר רישימה של שימושות רצות וממתינות ונזכר כמה מעבדים הן דורשות ומהן אמורים להסתאים, וכן מתי הן הגיעו (נמיין את הממתינות לפי פרמטר זה).

האלג' פועל באופן הבא :

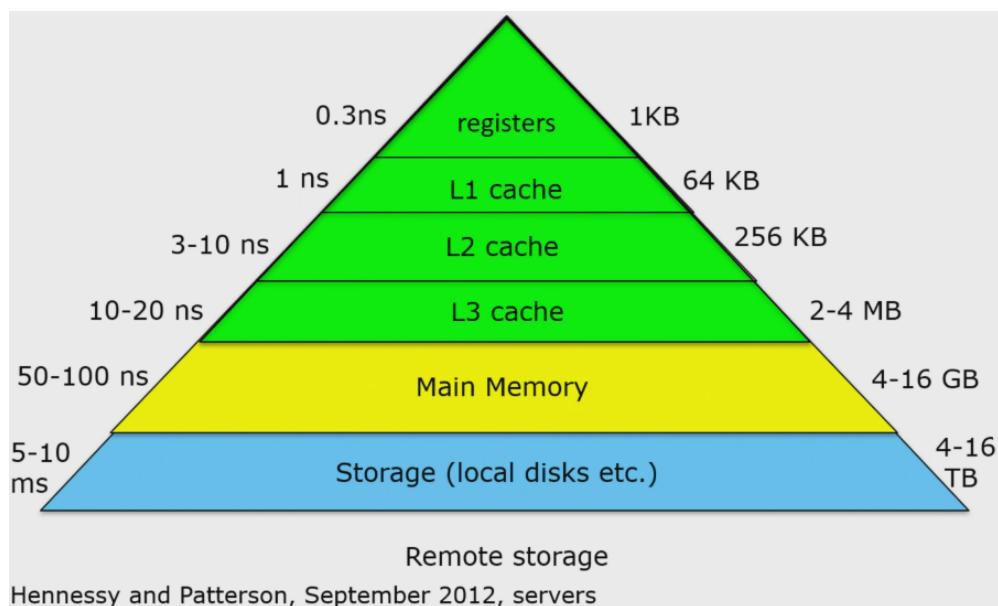
- (א) נתזמן את המשימות לפי FCFS.
- (ב) נשרין מקום למשימה הראשונה שאי אפשר להריץ.
- (ג) נבצע Backfilling כמו שאפשר בהתחשב בשירויו. השלמה חורים אפשר לבצע בשתי דרכים.
 - דחיפת המשימה לפי נתוניה המקוריים.
 - מריחת המשימה עם פחות מעבדים אך לאורך יותר זמן.

זהו אלג' מאד פופולרי ופשוט שמשיג ביצועים מאד טובים.

שבוע VII | ניהול זיכרון

הרצאה

עד כה דנו באופן סכמטי בזיכרון ועתה נסוק בו באופן יותר מפורט. הזיכרון עצמו מחולק לשני סוגים זיכרון : הזיכרון המרכזי ומטמון (Cache). מטמון מחולק לשלושה שלבים - L3, L2, L1. לפי הסדר שלהם, מהירותם יורדת אבל מחירם וגודלם גם יורדת (ראו איור).

איור 56 : חלוקה הזיכרון במחשב

שליש לנו שנייה הוא בערך המהירות שבה עובד גם המעבד, לא רק L1 (שלושה גיגה הרץ זה פעולה כל 0.3 שניות). נשים לב שהגישה לדיסק היא איטית בכמה סדרי גודל (5) ביחס לזיכרון המרכזי. לעומת, אם רегистר שקול להחרים פריט שיש לידי על השולחן, הזיכרון המרכזי שקול למשחו שנמצא ממנה במרקח דקה וחצי והdisk שקול להזמנת משחו מדוואר ישראל (שהוא גם מגיע).

לאורך השנים, מהירות המעבד דלה דרסטית (בהתאם לחוק מור, $\Delta t = 1.5 \text{ ns}$ בשנה) ואילו הזיכרון גדול ב- $\Delta t = 1.07$. לכן, יש פער מאוד גדול בין מהירות המעבד ל-DRAM (זיכרון זמני, שהוא הזיכרון המרכזי). לשם כך כבר יחסית מוקדם הומצא המטמון, שמטרתו להיות סוכן עם קיבולת קטנה אך מהירה בין המעבד לזכרון שומר דברים שהמעבד צריך. המטמון מבוסס על עקרון הлокאליות הזמןית והמרחבית.

דוגמה לוקאליות זמןית פרושה שאם ניגשנו לזכרון כלשהו, הסיכוי שניגש לזכרון הזה שוב מאוד גבוה.
אם אנחנו עושים אינקרמנט למשתנה, אנחנו קוראים וואז מיד כתובים, פעמיים קראנו לאותה הכתובת.
לולאות בקוד גםorcheshת לוקאליות זמןית כי הסיכוי להיות באותו מקום בקוד שוב בטוחה וזמן קצר הוא גבוה.

דוגמה לוקאליות מרחבית פרושה שאם ניגשנו לזכרון כלשהו, סביר שניגש לכתובת סמוכה לו.
מערכות הם בבירור מקרה של לוקאליות מרחבית, וכך גם עצם העבודה שאנו מרים פקודות באופן סדרתי (עד כדי קפיצות control flow).

העיקרון הוא לשמר את הדבר הבא שהמעבד סביר ביותר להיות צריך.
דוגמה כל שכבה מהויה מטמון של השלב שמעליה. אם קוראים משהו מהען אנחנו שמים אותו בדיסק, וואז בזיכרון, וואז בכל אחד מהקאשימים ורק אז ברגיסטרים של המעבד - כל אחד מהיר מהקדום.

טכנולוגיות זיכרון

1. מטמון משתמש בטכנולוגיית SRAM (סטטי) שהיא יקרה אבל מהירה, ושומרת את הזיכרון בו לתמיד כל עוד המחשב דולק, אבל כשהוא כבוי הכל נאבד (זיכרון נדיף, volatile).
2. הזיכרון המרכזי משתמש בטכנולוגיית DRAM (динמי) שהיא זולה אבל יחסית איטית ודורשת ריענון של הערכים בה כל כמה מיליאני שניות (זיכרון נדיף).
3. דיסקים עובדים על משטחים מגנטיים שמסתובבים עם ראש שזו וכל הפעולות האלה מכניות ולוקחות הרבה זמן (זיכרון לא נדיף).

לחופין יש SSD שהוא דומה ל-DRAM אבל יותר איטי ולצורך העניין דומה לדיסקים.

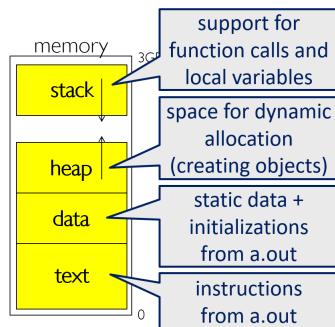
הערה כמשמעותו מרובות ליבת, הריגרטירים ומטמוני, L1 ו-L2 הם נפרדים לכל ליבה וכל מה שאחריו זה (L3, זיכרון וכו') הוא משותף לכל הליבות.

כל רכיב הוא תחת אחריות של דבר אחר - רגיסטרים מנוהלים ע"י הקומפיאילר; מטמון ע"י חומרה; זיכרון ואחסון ע"י מערכת הפעלה. מערכת הפעלה מבצעת את האבසטרקציה של קבצים בדיסק, ניהול זיכרון בזכרון המרכזי וכו'.

מרחב הכתובות

מרחב הכתובות הוא כל הזיכרון שאליו יכול תחוליך לגשת. בארכיטקטורת 32-ビט אפשר לגשת ל-4 ג'יגה זיכרון ($4,000,000,000$).⁽²³²⁾ חלק מהזיכרון הזה שומר למערכת (בוינזוס שני ג'יגה למשתמש ובלינוקס שלושה ג'יגה נוספים למשתמש).

מרחב הזיכרון מחולק לאربعة סגמנטים שכבר דיברנו עליהם (ראו איור).

איור 57 : סגמנטי הזיכרון במחשב

יש פער בין מרחב הכתובות שתחוליך רואה לבין זה שיש במציאות (זהי האבסטרקציה של מערכת הפעלה). בין שני ה"יקומים" האלה, צריך משחו שיתרגם כתובות. loader-ammo על תרגום הכתובות מהקוד המקורי למילוי הכתובות אבל עדין לא המציאות. נדרש עוד רכיב. הרכיב הזה נקרא MMU (Memory Management Unit) אחראי לפניה שהבקשה לזכרון נשלחת דרך ה- bus לתרגם את הכתובות. הוא מבצע תרגום מכתובות **לוגיות** לכתובות **פיזיות**.

שיטות תרגום כתובות

השיטה הכי פשוטה לתרום היא הקצאה רציפה - נקצת לכל תחוליך אזור בתוך הזיכרון שבו רציף וכדי לתרגם את x נחשב $x + base$ בזיכרון הפיזי. נשמר את $base$ והחסם העליון של מרחב הכתובות של כל תחוליך ובכל קונטקסט סוויצ' נחליף את המידע הזה בתואם לתחוליך. אם יש הרבה מאוד תהליכיים ויחסית מעט זיכרון (מה שקרה לרוב) אז אין מספיק מקום לכולם ואי אפשר למשתמש בשיטה זו בכלל.

```

1 physical(logical_x) {
2     return base + logical_x;
3 }
```

סגמנטציה

סה"כ הזיכרון שתחוליך משתמש בו הוא לרוב קטן הרבה יותר מאשר שהוא יכול לטכנית לגשת אליו, לכן נשמר זיכרון פיזי רק לסגמנטים שימושיים בהם.

כל סגמנט בפני עצמו הוא רציף וכדי לתרגם את הכתובת x הווירטואלית בסגמנט כלשהו שמתחליל ב- $base$, שוב פשוט נחשב את $x + base$ בזיכרון הפיזי.

צריך לבדוק בנוסך שהזיכרון לא חורג מהחסם העליון על הסגמנט. זה בנויגוד להקצאה רציפה שבה מרחב הכתובות הוא כל הזיכרון שיש, ואז Ai אפשר פיזית לipyicr כתובות שחרוגת ממנה שאפשר לגשת אליו כי אין מספיק ביטים, אבל כאן בגלל שהסגמנטים קצריים יחסית אז כן אפשר.

טבלאות סגמנטים

בגלל שלכל תחлик יש כמה סגמנטים, נשמר אותם בטבלה שתכיל את כתובות הבסיס שלהם והגודל שלהם, כאשר כתובות לוגית עתה תכיל ביביטים הראשונים את אינדקס הסegment ובשאר הביטים את הכתובת היחסית בתוך הסegment. בנוסף כדי שתהлик יוכל לשறין לעצמו מקום לסגמנטים בעtid (לדוגמה אם הוא רוצה ליצור חוטים ומחסנית לכל אחד מהם), נשמר גם בית ש Siegid לנו האם הסegment הנוכחי הוא בכלל חוקי (valid) או שהוא שמור להמשך, אם הוא לא, אסור לנו לגשת למקום זה זיכרנו.

```
1 physical(logical_x) {
2     seg_i = logical_x.segment // top bits of the address
3     segment = seg_table[seg_i]
4     if (segment.v == 0) {
5         throw exception;
6     }
7     if (logical_x < segment.bound) {
8         return segment.base + logical_x.offset;
9     } else {
10        throw exception;
11    }
12 }
```

את הטבלה אנחנו שומרים ברגיסטר ה-Segment Table Address Register ה-STAB, שהוא שונה לכל תחליק. בקונטיקט סוויז' צריך להחליק את הרגיסטר הזה בהתאם לערכו בתהlik החדש. כך, סגמנטים של תחליק אחד אינם נגישים לתהליקים אחרים - זה מוסיף בטיחות זיכרון!

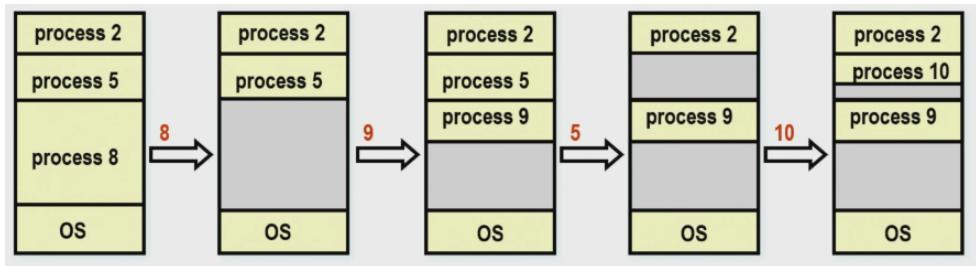
ברגע שריגיסטר ה-STAB מכיל את הפוינטר לטבלה של התהlik הנוכחי, כל שאר החישוב נעשה אוטומטיות ע"י החומרה (ה-MMU). המעבד יכול לבקש אותה כתובות וירטואלית ולקבל כתובות אחרות אם מדובר בתהליקים שונים (לכל אחד טבלה אחרת).

איפה החלק של מערכת הפעלה בכל הסיפור הזה? היא אחראית על המיפוי של הסגמנטים לזיכרון הפיזי וכן על שינוי ערך רגיסטר ה-STAB בהתאם להתקlik.

יש כמה שיקולים בהקצתה של סגמנטים - ההקצותות צריכה להיות רציפות, בגדים שונים, צריך לשמור מה הוקצה וכן לשחרר הקצאות.

פרגמנטציה

אם הסגמנטים שמוקצים הם בגדים שונים ובסדר מסוים, יוצא לפעמים שקטעים מוקצים גורמים לכך שהמקום אליו אפשר להקצות סגמנטים רציפים קטן או לא נוח, לדוגמה באירור הבא שבו לאחר הקצאות וxhrors, יוצא שהמרחב בין ההקצתה של תהlik 9 ו-10 היא בלתי שימושה בעלייל. הבעיה הזו נקראת פרגמנטציה חיונית כי מחוץ להקצאות יש שברירים של קטיעים שמקשים על הקצתה.

איור 58 : פרוגמנטציה חיצונית בזיכרון

הגדירה פרוגמנטציה היא מצב שבו יש מספיק זיכרון כדי להקצות סגנון לתחליק אבל לא באופן רציף אלא מפוזר לאורך הזיכרון בקטעים קטנים.

הגדירה פרוגמנטציה פנימית היא המקרה שבו הקצאות יוצרת ממה שהוא היה צריך ואז נשאר מרוחח בפנים. פרוגמנטציה חיצונית היא שיש זיכרון חופשי בין הקצאות של תהליכים.

הערה אנחנו ננסה לפתר רק את בעיית הprogמנטציה החיצונית.

אלגוריתמי הקצאות סגמנטיים

אלגוריתמים אלה מקבלים כקלט את רשיימת הקטעים החופשיים ובקשה להקצאה חדשה ופולטים באיזה אזור להקצות, ואיזה חלק ממנו לחקצוט.

1. First Fit - להקצות את המקום הראשון שפנוי. הסיבוכיות היא לנארית באורך הרשימה (געוץ לכל היותר בסוף הרשימה).

לכואורה לשם ההקצאה אין חשיבות למיקום של רשיימת האזוריים הפנויים, אבל לשחרור זה כן חשוב כי אם היו לנו שני אזוריים פנויים שהופרדו ע"י קטע מוקצה שעכשיו שוחרר, נרצה לאחד את שלושת הקטעים לאחד גדול כדי לקבל תוצאות יותר טובות. לכן נニア שהרשימה ממויינת.

הבעיה עם האלג' היא שיכול להיות פרוגמנטציה בכתובות הנמוכות (כל הזמן נקצת ונשחרר גדלים שונים בהתחלה).

2. Next Fit - להקצות את המקום הראשון שפנוי אחרי ההקצאה הקודמת.

האלג' הזה מפזר את הprogמנטציה באופן יותר אחד על הזיכרון כי לא נקצת ונשחרר כל הזמן בהתחלה ולא יקרה כלום בסוף אלא בפעם נדירות.

3. Best fit - להקצות את המקום שההקצאה בו היא הכי הדוקה (אין יותר מדי מקום חופשי לprogמנטציה).

כך אנחנו שומרים על אזוריים חופשיים יחסית גדולים וprogמנטיטים שלנו יחסית קטנים, זהה חמור יותר כשהזזה מגיע למצב שהוא משפייע כי באמת אי אפשר להשתמש בה... עם זאת, נטרך לעבור על כל הרשימה כל פעם במקום לעצור מוקדם יותר.

4. Compaction - נזיז את החורים (את הזיכרון סביבו למשה) כדי שהאזורים הפנויים יהיו יותר ארוכים ונמצאיםprogמנטיטים.

הvisorון כאן הוא שהעתקה של זיכרון לוקחת הרבה זמן. בנוסך, המטען כבר מיותר כי אנחנו מזיזים לו את הכתובות והן כבר לא אוחת ליד השניה אחורי ההזזה.

Paging

נחלק את מרחב הכתובות לדפים בגודל קבוע (לרוב 4 קילו-בייט). נחלק ריעוניות גם את הזיכרון הפיזי למסגרות באותו הגודל של דפים ואז יוכל להתאים כל דף וירטואלי למסגרת פיזית. העתקה זו נעשית בידי OS וה-MMU משתמש בה כדי לגשת לזיכרון הפיזי.

בגלל שכל מסגרת היא בגודל קבוע, אף פעם אין פרגמנטציה. את ההעתקה מדפים למסגרות נשמר בטבלה (פרדרת לכל תחילה) שבה למעשה משתמש ה-MMU. האינדקס בטבלה הוא מספר הדף, הערך הוא אידנסט המסגרת שהותאמה לו.

כדי לתרגם כתובות לוגיות נחלק אותה לשני חלקים - ה-20 ביטים הראשונים יהיו אידנסט הדף וה-12 התחתיונים הם היחסט בתוך הדף (12 ביטים זה בדיק מספיק ל-4 קילובייט).

נשמר בטבלה בית שאומר לנו האם הדף ממופף או לא. הפעם לא צריך לבדוק שהיחסט נמצא בטווח כי הוא פיזית לא יכול לצאת מ-4 קילובייט.

```

1 physical(logical_x) {
2     page_i = logical_x.page // top bits of the address
3     page = page_table[seg_i]
4     if (page.v == 0) {
5         throw exception;
6     }
7     return page.frame + logical_x.offset;
8 }
```

הערה הסכמה של המסגרת עם היחסט בתוכה היא למעשה הדבקה של ביטים נמוכים עם גבויים ואפילו לא סכימה של שני מספרים כי כאמור הביטים לכל דבר נפרדים. זה חוסך לנו כמה פעולות והופך את זה לאפילו יותר יעיל.

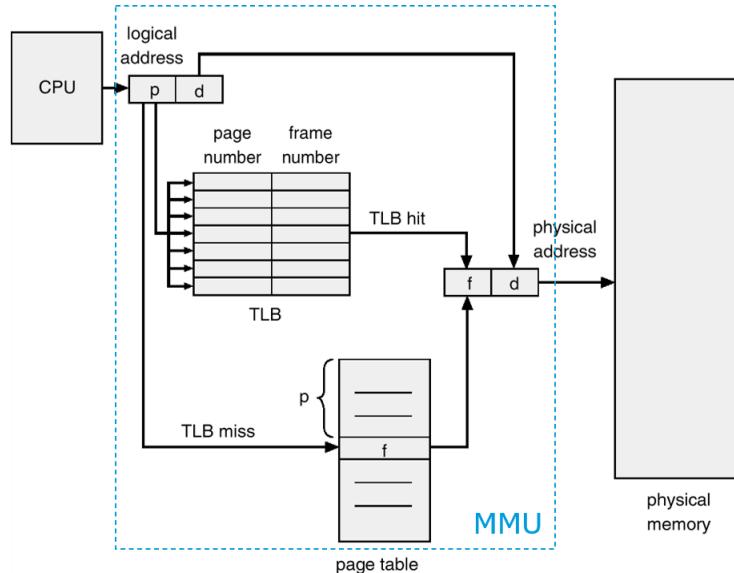
שבוע II | דפדוֹן

הרצאה

החישוב של המסגרת הנדרשת לגישה לזיכרון בכל פעם נוספת תקורה, כדי להקטין אותה יש מטען ספציפי לטבלה הדפים, שנקרא ה-TLB (Translation Lookaside Buffer). בנוסף, טבלת הדפים עצמה לוקחת הרבה זיכרון. כדי להקטינה, נגדיל את גודל הדף (נבחר גודל אופטימלי שמאזן את הטריאידון).

טריאידון הוא זהה - מצד אחד דפים קטנים גורמים לפרגמנטציה פנימית קטנה יותר (חצי מהדף האחרון שמוקצת לטגןנט בתוחלת) אבל דורשים טבלת דפים גדולה.

נסמן ב- p את גודל הדף, s גודל התהיליך (בזיכרו), e גודל של כניסה בטבלת הדפים (מספר המסגרת ובית ה- s). במקרה זהה התקורה היא $\frac{p}{2} e + \frac{s}{p} e$ (חצי השמאלי הוא גודל טבלת הדפסו הימני וזה הפגמנטציה הפנימית על הדף האחרון). עם קצת חוויה מוגעים לכך שהגדול האופטמלי הוא $\sqrt{2s \cdot e}$. עבור ערכים טיפוסיים בעבר $e = 64\text{bit}$, $s = 1\text{MB}$, $p = 4\text{KB}$ נקבל $s = \sqrt{2s \cdot e}$.

איור 59 : ארכיטקטורת תרגום כתובות עם ה-TLB

באյור ניתן לראות גם את ה-TLB. בכל פעם שאנו מתחבקשים לתרגום כתובות, נשווה באופן מקביל בין כל הערכים במתמונן, אם הדף שמשתמש בערך שמש, אחראת חישב את הערך בטבלת הדפים הקלאסית ומשם ממשיך את החישוב המקורי. ב-TLB יש בערך 64 כניסה, כלומר העתקות של דפים ומסגרות.

זיכרון וירטוואלי

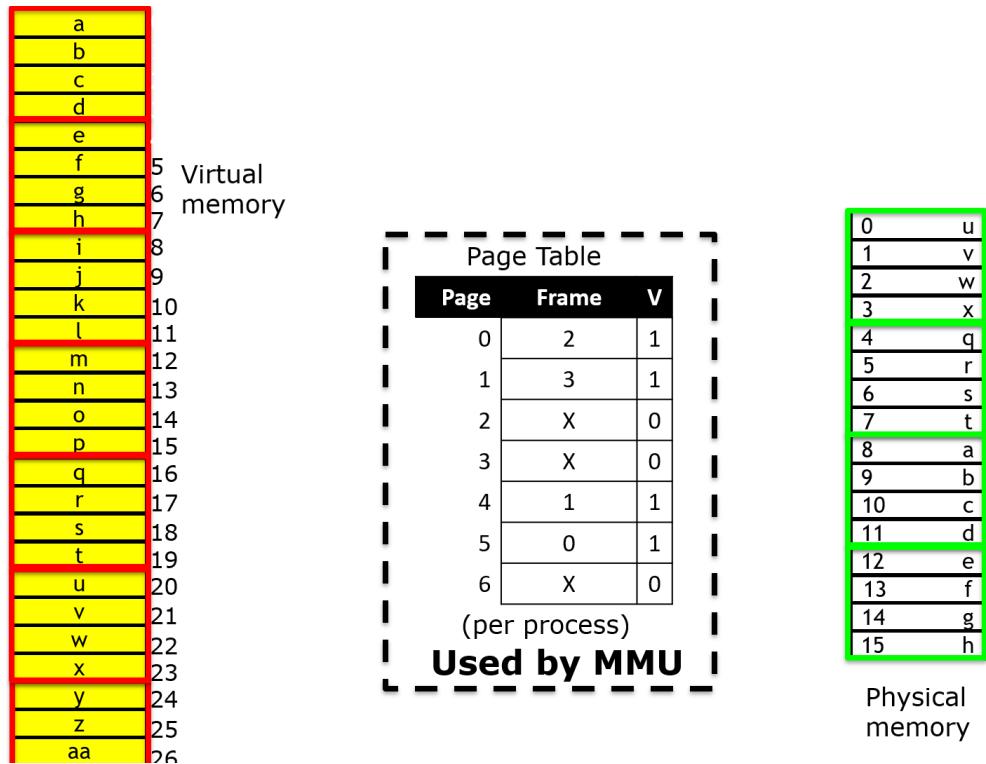
מספר התהיליכים בלתי מוגבל בעיקרו וכל תהיליך חשוב שהוא בלבד ושייש לו את כל הזיכרון (אולי חוץ מערכת ההפעלת) וכך יש הרבה יותר זיכרון לוגי מאשר פיזי. עם זאת, תכניות לא משתמשות בכל מרחב הכתובות שלחן כל הזמן, ולמעשה אין צורך למפות חלקים שלא משתמשים בהם לזכרון פיזי.

דוגמא אם קוראים לפ' `mit` בהתחלה, אנחנו לא משתמשים בה בהמשך ולכן כל מבני הנתונים שהשתמשו בהם בתוכה לא ישומשו בהמשך התכנית. לחופין, קוד שמתפל בשגיאות מסוימות לעיתים נדירות יחסית ולאחר טיעינה שלו לזכרון כל הזמן היא די מיותרת.

אי-הकצתה של חלקים לא מנוצלים (ושמירה שליהם בדיסק בנתים) עוזרת להורדת העומס על הזיכרון וגם מקלת על אתחול תהיליכים (לא צריך לטעון את הכל על ההתחלה).

דף לפי דרישת

כדי לספק את הווירטוואליות האמורה, משתמש בדף לפי דרישת, ככלומר נביא דפים לזכרון לצורך שימוש אותם ונחזיר אותם לדיסק כשכבר לא.

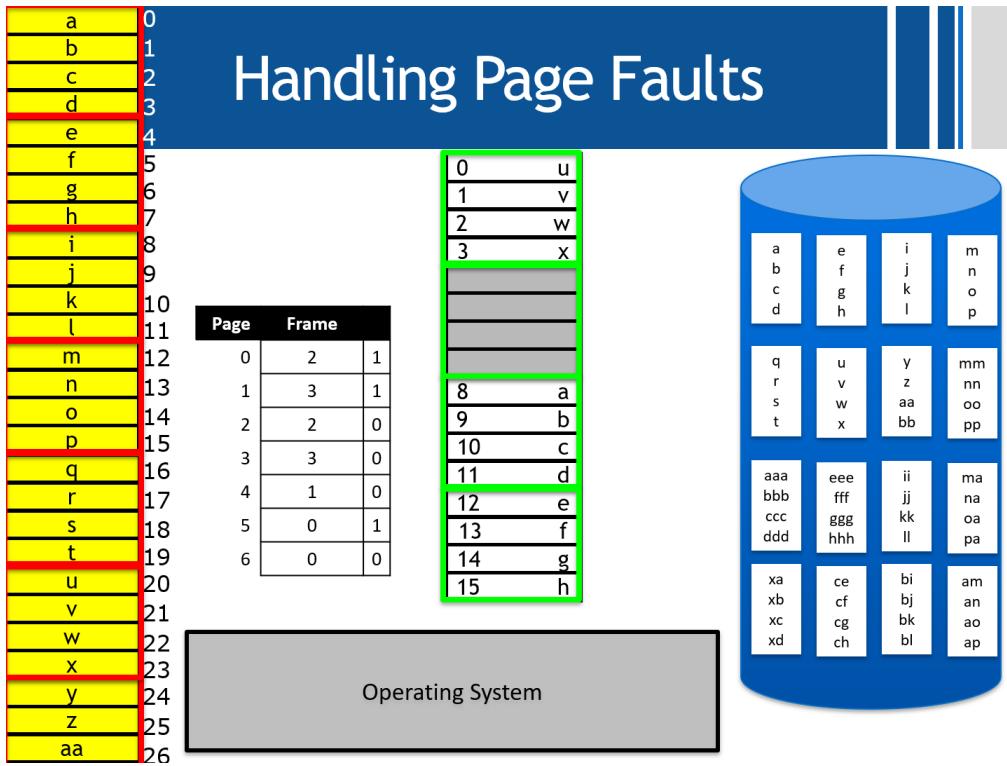
איור 60 : דוגמה לדפודוף לפי דרישת

באיור ניתן לראותות שחלק מהדפים בטבלה כרגע לא מוקצים, כי אין מספיק מקום, ולכןם נמצאים בדיסק ובית ה-*ה-ט* שלהם הוא 0.

גישה לזכרון לא ממופת

- המעבד לא יכול לגשת למידע זהה ולכן ה-*MMU* יזרוק exception (שנקרא PAGE FAULT exception).
- ההאנדר של ה-*exception* הזה נכנס לפועלה.
- ההאנדר מתחילה להביא את הדף מהדיסק.
- ה-OS מרדימה את התהיליך.
- כשהדיסק סיים להביא את הדף, הוא שולח interrupt שמעיר את התהיליך.
- התהיליך מבצע את אותה הפקודה שגרמה לו לשגיאה, שוב.

דוגמה נניח שאנו רוצים לבצע *an R1* קלומר לכתובת ה-12 לרגיסטר. הכתובת 12 היא בדף 3, שהוא לא ממופת בהתחלה, ולכן PAGE FAULT, נקרא להנדדר וכו', הדיסק יביא את הדף, יזרוק אינטראפט במסגרת סכמת ה-*DMA* שראינו (לפי הזיכרון יכול לעבוד ברקע ולספק בזמנים שהמעבד עושה דברים אחרים) ונמשיך ברגיל.

איור 61: דוגמה לגישה לדף לא ממופה

מה אם אין לנו מסגרת פנوية למפות דף אליה? לדוגמה אם יש לנו המון תהליכי שימושים בכמה דפים, יש לנו יותר זיכרון וירטוואלי מפיזי. נאלץ לזרוק דפים, ככלומר להעתיק את תוכנים חוזרת לדיסק לפנות את המסגרת שלהם לדף אחר. מי שנזורך נקרא הדף הקורבן.

כיצד נבחר את הקורבן?

אפשר לבחור אקראית, אבל אז זה יכול לזרוק החוצה דפים שמתמשכים בהם באופן שכיח (זו למעשה התופעה הכי גורעה שנרצה למנוע).
 אידאלית, אם יש לנו יכולת לראות את העתיד, נבחר את הדף שהשימוש הבא שלו הוא הכי רחוק (אלאג' זה נקרא האלאג' של בילדי). אבל כמובן שאין לנו יכולת לדעת את העתיד. למעשה השימוש המרכזי של האלאג' האופטימלי הוא להשוואה ביחס אחרים, שאכן ניתנים למימוש.
 האלאג' האקראי והאופטימלי הם הקצאות השונות של הסקלה (אחד לא משתמש בשום מידע, الآخر משתמש בכל המידע, אפילו כזה שאין).
 חשוב לבדוק כל פעם האם האלאג' חדש שאחננו מציעים הוא בכלל טוב יותר מאשר מאקרויה, ואם לא אין מה להתייחס אליו.
 החלטה על הגירוש היא של מערכת הפעלה. היא יודעת אילו מיפויים קודמים היא עשתה.

אלגוריתמי גירוש

דוגמה FIFO - נשמר בראשימה מקוישת את הדפים שמייפינו ובכל פעם שנדרש לגרש דף, נגרש את הראשון שמיופה (הותיק ביותר).
חסרון יכול להיות שהדף הותיק ביותר ניגשים אליו באופן שכיח. בנוסף, האנומליה של בלדי היא גם חסרונו של FIFO. האנומליה אומרת שלכארה נדמה שככל שיש יותר זיכרון יהיה פחות PAGE FAULT-ים. עם זאת, בלדי הראה שזה לא המצב ב-FIFO, מכיוון שהמצב מחמיר עם יותר זיכרון.

בוינדוס NT השתמשו באlg' הזה כי הוא ב"ת בחומרה, שכן הוא משתמש רק במידע של מערכת הפעלה (ה-OS), אם אף אחד לא יספר לה, לא יודעת שום דבר על הזיכרון בלבד כшиб PAGE FAULT.

הערה כל מה שאנו מנסים לעשות בסופו של דבר זה לזהות את ה-Working Set של כל תהליך, כלומר הדפים שחשוב לשמור כי התחילה משמש בהם באופן שכיח והשאר שאפשר לזרוק. ההבנה הזו הושגה יחסית מאוחר במחקר על מערכות הפעלה (שנות ה-70). ה-Working Set עצמו הוא מבוסס על עקרון הלוקאליות - יש לנו אוסף סופי וקטן יחסית של דפים שנשתמש בהם שוב ושוב (כי כבר השתמשו בהם).

כיצד מוגדר ה-Working Set פורמלית?

הגדרה (הגישה הפרטרית) אוסף הדפים שניגשנו אליהם ב-*k* הגישות האחרונות לזכרון.
הערה אם הגישה היא אקראית, גודל ה-Working Set הוא בערך k . עם מקומות, גודל ה-Working Set קטן בהרבה מ- k .
ב翦רון אפשר לאפשר להתחיל מ- $1 = k$ ולהגדיל אותו עד שגודלו של ה-Working Set מתייצב. במקרה יותר הגינוי להסתכל על k מאוד גדול ולראות אילו דפים השתמשו בהם בקריאות הללו.

כדי לגלוות לאילו דפים ניגשנו, צריך תמייה מהחומרה. גישה לזכרון מתבצעת במהירות השעון ולכן צריך שהחומרה תעקוב אחריה. כדי שהתקורה תהיה קטנה יחסית, נשמר לכל דף שני בייטים. בית הרפרנס (האם ניגשנו לדף); ובית הלכלוך (האם שינו ערך בדף). ה-MMU אמון על ביצוע התיעוד הזה בכל גישה לזכרון. סכמא זו נתמכת ע"י מעבדי אינטל (וגם AMD).

אלג' גירוש נוספים

1. Not Recently Used - כל כמה זמן ננקה את ביתי הרפרנס של הדפים וכשהריך לבחור קורבן, נבחר אקראית מבין אלו שיש להם בית רפרנס 0. ההיגיון הוא שהוא שדה לא שומש בערך בתקופה الأخيرة כנראה.

חסרו ההערכה שלנו של הזמן האחרון שבו השתמשו בדף היא מאוד גסה.

2. Least Recently Used - נסדר את הדפים לפי הזמן האחרון שנגענו בהם ונבחר בכל פעם את הקורבן שהשתמשו בו בעבר الأخيرة. **חסרו** המימוש של LRU הוא מאוד יקר. אפשר לשמר Timestamp וזו נמצא מינימום בזמן לינארי. לחולפן אפשר להשתמש ב-Sorted List שזו סיבוכיות זיכרון גבוהה וכזו.

3. The Clock Algorithm (מה שמתמשים בו כיום) - נדמיין שהמסגרות מסוימות ברשימה מעגלית עם מחוג שמכoon על אחד מהם. לכל דף יש בית רפרנס. כשהריך לרשף דף, כל עוד הדף שעליו מצביים יש בבית רפרנס 1 נאפס אותו ממשיק הלאה ונhapus את הראשון שיש לו בית רפרנס 0.

האלג' הזה מזכיר את LRU, כי אם לדף יש בית רפרנס 0 זה אומר שעברנו סיבוב שלם (הרבה דפים נכנסו ויצאו) וудין לא השתמשו בו, אז אפשר להיפטר ממנו.

4. Clock + Time Algorithm - נשמר את הדפים של כל תהליך בראשימה מעגלית עם זמן וירטואלי לכל אחד. בכל פעם שניגשים לדף נدلיק את בית הרפנס. ככל תיק של השעון, כל דף עם בית רפנס דлок מקבל במשתנה זמן וירטואלי שלו את הזמן הווירטואלי הנוכחי ומאפסים לו את בית הרפנס.

שנדריך לגרש מישחו, בוחרים את האחד עם הזמן הווירטואלי (זמן הגישה האחרון) הכי ישן.

אם בית הלכלוק כבוי, זה אומר שלא צריך להעתיק בחזרה לדיסק את הדף כי הוא לא השתנה. לכן,undyif לגרש דפים נקיים כי הם לא דורשים העתקה לדיסק, אלא רק מהדיסק את הדף החדש. לעומת באגלי' השעון, נדלג הלאה לא רק אם בית הרפנס דлок, אלא גם אם בית הלכלוק דлок.

יש מערכות הפעלה שעושות דפדף מקומי (כלומר מגרשות דף ששייך להתליק הנוכחי) ויש כאלה שעושות את זה גלובלי (מגרשות את הדף הטוב ביותר מבין כל הדפים של מערכת הפעלה). היתרונו בדף גלובלי הוא שהוא פותר אותנו מלהשוו עלי כמה דפים להקצות כל תהליך.

תרגול

התרגול הוא חזרה אינסופית על מה שעשינו בהרצאה וזו שלפניה ולכון לא אעשה את כל הדוגמאות וההסברים שוב. בiteit אחד זה 8 ביט, KB זה 2^{10} בייטים, MB זה 2^{20} בייטים ו-GB זה 2^{30} - זה בנויגוד ליחידות בכלל שהן אלף- מיליון וכו', כאן הפערים הם של 2^{10} .

$$\text{דוגמה} \quad 2^{20} \cdot 2^2 \cdot \frac{2^{30}}{2^{10}} = 2^{-1} \cdot 2^{30}$$

דוגמה כמה מספרים ניתן לייצר במספר עם 8 בייטים? 2⁸ מספרים, כל הערכים בין 0 ל-1 – 2⁸ (בלי ייצוג המשלים ל-2).

כל מה שהמעבד עשה הוא או על הרגיסטרים או על הזיכרון. לכן נצטרך לנחל את הזיכרון בחוכמה כדי שהגישה של המעבד אליו תהיה יעילה כי הוא משענתית איטי יותר מאשר הרגיסטרים/מטמון).

הכתובת הפיזית היא המיקום של תא מידע ספציפי בזיכרון המרכזי (h-RAM). מרחב הכתובות הפיזיות האפשרי תלוי בגודל הזיכרון.

$$\text{דוגמה} \quad \text{זיכרון עם בגודל } 8\text{GB} \text{ דורש כתובות בגודל } \log_2 8\text{GB} = 33$$

חלוקת של הזיכרון לאזוריים לכל תהליך וכל אחד ישמש כמו שהוא רוצה. הבעיה עם שיטה זו היא שאנו צריכים לדעת אילו תהליכי מגיעים ומתי, שזה בסדר במערכות כמו מקרים חכמים כי הכל ידוע מראש, אבל זה לא עובד במחשבים אישיים.

את הכתובות של כל תהליך נרצה לקבוע בזמן ריצה, לפחות נצטרך יותר, לפחות פעמים פחות, ולכון התהיליך לא יודע מה הכתובות הפיזיות שלו בזמן קומפליציה. כדי שהרעיון הזה יוכל לעבוד, מספר לכל תהליך שיש לו זיכרון (ווירטואלי) רציף לכל שיירת ומאהורי הקלעים מסדר את העניינים בעצמו (כמערכת הפעלה). עכשו יצרנו לעצמנו בעיה חדשה - איך נתרגם כתובות וירטואליות לפיזיות?

מי שעושה את הקורדיינציה הזו בין התוכנה לחומרה הם h-MMU בעורת מערכת הפעלה.

מרחיב הכתובות הווירטואלי מוגבל בארכיטקטורת מערכת הפעלה (32-ביט מאפשר 4 ג'יגה ו-64-ביט הרבה יותר).

סגןנטציה

הרעיוון בסגמנטציה הוא שתוכנה היא בסה"כ אוסף סגמנטים (קוד, משתנים, מעתנים סטטיים, פונקציות ספריה וכו') וכן אפשר להקצות לכל תחליק זיכרון לפי סגמנטים. במקרה זה, כתובת לוגית היא טאפל מהצורה (seg_num, offset) ואת התרגומים מבצעים עם טבלת סגמנטים, כאשר בכל כניסה של הטבלה יש לנו את כתובת הבסיס והחסם העליון של הסגמנט. נשמר בנוסך לכל כניסה בית ולידציה (האם הסגמנט טוען לזכרון ולא יושב בדיסק) וגם כל מיני מידע על פריוויליגיות כתיבת/הרצה וכו'.

הערה ה-MMU יודע מה טבלת הסגמנטים של התהליק הנוכחי באמצעות ה-Segment-Table Base Register ואות מספר הכניסות בטבלה באמצעות ה-STLR (Base Length). במקרה לזכרון, נדרש שמספר הסגמנט יהיה קטן מערך ה-STLR וגם שההיסטוריה יהיה קטן מהחסם העליון של הסגמנט.

הבעיה המרכזית עם סגמנטציה היא פרוגרנמנטציה חיצונית, ככלומר שנוצרים חורים קטנים בלתי ניתנים להקצאה בין הקצאות לסגמנטים.

דפדוֹן

הפתרון לבעה זו הוא דפדוֹן. כל דף (בזיכרונו הווירטואלי) הוא בגודל קבוע ומותאם למסגרת (בזיכרונו הפיזי). בכלל שהגודל קבוע אין פרוגרנמנטציה חיצונית.

כתובת לוגית היא טאפל (d, p) כאשר p הוא מספר הדף ו- d הוא ההיסט בדף הדף. מספר הביטים להיסט הוא \log_2 של גודל הדף ובהתאם גם מספר הביטים למספר הדף.

גם בטבלאות דפים נשמר מידע נוסף - בית ולידציה, האם לדף יש מסגרת; בית שינוי - האם שונה ערך בתוך הדף; בית רפרנס - האם ניגשנו לערך בתוך הדף ועוד.

כל תהליק יש טבלת דפים מסוימת וכלן התקורה (בזיכרונו) יכולה להיות כל כך גדולה שאין מקום לאחסן את כל בטבלאות הדפים בזיכרונו.

דוגמא אם כל כניסה בטבלת דפים היא 4 ביטים (סביר מאד), אז במערכת של 64 ביט יש מקום ל- $\frac{2^{64}}{2^{32}}$ דפים, ככלומר 2^{52} . לכן נדרש 2^{52} כבאים בטבלאות, שזה 2^{54} כתובות זיכרון, שזה כמונן הרבה מעבר למה שיש לנו.

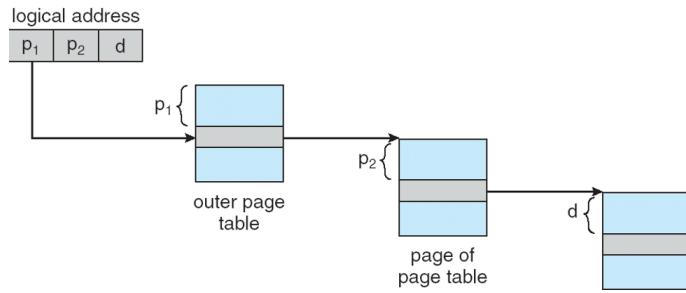
הערה המצב הזה ריאליסטי כי יכולם להיות אלפי תהליקים שרצים במחשב בו זמן-

טבלת דפים היררכית

במקומות שתהיה לנו טבלת דפים אחת גדולה, נשמר ערך של בטבלאות דפים כאשר כל טבלה מצביעה לטבלה נוספת. ככלומר טבלת הדפים מדופדפת. החסרון כאן הוא שנוספו לנו עוד קרייאות לזכרון (בעומק 2, יש שלוש קרייאות כבר). במימושים של טבלת דפים היררכית משתמשים גם ב-TLB באופן האופן כמו במקרה הסטנדרטי.

דוגמא נסתכל על מערכת 32 ביט עם KB1 זיכרון. גודל ההיסט הוא 10 ביטים וגודלו מספר הדף הוא 22 ביטים. בכלל שככל טבלת דפים היא בעצמה מדופדפת (כלומר כל תת-טבלה יושבת בדף בודד) נחלק את מספר הדף ל-10 ביטים למספר הדף ברמה השנייה ועוד 12 ביטים להיסט בטבלת הדפים השינוינית.

לכן בהינתן כתובת וירטואלית (p_1, p_2, d) , נמצא את הערך באינדקס p_1 בטבלה החיצונית. הערך הזה הוא האינדקס של הדף (של טבלת הדפים) שאנו צריכים. בתוך הדף (בעומק 2), נמצא את הערך באינדקס p_2 . זה הדף האמיתי שלנו, ובתוכו ניגש לערך ה- d במסגרת המתאימה לדף.

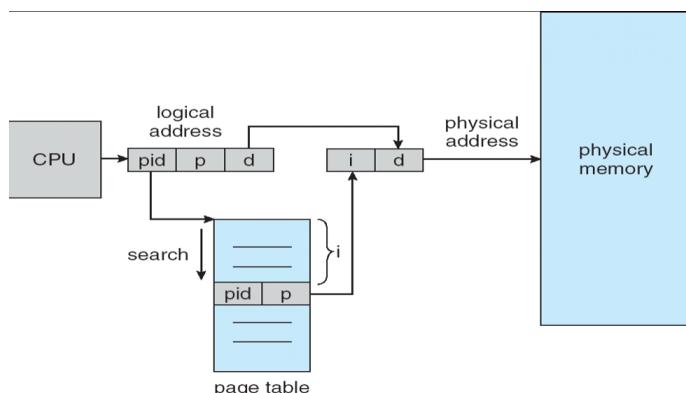

איור 62 : גישה בטבלת דפים היררכית בעומק 2

הערה מערכת הפעלה אמונה על ייצור העץ/טבלה זהו, אבל ה-MMU הוא זה שמשתמש בה בפועל.

טבלת דפים הפוכה

נשמר טבלת דפים אחת לכל התהליכים יחד. הטבלה שומרת עבור כל מסגרת (בזיכרון הפיסי) את הדף שתואם לה, לרבות לאיוזה תחילה שיעד הדף. זה מקטין את תקורת הזיכרון אבל מבচינת תרגום הסיבוכיות עולתה בהרבה (צריך לעבור על כל המסגרות). עתה הכתובת הלוגית תכיל גם מספר דף וגם מספר תחילה, כאשר בהינתן כתובות לוגית נבדוק האם הדף נמצא בטבלת הדפים החופча, אם לא נזרוק PAGE FAULT, אבל אם כן אינדקס הכניסה שבה מצאנו את הדף הוא אינדקס המסגרת הנדרשת, ומשם מחשבים את הכתובת הפיסית כרגע.

איור 63 : גישה לטבלת דפים הפוכה

שבוע XX | דפודוף לעומק

הרצאה

אנחנו מדברים עדיין על דפודוף (על בסיס דרישת) שבו מתרגמים כתובות, אם הדף לא ממופה זורקים PAGE FAULT, מביאים את הדף מהdisk וקוראים חזרה לתהילך.

מה התקורה של דפודן? נסמן ב- p את ההסת' ל-PAGE FAULT, לכן זמן התגובה האפקטיבי הוא

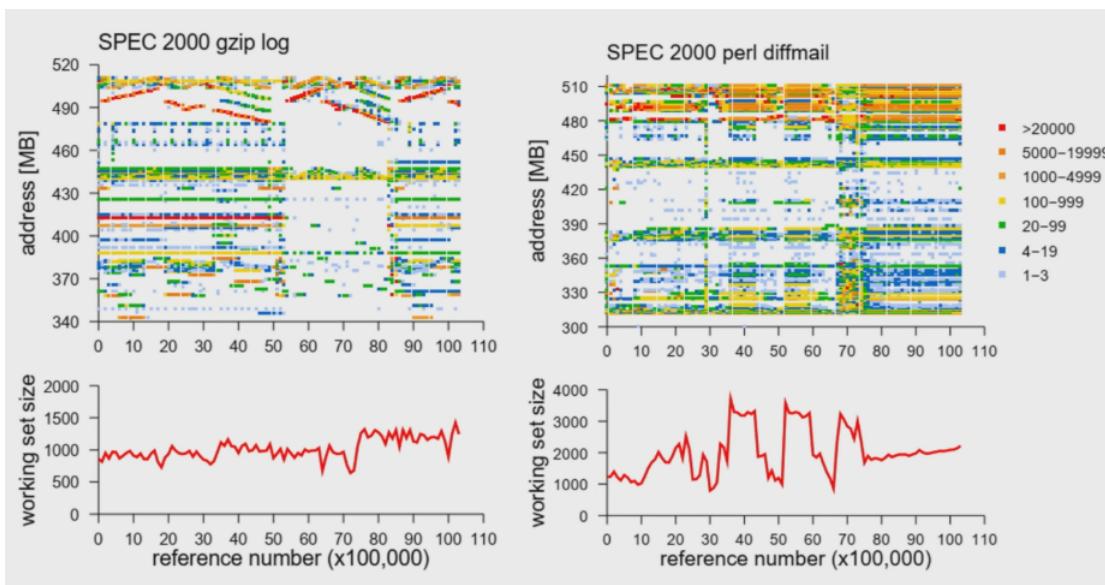
$$p(\text{FAULT PAGE}) + (1 - p)(\text{זמן גישה ל זיכרון})$$

וההאטה היא זמן גישה האפקטיבי חלקי זמן גישה ל זיכרון.

לרוב לוקח 25 מיל-שניות כדי לטפל ב-PAGE FAULT וכ-100 נאנו-שניות כדי לגשת ל זיכרון. אם $p = 0.001$ ההאטה היא פי 250 ולכן ככל שחשוב לנו אלג' גירוש איקוטי. אם $p = 0.0000004$ אז ההאטה היא 1.1 שזה יחסית טיפוסי.

הערה הביצועים תלויים בראש ובראונה ב מהירות דיסק.

דוגמה באירר רואים את הביצועים של תוכנות שמוסכמת שהן מייצגות ביצועים טיפוסיים (benchmark). כל שהצבע יותר חם (למעלה) זה אומר שימושים יותר בכטובת. ציר ה- x הוא ציר הזמן (אינדקס הגישה) וציר ה- y הוא מקום הכתובת.

איור 64 : ניתוח ה- W -set בתוכנות working set benchmark

ניתן לראות כי גישה ברוב המיקומות היא מאוד מוקדמת, כאשר האלכסונים הם גישות למערכים. למטה רואים את גודל ה- W -set, שהוא משתנה אבל עדין יחסית יציב, תלוי בתוכנה. כל זה מוכיח את עיקרונו הלוקאליות, מבחינת המקום בחלק של המערכים ומבחן הזמן כשניגשים כל הזמן ל זיכרון האדום (הקו האחד).

локאליות בזמן

локאליות בזמן מייצגת שני דברים שונים :

- - כשניגשים למשתנה אחד הרבה, ואז משתנה אחר הרבה וכו' וכו', כאשר אין חזרה על משתנים. זה מה שנאיבית היינו חושבים שיקרת.

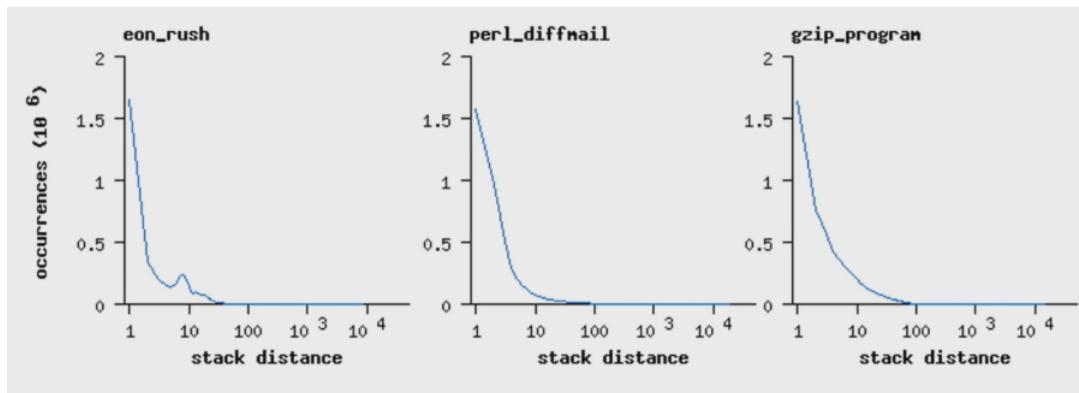
- פופולריות מוטה - כשניגשים לשנתנה אחד (או יותר) הרבה באופן לא פרופורציוני לאחרים במהלך הרצאה שבו הגישות אליו נינגישים גם לדברים אחרים. זה קורה לדוגמה עם אינדקס בלולאה שמתעדכן כל הזמן ואילו משתנים אחרים רק לעיתים/בכלל לא.

פופולריות היא תופעה שאנחנו רואים הרבה מאוד במדמ"ח, ככלומר בשיטתיסטייקה לנישה למשאבים מוטה מאוד. כאן מדובר בשתי ניטים פופולריים אבל כך גם בנוגע לקבצים, אתרים שנינגישים אליהם הרבה לעומת אחרים נישתיים. הדבר הזה נגרם מהקצתה של הערים, העשירים מתוערים והענינים מתעניים.

הערה כדי לתאר את ההטיה הזה הומצאה התפלגות *zip*. הפופולריות של המילה ה-*i*- פופולריות ביותר בשפה האנגלית היא $c(i) \propto \frac{1}{i}$.

כיצד נקבעות lokality? נזכיר לאן ניתן להתחיל לארוך הרצאה שלו. נשים את כל הכתובות האלה במחסנית. בכל פעם שהתחליק יגש לזכורו, נבדוק האם הוא הכתובת נמצאת במחסנית ונשים אותה בראש המחסנית. כך יוצאה עמוקה הכתובת במחסנית מעיד על הרלוונטיות הזמנית של הכתובת, ככלומר האם היא חלק מהлокליות הזמנית (אם יש כזו). אם אנחנו נינגישים באקרראיות לכתובות נצפה שנוצרת להיכנס די עמוק למחסנית.

דוגמה באירור הבא ניתן לראות את עומק הכתובת במחסנית בכל גישה לזכורו של אותו תכנית `benchmark`. אכן ניתן לראות כי כמעט כל הכתובות נינגישות יחסית גבוהה במחסנית.

איור 65 : ניתוח הלוקליות הזמנית בתוכנות `benchmark`

הניסוי המחשבתי של עומק המחסנית הוא בעצם דיאלוג LRU - ניתן למימוש באמצעות החזקת מחסנית שעובדת כפי שתיארנו (על דפים במקומות כתובות מדויקות) בגודל k (מספר הדפים) ולגרש כל מה עמוק יותר מאשר $m-k$. במקרה כזה, ההסת' ל-T-LFAULT היא החסת' שיש יותר מאשר $m-k$ איברים במחסנית.

לא תמיד הגישה היא רק לשנתנים ייחדים, אלא לעיתים למבני"ת שדוגמים ל-stream-stream, לדוגמה באפרים מאוד ארוכים. יש לנו לוקליות מרחב (ኒגשים לכתובות קרובות, צמודות למשהו) אבל אין לוקליות בזמן כי לא קוראים את המערכת שוב (בטח לא בנסיבות שעליהם אנחנו מדברים). באפרים כאלה דורשים הרבה דפים ויגרמו לגידוש הרבה מאוד דפים בלי שום סיבה טובה.

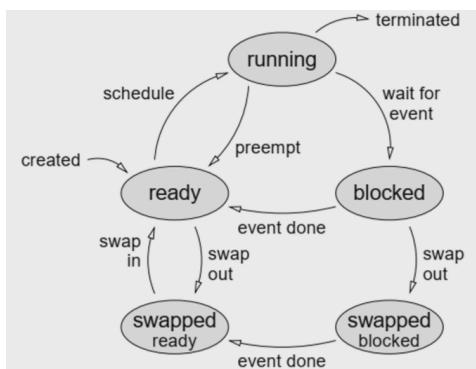
לכן היינו רוצים לזהות איזה דף הוא פעיל ואיזה לא, ואם הוא לא פעיל לזרוק אותו מיד לאחר השימוש. אלג' כזה אכן ממומש במערכת הפעלה לינוקס (הרחבת לאלג' השעון), בו דף שמסומן בתור לא פעיל מקבל הזדמנות נוספת ואם הוא פעיל לא מגרש אותו, ואם אכן מתברר שהוא לא כן זורקים אותו.

Swapping ו-Thrashing

כל שיש לנו יותר multiprogramming כך הניתלת של המעבד עולה אבל עד דרגה מסוימת. החל מנקודת מסוימת הביצועים יורדים דרסטית כי יש כל כך הרבה תהליכיים שככל אחד צריך דף אחד והוא מגרש דף של אחר וуд שנחזר לתהליך הקודם כבר הדפים שהוא צריך יהיו לו PAGE FAULT וחוזר חלילה. תופעה זו נקראת **thrashing**.

כדי למנוע תופעה כזו, נבחר תהליכיים מסוימים ונגרש את כל הדפים שלו לפרק זמן כלשהו כדי שאחרים יוכל להשתמש בו, ואז נחזיר אותם בשתקופת היישוב שלו והוחלט שתיגמר.

בחינת הניתוח של מערכת כזו, נוסיף עוד מצבים לדיאגרמת המצבים שראינו בעבר (באיור המעודכנת).

איור 66 : דיאגרמת המצבים המעודכנת

כאן אנחנו עושים swap (גירוש כל הדפים) לתהליכי רק אם הוא חסום, וזאת עד שהairoう שהוא מחכה לו קורה, ואז הוא מוכן שייעשו לו swap פנימה ולחזור לרגע. המעבר בין השורה התחתונה לאמצעית ולהפוך מבוצע באמצעות המתזמן לטוח הקצר, המעבר בין השורה הראשונה לשניה ולהפוך מבוצע באמצעות המתזמן לטוח הקצר. בנוסף, נשים לב כי המתזמן לטוח הקצר מנהל את הגישה למעבד בעוד המתזמן לטוח הבינוני מנהל את הגישה לזכרון.

במערכת 32 ביט, אם כל דף הוא 4KB אז לכל תהליכי יש 2^{20} דפים, שזה אומר שכל כניסה בטבלת הדפים היא 4 בתים שזה אומר שטבלה הדפים צריכה 1000 דפים, שעצם תופסים מקום בזכרון כמו כל דף אחר.

במערכת 64 ביט הטבלה דורשת 35 מגה ביטים שזה די חמור. גם במעבדים שבהם משתמשים אפקטיבית ב-48 ביט עם דף בגודל 4KB הטבלה לוקחת עדין כמה מגה בייטים. אם הזיכרון הפיזי הוא 32 ג'יגה, כלומר 2^{35} דפים ולכון לפחות $2^{23} - 2^{43}$ מה-entryים הם תמיד לא חוקיים (מיילוניים מכל הטבלה). לכן נדרש להשתמש בשיטה יותר טובה.

טבלת דפים היררכית

במקום שתהייה לנו טבלה אחת שטוחה, נשמר טבלה שהיא שורש והיא כולל מידע על דפים שמיכילים בטבלת דפים נוספת וכן ריקורסיבית, זה מה שאנו ממשים בתרגיל 4. כך לא צריך להקצות כל הזמן את כל הטבלה אלא רק את הטבלאות שימושיות אותן ניתן לגישה לדפים של התחלת.

דוגמה כדי לגש כתובות (p) בטבלת היררכית בעומק 2, ראשית ניגש לפריים שמוופיע בכניסה ה- p_1 -ית בשורש ומשם לפריים שמוופיע בכניסה ה- p_2 -ית ובפריים הזה ניגש לכתובת $offset$ וכך תרגמנו בהצלחה את הכתובת הווירטואלית לפיזית.

דוגמה נתרגם את הכתובת $(5200, d)$ כאשר 5200 הוא חלק של 20 בתים ו- d הוא 12 בתים. נניח שיש לנו טבלה היררכית בעומק 2 . לכן כל אינדקס הוא 10 בתים, עם חישוב פשוט מקבלים שזהו $(5, 80, d)$.

נבצע את התהליך בדוגמה הקודמת ונקבל את הכתובת הרצוייה.

הבעיה כאן היא שהוספנו הרבה גישות לזכרון, שזו תקורה גבוהה (לעומת קריאה אחת קלאסית בטבלה שטוחה). בנוסף, אם הדפים של טבלת הדפים לא בזיכרונו הם גם זורקים PAGE FAULT ונכנסים לוורטקס אינסופי. יתרה מכך, רוב הטבלאות בעומק 2 ומעלה הן invalid כי לא השתמשנו בהן עד עכשיו.

טבלת דפים hashed

כדי לפטור את הבעיה הניל', במקומות להשתמש בטבלה היררכית/קלאסית, נשתמש בטבלת האש כאשר המפתחות הם מספר הדף, באמצעות מעון פתווח (Linked list) בכל תא). כך צמצמנו את כל האפשרויות לכטובות לטבלה בגודל קטן יותר והגישה הרבה יותר מהירה (רק פעם אחת).

טבלת דפים הפוכה

אם מרחב הכתובות הוירטואלי גדול בהרבה מהגודל הפיזי, נוכל במקומות לשקוף את הזיכרונו הוירטואלי ולזכור איזה דף ממופה לאיזה פריים, נבצע העתקה הפוכה.

כל פריים נזכיר את הדף שהוא כרגע שומר כרגע יחד עם h -pid של התהליך שלו שייך הדף הזה, שכן שני דפים יכולים להיות אותו אינדקס דף 0 (לדוגמה, יש לcolm) אבל עם תכנים שונים לגמרי.

כאנחנו מקבלים כתובת (pid, p, d) לתרגום, ה-MMU עובר על כל טבלת הדפים בחיפוש לינארי, אם הוא מוצא את הדף מעולח ואחרת זורק PAGE FAULT ושם כבר אנחנו מכירים.

הגנה ושיטות

כל דבר שממופה בטבלת הדפים נגיש לתהליך אבל כל מה שלא, לא קיים לדעת המעבד. לכן, המעבד לא יכול לגשת לכטובות של תהליך אחד כשהוא מרים תהליך אחר. המגבלה הזאת היא פיזית - זה טכנית לא אפשרי. לעומת זאת, שינוי של טבלה הזיכרונו משנה את איך שאנחנו משתמשים על הזיכרונו (פעולה זו היא כזכור חלק מהקוונטקסט סוויז').

אותו הרעיון עובד גם לכיוון השני. אם יש לנו טבלת דפים היררכית, נניח שני תהליכי רוצים שיהיה להם זיכרונו משותף, אז מספיק שהטבלה בעומק 1 (השורש) של שני התהליכי תציביע על אותה הטבלה השוניונית ותהיה להם גישה משותפת לדפים בתוך הטבלה הזאת, אבל עדין הפרדה בכל תוכן אחר של הזיכרונו.

נסכם את כל מה שעשינו בנושא הדפודף וניהול הזיכרונו,

קבצים

קבצים, בניגוד לכל מה שראינו עד כה, הוא אבסטרקציה (לא היה קיים בכלל בili-h-OS) בניגוד למה שראינו לאחרונה (ניהול זיכרונו, ניהול מעבד) שזו היה וירטואליזציה. קבצים הם אחת האבסטרקטציות המרכזיות של מערכת הפעלה, והם מספקים ממשק נוח למשתמשים ולAPPLICATIONS.

בעה	פתרונות
התהיליך רואה (זיכרון) שונה מאוד מהמציאות	תרגום כתובות באמצעות סגמנטציה/טבלאות דפים
פרוגרמנטציה חיצונית	איחוד סגמנטים/דף אחד
זיכרון וירטואלי/swapping	הזיכרון הולוגי גדול בהרבה מהזיכרון הפיזי

טבלה 4 : סיכום של דפודף

ראשית ננסה להבין מה המהוות של קובץ. קובץ, בניגוד לזכרון ורגיסטרים, נשאר תמיד, גם אם מכבים את המחשב. פורמלית, קובץ הוא אחסון מידע מסודר (יש שימושות לתוקן ולסדרו), פרטיסטנט (נשאר גם אם מכבים את המחשב) ובעל שם (ניתן לזהות אותו באמצעות שם). שמות משמשים אותנו גם בקומפקטים אחרים במחשב (בגישה לאתרים) ואפילו בגישה לזכרון משותף של תהליכים (חם צריים לדעת איך זה זיהות לסגמנט המשותף).

הפרטיסטנס מתבטאת בשמירה של הקבצים על התקנים שהם לא volatile (דיברנו על זה בהקשר של מטמון), לדוגמה HDD או SSD והמידע נשמר גם כשהמחשב כבוי. מעבר לכך, חשוב שהמידע ישמר גם אחרי שההיליך שייצר אותו נגמר (כי אחרת מה עישנו זהה).

הערה אמם שימור לארוך זמן נשמע כוללני, אבל זמן החיים של מדיה דיגיטלית היא לרוב כמה שנים. מעבר לכך, לעיתים אין מכשירים שאפשר להשתמש בהם כדי לקרוא את המדיה וגם אם כן, אנחנו לא תמיד יודעים/זוכרים איך לפרש את הביטים (זה פורמט עתיק לסרטון של חתול? פורטט עתיק לתמונה של חתול?).

ביוניקס קובץ הוא סדרת בתים בלי שום שימוש נוספת, וזה המטלה של האפליקציה שימושה בקובץ לפריש/לפענה אותו. במחשבים של IBM, קובץ הוא רצף של רשומות והוא אפשר לגשת לפי רשומות באמצעות מערכת הפעלה ולא רק לפי בתים. בוינדוס, מערכת ה-NTFS מתייחס לקובץ כאוסף מפתחות-ערכים (לדוגמה האיקון של הקובץ) וגם סטרים של מידע בלי שם (תוכן הקובץ לרוב).

נדמה לנו שימושים שיש קשר בין-extension של הקובץ לתוכנו, אבל זה לא בהכרח המצב. ביוניקס אפשר לשים סיומות אבל הוא יתעלם מהן. בוינדוס יש לזה שימושות כי מערכת הפעלה מנסה לשיקן בין אפליקציות שתומכות בסיומת לקבצים עם הסיומת. בכלל, מערכת הפעלה נותנת תשתיית לנתונים עם קצר מטא-דאטה אבל בלי להגביל את האפליקציה.

האפליקציה מפרקת ומעבדת, יוצרת ומשתמשת וקובעת מה לעשות עם הפורטט/התוכן.

מבחינת מערכת הפעלה, מערכת הקבצים מתחלקת ל-API שוחף לאפליקציות לביצוע הפעולות האמורויות, והימוש הפנימי של מערכת הקבצים.

תרגול

אנחנו עוסקים באlg' גירוש. כשל הדפים תפושים וצריך להכניס אחד חדש, צריך לגרש דף ולהכניס אחר מהdisk. כל PAGE FAULT לוקח הרבה זמן לטיפול ולכן לモזר את תדירות פיסוף הדפים (page miss rate).

הערה נדון באlg' גירוש שונים, בהיעלים מהימוש, כי העיסוק עם גירוש דף של הטבלה היררכית הוא מיותר (זה מה שעשויים בתרגיל .(4).

שיטות גירוש

- האופטימלי: נבחר את הדף שלא השתמש בו הכי הרבה זמן. אי אפשר יותר טוב מזה אבל הבעיה היא שאנו לא יכולים את העתיד. השתמש בו להשוואה.

דוגמה נניח שאנו ניגשים לדפים בסדר הבא משמאלי לימין 0, 0, 1, 2, 1, 6, 4, 0, 1, 0, 3, 1, 2, 1. עד הרביעי הכל בסדר. בהכנסת 4, נכנס את 6 כי אנחנו לא הולכים להשתמש בו יותר. 0 ו-1 כבר בפנים ולכן לא צריך לעשות כלום. לאחר מכן 3 צריך להיכנס במקום 4 או 0 (לא משתמשים בשנייהם) וכו'.

$$\text{תדירות-H-T FAULT}_{\frac{6}{12}} = 0.5$$

- FIFO: נוציא את הותיק ביותר בזיכרון.

דוגמה על אותו הסדר מלמעלה, נוציא את 0 בשביל 4, אז את 2 בשביל 0 וכוכ' כך ששה"כ תדירות השגיאה היא $\frac{9}{12} = 0.75$. הבעה כאן היא שהעובדת שמשהו יושב בזיכרון הרבה זמן לא אומר לנו לא הולכים להשתמש בו בהמשך, להפוך.

- Second Chance FIFO: למדנו אותו כאילג' השעון. נשמר לכל דף בית רפרנס R שנדייל קכל פעם שניגש אל הדף. נרים רק שאם על דף מועמד לגירוש, נאפס $R = 0$ ונחזיר אותו לסוף התור (אילו הוא חדש).

- LRU: נגרש את האחד שלא השתמשנו בו הכי הרבה זמן. זה מושכל יותר מ-FIFO כי מה שלא השתמשנו הרבה זמן בו לרוב לא השתמש בו בעתיד. בהינתן המידע שיש בכל איטרציה, זו הבחירה הכי מושכלת.

דוגמה כדי להכנס את 4 נוציא את 0, כדי להכנס את 0 שוב נוציא את 2, כדי להכנס את 3 נוציא את 6 וכן להכנס את 2 נוציא את 4. תדירות השגיאה הפעם היא $\frac{8}{12} = 0.67$.

הבעיה עם LRU היא שלזכור מה הדף האחרון שניגשנו אליו זה מאוד קשה. אפשר להשתמש בקונטרים לכל דף, או לשמור הכל במחסנית, אבל זה קשה בחומרה ולכן לרוב משתמשים בשיטות שמקרובות את LRU.

שאלה נניח שיש לנו מכונה עם $8GB$ (2^{33}) ויכרנו פיזי וגודל דף של $8KB$ (2^{13}), עם כניסה בגודל 4 ביטים (2^2) בטבלת הדפים. כמה רמות בטבלת דפים היררכית נצורך כדי להתחאים כתובות וירטוואלית באורך 46 ביטים כל טבלה נכנסת לדף יחיד (וכל מילה היא בית אחד)?

- החישט בכל דף הוא בגודל 13 ביטים. בטבלה אחת יש לנו $2^{11} = \frac{2^{13}}{2^2}$ כניסה. לכן התשובה היא 3 רמות, כי הכתובת היא $(p_1, p_2, p_3, offset)$.

בכניסה יש 32 ביטים. מספר הפריים בו נמצא הדף של הכניסה מוצג ב-20 $\log\left(\frac{2^{33}}{2^{13}}\right) = 2^{13}$ ביטים (גודל הזיכרון חלקי גודל פריים היחיד).

- בלי מטמון, כמה פעולות זיכרון נדרשות כדי לקרוא/לכתוב למילה אחת באורך 32 ביטים? 4, כדי לקרוא את הפריים בכל אחת מהטבלאות (3) וקריאה בתוך הפריים עצמו להישטט (1).
- כמה זיכרון פיזי נדרש לתחילה עם שלושה דפים בזיכרון הוירטואלי?
- לשישה דפים, שלושה לטבלה (שורש, עומק 1, עומק 2) והרמה האחורה תציבן לשש דפי ה"תוכן".

שאלה ענו על השאלה הבאה.

התבונן בקטע קוד הבא שמאפס מערך של מספרים מסוג `integer` (כל `integer` הינו בגודל 4 בתים).

```
for (int i=0; i<2^29; i++) {  
    numbers[i] = 0;  
}
```

הנחות:

- למחשב זיכרון פיזי בגודל 2^{32} בתים המוחלך למסגרות בגודל 2^{12} בתים. שימוש לב:
כל מסגרת מכילה עד 2^{10} איברים מסוג `integer`.
- איברי המערך מוקצים בצורה רציפה בתוך כל דף ומתחילה מתחילה הדף הראשון.
- הקוד כלו נכנס לדף אחד.
- שיטת החלפת דפים הינה `paging demand` - ? נמצא ברגיסטר.
- בהתחלה הזיכרון מכיל רק את טבלאות הדפים והן נשארות תמיד בזכרון (התעלמו מ-`page faults` על טבלאות הדפים).

א. (6 נק') נניח שהחלפת דפים מתבצעת במדיניות LRU. כמה `page faults` יהיו במהלך האלגוריתם אם מוקצים לתהיל' 2^{12} מסגרות בזכרון (לא כולל טבלאות דפים)? נמק.

איור 67 : סעיף א' בשאלת ממבחן

בכל פעם שצריך דף חדש, LRU יוציא את הדף הכי מוקדם ששימושנו בו. המערך כולו מתרפרס על 2^{19} דפים ולכון כל התהילה נמצאת על $1 + 2^{19}$ דפים. הדפים לא בזכרון בהתחלה ולכן לצורך הטעינה, ככלומר יש PAGE FAULTים במספר הדפים, כאמור $1 + 2^{19}$.

ב. (6 נק') נניח כעת שהחלפת דפים מתבצעת במדיניות Second Chance FIFO. כמה `page faults` יהיו במהלך האלגוריתם אם מוקצים לתהיל' 2^{12} מסגרות בזכרון (לא כולל טבלאות דפים)? נמק.

איור 68 : סעיף ב' בשאלת ממבחן

ראשית כל עוד יש דף פנוי, נצטרכן להביא את כל הדפים (כולל הקוד) מהזיכרון כלומר 2^{12} הקצאות עד האיטרציה-ה- $(2^{12} - 1) \cdot 2^{10}$ של הלולאה (2^{10} מספרים בכל דף, $1 - 2^{12}$ מסגרות למערך בלי הקוד). בגלל האופן שבו אנחנו ניגשים בזכרון, ככלומר תמיד מקבלים הزادנות שנייה וכן אנחנו פשוט ב-FIFO, ככלומר כל 2^{12} PAGE FAULTים, נגרש את דף הקוד שמיד נצטרכן אחריו. ככלומר יש לנו 2^{19} PAGE FAULTים $\frac{2^{19}}{2^{12}-1} = 2^7$.

שאלה נתונה סדרת הגישות לדפים לפי הסדר הבא (משמאל לימין, אינדקסים למטרה לנוחות)

1	2	3	4	1	3	2	1	5	2	3	6	5	3	2	1
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16

טבלה 5 : סדר הגישות לדפים בשאלת

מלאו את הטבלה הבאה בהנחתה של זיכרון הפיזי יש 4 מסגרות.

	קורבן 1	קורבן 2	קורבן 3
LRU	4	1	6
FIFO	1	2	3
Second Chance FIFO	4	1	5

טבלה 6 : קורבותות לפי אלג' גירוש שונים

ב-LRU נגרש את 4 כי לא משתמשים בו יותר שמכניס את 1 באינדקס 9, נגרש את 1 כי הוא האחרון שאנו משתמשים בו מבין הדפים שכרגע בזיכרון. בסוף נוציא את 6 כי לא משתמשים בו יותר.

ב-FIFO ברור שמנורשים לפי הסדר השלווה הראשונים.

ב-FIFO עם הזדמנויות שנייה, ראשית נגרש את 5 כי נאפס לדפים – 1 את R ו- 4 נגיעה ל-1 שוב. לאחר מכן נרצה להכניס את 6 או נאפס את R של כל הדפים חוץ מ-4 כי בו לא השתמשנו מאז הנירוש האחרון ולכן הוא זה שיגורש. בסוף באינדקס 16 כשרצחה להציג את 1, נזרוק את 5 כי הוא כמoven האחרון ששומש וה- R של colum היה דלוק.

שאלה התבוננו בקטע הקוד הבא במערכת 32 ביט. הפ' יוצרת תהליך חדש וערך ההחזרה שלו הוא 0 אם אנחנו כרגע בתהליכי החදש ואחרת ה-pid של הבן. התהליכי החදש ממשיק את ריצת הקוד כמו ההורה שלו. קלומר הבן הוא זה שיכנס ל-if וההורה יכנס ל-else

```

int main(void)
{
    int var = 0;
    int i = 0;

    printf("%d %p\n", var, &var);

    for (i=0;i<3;i++)
    {
        if(fork()==0)
        {
            var = 2*var;
            if (i==2) { printf("%d %p\n", var, &var); }

        }
        else
        {
            var = 2*var + 1;
            if (i==2) { printf("%d %p\n", var, &var); }
        }
    }

    return 0;
}

```

איור 69 : קוד משאלת ממבחן

הקוד יוצר כמו וכמה תהליכיים (כל בן יוצר גם בניהם אחרים) ומדפיס רק באיטרציה الأخيرة את *var* וכתוובתו בכל אחד מהתהליכיים (עם race condition אפשרי).

תזכורת: ק% בפקודת `printf` מדפיס מצביע בבסיס הקסדצימלי ומוסיף אפסים משמאלי לפי הצורך. כל ספרה בסיס זה מייצגת 4 ביטים (בינהרמים) - למשל הספרה 7 מייצגת את הביטים 1110 והספרה E את הביטים 1110.

נניח כי פקודות `printf` ו-`fork` אין נcessות והשורה הראשונה שהודפסה בפלט היא:

0 EA655A78

א. (8 נק') כתבו פלט אפשרי (השורות שיודפסו ע"י פקודת `printf`) בסיום הריצה. (אין **לכתוב שוב את השורה הראשונה**)

איור 70 : סעיף א' משאלת ממבחן

נשים לב כי הכתובת של *var* היא זהה לכל תהליך כי `fork` מעתיק את מרחב הכתובות הווירטואליים של התהליך החורף, וזה לא משתנה רק הפיזי אבל זה לא מעניין, הכתובת המוצגת היא וירטואלית).

נציג אפשרות אחת להדפסה. מתחילה $i = 0, var = 0$, $i = 1$ $var = 0$ בתהליכי המוקורי, נכנסים ל- $i = 2$ $var = 0$ ועודין $i = 3$ $var = 0$ וכן $i = 4$ $var = 0$ ב景德 והוא יוצר נזן שגם מקיים $i = 0, var = 0$ אבל הפעם נדפיס גם את הספרה 0 (והכתובת הקבועה).

נחזיר אחורה לנכד, הוא מעדקן $var = 1$ ומדפיס 1. באיטרציה הבאה שלו הוא יוצר עוד בן שמדפיס 2 וכו' כך ששה'ב נקבל הדפסה של הספרות מ-0 עד 7.

בעצם כולם יש 8 תהליכיים.

- כמה פלטים אפשריים יש לתהליך?

!8 כי כל סדר של התהליכיים יכול להופיע.

- מה גודל רוחב הכתובות הווירטואליות (במילים) המוקצה לכל תהליך? אם לא ניתן לדעת, הסבירו מדוע.

הכתובת של var ניתנה לנו ב-32 ביטים, ככלומר מרחב הכתובות הוא³².

- מה הגודל של הזיכרון הפיזי במילימטרים במערכת? אם לא ניתן לדעת, הסבירו מדוע.
אין דרך לדעת, לא התקבלו נתונים עליו.

שבוע II | מערכות קבצים

הרצאה

האפליקציה המשמשת עם ה-OS באמצעות syscall-s. כך גם מערכת הקבצים עובדת, יש לפתח קובץ, סגירה, קריאה, שינוי הרשאות ואטריביוטים, יצירת קובץ, seek (הזוזת הפוינטර בקובץ) וכיוצא-ב.

הערה אין העתקה חד-ערכית ממיצקת הפעלה למערכת קבצים וכל מערכת הפעלה יכולה (ואכן להזב זה המצב) תומכת בכמה מערכות קבצים שונות. כדי שנוכל לחבר דיסק-און-קי לכל מחשב שהוא, נוצר שמערכות הפעלה של המחשבים האלה יכירו ויידעו להשתמש במערכת ההפעלה שמוטקנת על הסטיק.

כל קובץ יש מטא- данה שמנוהל על ידי ה-OS. ביןיהם שם, גודל, הרשאות, פוינטר למיקום בדיסק וכו'.

שמות במערכת קבצים

כל קובץ יש שם, והוא נמצא מבנה נתונים היררכי שמכיל תיקיות ותתי-תיקיות (directory בلينוקס/יוניקס ו-folder לוונדוס). זה לא תמיד היה המצב (מערכות קבצים ישנות לא היו בניוות ככה).

חלוקת ההיררכיות יש כמה מטרות:

- יעילות: איתור קובץ במחירות בלי צורך לעבור על רשימה עם כל הקבצים.
- הפרדה: שני משתמשים יכולים לקרוא לקבצים שונים באותו שם ושמות שונים לאותו הקובץ.

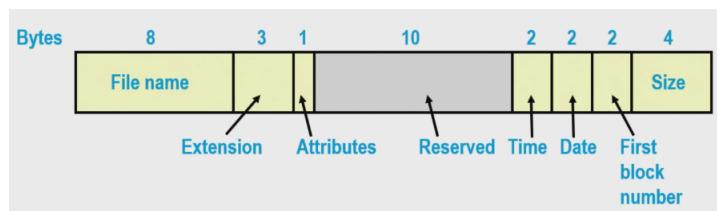
- קיובץ : חלוקה לוגית של הקבצים לפי מאפיינים או שימוש - כל התוכנות בתיקייה אחת, בתוכן כל התוכנות שכתבוו לתרגילים ב-OS וכו'.

מכאן שמערכת הפעלה היא עצם עמוק שירוטי, כאשר כל קודקוד הוא קובץ או תיקייה (עלים קבצים, קודקודים פנימיים הם תיקיות). כל תיקייה מתאימה שם לאובייקט של קובץ, כאשר ההתאמה זו שומרה בקובץ גם היא, מה שהופך את התיקייה לקובץ בפני עצמה (שומרים בית שקובע אם הקובץ הוא תיקייה או לא).

IMPLEMENTATION OF VALIDATION

- שימוש בסיסית : מערך עם כניסה בגודל קבוע, קל למימוש אבל לא אפשר גמישות בנסיבות (לרוב כניסה יחסית קטנה כלומר מעט אטריבואטים, ואי אפשר להוסיף).

דוגמה במערכת הפעלה MS-DOS השתמשנו בשיטה כזו, ראו איור לסייע של כל כניסה רשימה כזו.

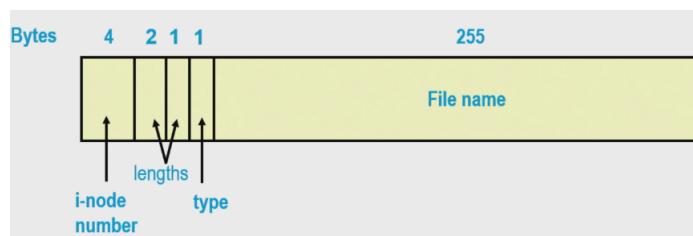

איור 71 : כניסה במערכת הקבצים של MS-DOS

- שימוש עם i-node : שימוש עם שמות ופונקטים לבני נתונים מסוג `i-node`-ן שומר בתוכו מספר דינמי של אטריבואטים.

דוגמה בזוניקס 7 השתמשו בשיטה כזו, אשר כניסה ברשימה היא בסה"כ שם הקובץ ופונטרא ל-`i-node`-ן כאמור.

דוגמה ב-`ext4` (מה שמשתמשים בלינוקס כיום) משתמשים גם בשיטה זו, רק שעכשיו היא נראית כבאיור. שימוש לבניט טיפ שיעשו נמצא מחוץ ל-`i-node`-i, זה נועד לכך שפקודת `ls` שמדפסה מה יש בתיקייה לא תצטרך להיכנס ל-`i-node`-i של כל קובץ כדי לגלוות אם הוא באמת קובץ או תיקייה וכן חוסכים הרבה זמן של קריאה בדיסק.

איור 72 : כניסה במערכת הקבצים של ext4

- **ה-path** של כל קובץ מתחילה מהשורש (אם הוא absolute) או ב-**working directory** (אם הוא relative).
- **הערת** כדי להגיע לקובץ באמצעות **the-path** שלו, צריך שתי קריאות מהזיכרון לכל חלק של **the-path** (בין כל שני /) כי צריך לקרוא את תוכן **the-node**-i של התיקייה ואז לקרוא את התוכן של התיקייה באמצעות הפונטרא שמצוין לשם שנמצא ב-`i-node`-i.

הערה כקונבנצייה, ה-node-i ה-0 הוא של ה-root directory (כל ה-node-iים מצויים במערך משליהם).

הגנה על קבצים וההרשאות

נרצה שמי שיצר את/הבעליים של הקובץ יוכל לקבוע מי יכול לעשות איזו פעולה על הקובץ.

הערה יצירה/מחיקת קובץ זו פועלה גם על התיקייה עצמה.

כל כניסה למחשב קובעת id-user (המחשב במקרה הזה יכול להיות גם רשות, לא רק מכונה פיזית). כל משתמש יכול להיות חבר בקבוצות שונות, לדוגמה ghnadi AOL יהיה חבר ב-indianqms (indianqms). את ההרשאות מעבר לכך אפשר לתאר בשתי דרכים:

- **מינימלית**: הפרדה באמצעות רק בעלים אחד, קבוצה אחת וכל מי שלא השניים הקודמים. כל מאוד לשמר הרשאות כך אבל אי שוב זו לא מערכת גמישה במילוי.

דוגמה בלינוקס משתמשים ב-9 ביטים לצורך לייצג הרשאות. 3 ביטים לכל אחת מהקבוצות הנ"ל. 3 הביטים לכל קבוצה מייצגים האם מותר להם לקרוא, האם מותר להם לנקוט והאם מותר להם להריץ. אפשר לייצג כל הרשאה במספר בסיסי אוקטלי, לדוגמה 110 (אפשר לקרוא ולנקוט אבל לא להריץ) מיוצג ע"י 6 (ייצוג בינארי קליני למשה). סה"כ מסכימים את כל ההרשאות במספר תלת ספרתי (עם ספרות מ-0 עד 7).

- **מפורטת**: לכל קובץ יש רשימה שקובע איזה משתמש יכול לעשות מה. שיטה זו מאוד גמישה אבל קשה לייצוג קומפקטי.

דוגמה בוינדוס משתמשים ב-Access Control List ACL שבסך כניסה שלה יש מזהה של משתמש/קובץ, פעולות על הקובץ, האם את הפעולות אלה מותר או אסור לעשות.

אם לאובייקט אין ACL אפשר לעשות הכל, אם ה-ACL הוא null אסור לעשות כלום. אם יש כניסה (ACE), נלקUPII הפנימה הראשונה שחליה על המשתמש והפעולה הנוכחית, כאשר כניסה שאוסרת על פעולות נמצאות מעל אלו שמאפשרות פעולות. אם הגיעו לסוף הרשימה הרי שאסור לנו לבצע את הפעולה.

לכוארה לא צריך את האיסורים כי אפשר פשוט לא-אפשר אבל איסורים שימושיים כשרוצים הרשות לכלם חוץ מ- (נשים ACE של איסור למשתמש ספציפי, ולאחר מכן אפשר לכלום).

קישורים לקבצים

hard link • פוינטר לקובץ עצמו, קשרו אליו ואחראי עליו

soft link • קובץ שמכיל פוינטר לקובץ אחר (קייזורי דרך בוינדוס).

הערה אם נזיז קובץ עם hard link הכל יעבד בסדר כי האובייקט עצמו לא זז. אם נזיז קובץ שיש soft link אליו, ה-hard link יחול על אותו מקום.

פתרונות קבצים

לכארה אין סיבה לפתוח ולסגור קובץ באופן ייעודי, אפשר פשוט לקרוא ממנו כל פעם וזו. הבעיה היא שהזורך דרוש מאייתנו לפרסר את ה-path כל פעם מחדש, וכך נעדיף לעשות את זה פעם אחת (локח הרבה זמן) ומשם לקרוא באופן ישיר מהdisk בכל קרייה.

כשמדובר על PCB-ים של תהליכיים, הזכרנו שיש לכל תהליך רשיימה של קבצים פתוחים שלו. כשהתהליך מסתיים, הקבצים שלו נסגרים אוטומטית ולכך לא חייבים לקרוא ל-close בתהליך (אבל עדיף מסיבות אחרות).

כשפותחים קובץ קורים כמה דברים באופן אוטומטי:

- מפרסרים את ה-path.
- מעתקים את ה-node-i של הקובץ לטבלת הקבצים הפתוחים בכל המערכת.
- שמים פוינטר ב-PCB של התהליך הנוכחי שמצויבע ל-node-i המועתק.
- מחזירים פוינטר לכינסה ב-PCB שמתיחסת לקובץ.

מימוש מערכת הקבצים בדיסק

איך נשמר את הקבצים על הדיסק? מה מבנה הנתונים הכיטוב לכך? **צריך מבני'ת** שתומך גם בגישה סדרתית (למערכאים) וגם גישה אקראית (במסדי נתונים).

- שמירה באופן רציף של הקבצים: זה כרגע יוצר בעיה של פרוגמנטציה ולא אפשר להגדיל את הקובץ. זה לא רלוונטי ל-DVD-ים שם לא מוחקים קבצים אלא רק קוראים.

- קומפקציה: סידור חדש של הזיכרון הרציף, זו פעולה מאוד יקרה ולא משתלמת.
- בלוקים: נחלק את הדיסק לבlokים של 4KB ונותusk אותם בדומה לדפים.

כשמשתמשים בשיטה זו האבstarטרכיה מתבטאת באופן חד ביזטר, מבחינת מה כל חלק במערכת רואה:

- המשמש: מידע רציף.
- ה-API: סדרת בייטים בגודל שרירותי.
- מערכת הקבצים: אוסף בלוקים (4KB).
- הדיסק: סקטוריים נפרדים (B512).

מה שדרוש מחשבה למימוש זה הפער בין ה-API למערכת הקבצים - בדומה להתעסוקות האינטואיטיבית בין זיכרון וירטואלי לפיזי.

דוגמה `getc` ו-`cputc` שקוראים רק בית אחד, מערכת הקבצים (בגלל שהוא עובדת רק בבלוקים), תביא 4KB לזכרון ות kra'a שם ביתא אחד.

דוגמה קראית N בתים מקובץ (חחל מהמקום אליו אנחנו מצביעים בקובץ) ממומשת ע"י זיהוי הבלוקים הרלוונטיים, קראיהם והעתיקת החלקים הרלוונטיים מתוך הבלוקים אל הבادر של המשתמש (מתקבל כפרמטר).

דוגמה כתיבת A בתים זה כבר יותר מורכב כי שכותבים לבлок צריך להיזהר לא לדרוס את מה שהיה כתוב לפני.

1. נזהה את הבלוקים הרלוונטיים.

2. אם הבלוקים לא ריקים, נקרא את הבלוקים (כדי לא לדרוס את מה שכבר שם, כי אנחנו כותבים ביחידות של בלוקים, אין לנו גישה יותר עדינה).

3. נעתק את הבادر של המשמש לבlokים buffer cache וואז נכתב את הבלוקים לדיסק.

4. נעדכן `node-i` את מספר הבלוקים, זמן אחרון שונות הקובץ ואמנו שנוספו בלוקים חדשים, גם את גודל הקובץ הנוכחי.

נשמר בזיכרון את ה-`buffer cache`, אזור בזיכרון שמקורו (ע"י מערכת הפעלה, למען מערכת הקבצים) ל"מטען" של הדיסק לבlokים. כדי לאטר האם הבלוק שלנו נמצא כרגע ב-`buffer cache`, יישנו `hash table` שהמפתחות שלו הם מספר הבלוקים.

לא נסיר באפר אלא אם נדרש לגרש אחד בשביל אחד חדש. לכן גם כאן צריך אלג' גירוש רק שהפעם יוכל למש `LRU` כי בלוא הכי כל הניהול כל כך יקר ששמירה ועדכון של `linked list` של בלוקים היא זינחה ביחס לזמן שלוקחות כל שאר הפעולות.

גישה לבלוקים השיככים לקובץ

איך נדע>If הינו נמצא הבלוק על הדיסק? צריך העתקה ממספר הבלוק למיקום שלו בדיסק, וגם לזכור מה הסדר של הבלוקים בכל קובץ.

• רישימה מקוורת נאיבית: כל בלוק מכיל תוכן של הקובץ ומצבייע למיקום הבלוק הבא

לשיטתה זו שני חסרונות מרכזיים: גישה לבלוק שרירותי דורשת מעבר לינארי על כל הרשימה; ושבגלל שהמצבייע תופס מקום בבלוק, גודל הבלוק האפקטיבי לתוכן הקובץ הוא כבר לא חזקה של 2 וזה הורס לנו את כל החישובים.

• FAT (ממומש ב-MS-DOS): נשמר טבלה (File Allocation Table) בזיכרון שתממש לנו את הרשימה המקוורת ותשאיר את הבלוקים לתוכן בלבד.

נמשץ זאת באופן הבא: נשמר את הבלוק הראשון ב-`node-i`, ואז הערך שנמצא באינדקס הבלוק הזה בטבלה, הוא הבלוק הבא וחזרה חלילה עד שנגיע לבלוק שאחנוו צריים.

כלומר לא התהמקנו מעבר על רישימה מקוורת, פשוט עכשו היה מחוץ לבלוקים עצם.

יתרונות: כל הבלוק מוקצה לתוכן הקובץ; random access הרבה יותר מהיר מרשימה מקוורת בדיסק כי זו "רישימה מקוורת" בזיכרון.

חסרונות: הטבלה מאוד גדולה עבור דיסקים גדולים ולכך נדרש להביא אותה מהדיסק לזכרו אם לא יכולה בזיכרון.

• בלוקים מאונדקסים (ממומש ביונייקס): ה-`node-i` מכיל 12 פוינטורים ל-12 הבלוקים הראשונים (direct blocks), הפוינטר ה-13 מצביע לבלוק שמכיל פוינטרים לבלוקים של (תוקן) הקובץ (single indirect), הפוינטר ה-14 מצביע לבלוק שמצבייע לבלוקים שמצבייעים על בלוקים של תוכן הקובץ (double indirect) ואחריו (triple indirect).

את ה-48KB הראשונים אפשר לקרוא ישיר מה-`node-i`, את ה-4MB הבאים באמצעות `single indirect`, ואז 4GB ו-4TB בהתאם לעומקם 2 ו-3. כך כל בלוק ניתן למציאה באמצעות כל היותר 3 קריאות מהדיסק.

אפשר לשמר בטען (לדוגמה `buffer cache`) את ה-`single indirect`, `double indirect` ו-`triple indirect` כל פעם לקרוא אותם מחדש.

ההיגיון מאחורי זה הוא שההפלגות גודלי הקבצים מאד מוגהה (לכיוון קבצים קטנים). באופן טיפוסי ביונייס, חצי משטח הדיסק נתפס על ידי 0.3% מהקבצים ו- 11% מהdisk נטפס ע"י 89% מהקבצים ולהפוך (הרבה קבצים מאד קטנים).

באופן מהותי למימוש, 95% מהקבצים הם לכל היותר 48KB ולכך משתמשים רק ב-blocks-direct.

אם הקובץ הוא פחות מ-60 בתים (הגודל שתוופטים כל הפוינטרים הנ"ל), אפשר פשוט לשים את תוכנו במקום הפוינטרים ולהדילק בית שמכריז על הקובץ כ-*inline* (בתוך *the-node-i*), זה שימושי ל-6% מהקבצים.

תרגום

התרגום הוא חזרה אינסופית על מה שעשינו בהרצאה וזה שלפניה ולכך לא עשה את כל הדוגמאות וההסבריםשוב. קובץ הוא *Type Abstract Data Type*, יש לו שם, תוכן ומטא-דאטה ואפשר לעשות עליו פעולות. זו היחידה הבסיסית שיש על הדיסק. קובץ מיוצג בתור כניסה בתיקייה שמכילה את שם הקובץ ומצבי *l-node-i* שלו, מבנה נתונים שמכיל את המטא-דאטה של הקובץ ומצביים לבLOCKים שלו (শ্মচলকিMS-l-node-i, single-indirect, direct blocks וגו').

דוגמה ה-*node-i* מצביע לבLOCK בגודל 4KB (2¹²) וכל פוינטר הוא 4 בתים (2²) במערכת 32 ביט ולכך ה-*node-i* יכול להכיל עוד 4MB בЛОקים.

תיקייה היא קובץ, لكن יש ל*node-i* שכתוב בו בין היתר שזו תיקייה, ומצביע לתוך התיקייה שהוא קידוד של התאמות שמות הקבצים/תיקיות *l-node-i*-ים שלהם (נקרא גם מדריך).

הערה שם הקובץ לא שמור בקובץ עצמו (וגם לא ב-*node-i* שלו), אלא בתיקייה בה הוא נמצא.

כדי לנחל את מערכת הקבצים משתמשים ב-*superblock*. הוא מכיל את גודל מערכת הקבצים, רשימה של BLOCKים פנויים, *node-i*-ים שלא השתמשו בהם ועוד. בעזרתו זה אפשר להציג עוד/להחזיר BLOCKים מקבצים שנמחקו וכך'.

ה-*node-i*-ים שמורים במערך (סוף) שמקצה כשמערכת הקבצים מאותחלת, לכן מספר הקבצים שמערכת קבצים יכולה להכיל הוא סופי (אבל המכסה מאוד גבוהה אז הרבה לא מגיעים אליה). כדי לגשת ל-*node-i* כל שנוצר הוא האינדקס שלו במערך.

ה-*superblock* שומר רשימה של כמה *node-i*-ים פנויים לקבצים חדשים ומוסיף אליה כשמות קבצים וлокח מהם כשיוצרים, אם צריך עוד הוא לוקח מהdisk. הכוונה היא להימנע מגישות שניתן למנוע לדיסק (מאוד יקר).

בנפרד מהרשימה הנ"ל ישנה רשימה של BLOCKים פנויים בdisk להקצתה לכתיבות חדשות/קבצים חדשים.

ה-*syscall* שלפתיחה קובץ מחזיר *file descriptor* שלו לא אומר שום דבר אבל נשלח אותו לכל *syscall* שנרצה להפעיל על הקובץ הזה. ה-*FD* הוא למעשה אינדקס ב-*File Descriptor Table* (PCB).

הערה לחוטים, מכוח כך שהם שייכים לאותו תחлик, הם בעלי אותה TABLE *FD*-ים.

ביוניקס כל דבר הוא קובץ (ככה המשמש רואה את זה). בכל יצירת תהליך, נפתחים שלושה קבצים אוטומטיים - Standard Input, Standard Output, Standard Error .0, 1, 2 -FD.

ברגע שנפתח קובץ, שומרים בטבלה של כל המחשב את ה-node-i של הקובץ הפתוח, שמיים פוינטר לשם ב-PCB של התהליך ומחזירים את האינדקס בטבלת ה-FD-ים שבו נמצא הפוינטר, הלא זה ה-FD של הקובץ.

הערה בטבלת הקבצים הפתוחים אנחנו שומרים גם את החיסט שלו בתוך הקובץ וכן האם יש לנו בכלל הרשאה לקרוא את הקובץ הזה.
דוגמא נרצה לכתוב 100 בתים החל מהbite האחרון של הקובץ, שהוא בית מס' 200, כאשר כל בלוק בדיסק הוא 1024 בתים. נדרש לכתוב את 48 הבטים הראשונים של התוכן לבלוק השני ואת השאר בבלוק שלישי החדש שנרצה.

בגלל שאנו קוראים וכותבים פר-בלוק ולא ברזולוציה נמוכה יותר, נדרש להעתיק את תוכן הבלוק השני ל-buffer cache, לכתוב את הבטים החדשים בו, לכתוב חזרה לדיסק ואז להקצתו בלוק שלישי לקובץ, לכתוב אל תוכו את הבטים האחרונים של המשמש ולכתוב את זה לדיסק. בנוסף חשוב לעדכן את ה-node-i בוגע לבלוק שנוסף (וכמובן תאריך השינוי האחרון, גודל הקובץ וכו').

לסיכום, ה-node-cache חשוב במיוחד לשיפור ביצועים אבל הוא יכול לגרום גם בעיות מהימנות כי בזמן שימוש מערכת הקבצים כותבת לעצמה את התוכן ב-buffer cache, יכול להיות שניתקו את המחשב ואז לא כתבו את התוכן לקובץ (לכן חשוב לא לנתק דיסק-או-קי לפני שהוא מסיים פעולה).

טבלאות במערכת הקבצים

• File Descriptor Table : שונה לכל תהליך, כל כניסה היא פוינטר לכינסה בטבלת הדפים הפתוחים, האינדקס הוא ערך החזרה של syscall (open).

• Open Files Table : שונה לכל תהליך, כל כניסה מכילה פוינטר לכינסה בטבלת ה-node-ים ואות החיסט הנוכחי בקובץ. יכולות להיות כמה כניסה של אותו הקובץ, אחת לכל קריאה ל-open.

כל-node-i קיימים רק פעם אחת אבל המצביעים רבים אליו מאפשרים שכל FD יהיה בהיסט אחר בקובץ.

• i-node Table : טבלה משותפת לכל התהליכים, כל כניסה מכילה אינדקס-node-i של קובץ קיים (פעם אחת לכל קובץ).

שאלה ענו על שאלה הבא.

6) כמה פעולות קרייה וכתיבה של בלוק מהדיסק צריך לבצע בהרצת הוכנת הבאה (הנה שהקובץ קיים אבל ריק, גודל כל מדריך בлок אחד, ושם דבר לא נמצא בזיכרון מראש, ולא צריך לגשת לדיסק כדי להקצת בלוקים):

```
fd = open("/x/y/z/foo", O_CREATE);
write(fd, &buf, 13);
close(fd);
```

- א. 5
- ב. 8
- ג. 11
- ד. מספר אחר

איור 73 : שאלת ממבחן

אנחנו פותחים קובץ עם 4 אלמנטים ב-path (קריאה ה-node-i ואז המדריך של כל תיקייה). נקרא את ה-node-i של השורש ואז את המדריך שלו, ואז את ה-node-i של x והמדריך שלו וכו', ומחישוב קצר זה לוקח 8 קריאות לדיסק. לאחר מכן קוראים את תוכן הבלוק כדי לכתוב אליו (עוד 2) ואז בסגירה נכתבת ה-node-i חזרה ל-node Table שבדיסק.

העובדת שהקובץ קיים חשובה כי אז אומר שצריך לטוען את ה-node-i של foo מהדיסק, אחרת לא היה צריך, פשוט היינו יוצרים אחד חדש.

העובדת שכל מדריך בגודל בלוק אחד חשובה כי אזקריאה של ה-path היא 2 בלוקים לכל אלמנט (בלוק אחד, לשתי קריאות שונות).

העובדת ששום דבר לא נמצא בזיכרון מראש אומרת שאי אפשר להניח שחסכנו קריאות לדיסקים.

העובדת שלא צריך לגשת לדיסק כדי להקצת בלוקים חשובה כדי שההקצאה החדשה של ה-write תדרוש בלוק יחיד ולא כמה).

שאלה קראו את הנתונים הבאים.

שאלה 3: מערכות קבצים (24 נקודות)

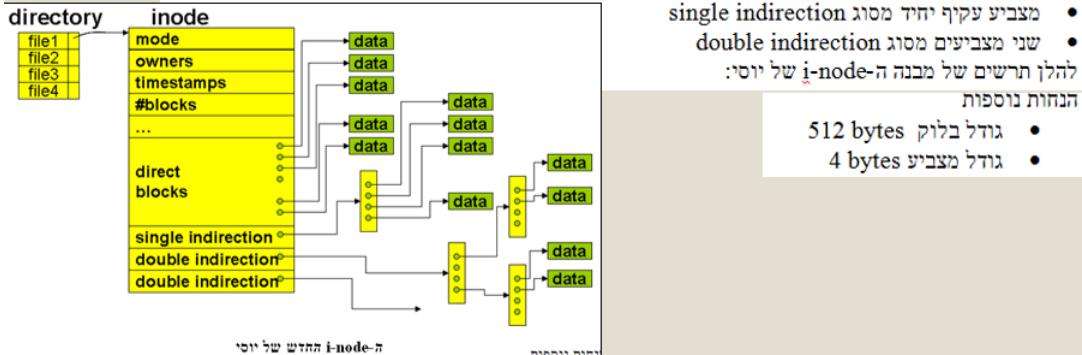
השאלה הבאה מתייחסת למבנה הנתונים **i-node** המשמש לאחסון נתונים על הדיסק, שנלמד בהרצאה על מימוש מערכות קבצים. (התרשים מההרצאה מופיע בעמוד הבא)

יוסי, הכותב את מערכת הפעלה **Yosix**, הגיע לממש מערכת הקבצים. מאחר ונראה לו מסובך למשהו הערך כי רוב הקבצים במערכת יהיו קטנים, החליט להסתפק ב-**Triple Indirection** שיבוא במקומו. בנותה, לאחר לפיכך המיפוי לבLOCK הקובץ מה-i-node ישירם.

- 24 מצביעים ישירם לבLOCK הקובץ ממוספרים מ-0 עד 23 direct

לפיכך המיפוי עבור קובץ יתבצע ב-**single indirection** (מצביע אחד מסוג אחד) ו-**double indirection** (מצביע אחד מסוג שני).

- גודל בלוק 512 bytes
- גודל מצביע 4 bytes

איור 74 : נתונים לשאלה מבחון

1. ה-i-node מכיל הרבה נתונים, owners, timestamps וכו', אך לא את ה-offset בקובץ. היכן הוא שומר ומדוע הוא שומר במקום מרוחק?

הוא שומר בטבלת הקבצים הפתוחים, כדי שיוכלו להיות היסטים שונים לכל פתיחה של הקובץ.

2. מהו הגודל המקסימלי של קובץ בבלוקים שניין להצביע אליו באמצעות ה-i-node? כזה וכמה בлокים סה"כ יתפוס קובץ כזה על הדיסק (כולל index blocks אבל בלי i-node-i)?

$$\text{הפונטורים הישירים נתונים לנו } 24 \text{ בложקים, ה-i-node שמייצג } 2^7 = 2^{\frac{2^9}{2^2}} \text{ וכל double-indirect נתונים לנו } (2^7)^2 \text{ ולכן } .2 \cdot 2^{14} + 2^7 + 24 = 32920$$

$$\text{בנוסף לכך, צריך להתייחס למקום שתופסים הבלוקים של ה-single-indirect. ה-single-indirect דרוש בлок יחיד נוסף וכל double-indirect בложקים אחד לעומק 1 ועוד } 2^7 \text{ מוצבים בעומק 2, כלומר סה"כ } .32920 + 2 \cdot (2^7 + 1) + 1 = 33043$$

3. מהו הגודל המקסימלי של קובץ שניין להצביע אליו לפי ייצוג ה-i-node-i שנראה בהרצאה?

чисוב בדומה רק שהפעם יש 12 ישירים ו-**single, double, triple** indirect אחד מכל סוג.

4. בספרייה /usr/yossi myfile בשם myfile שגודלו 32KB, כמה בложקים יתפוס קובץ במערכות הפעלה של יוסי (כולל index blocks, לא כולל את ה-i-node-i)?

$$\text{אנחנו צריכים } 2^6 = 2^{\frac{2^{15}}{2^9}} \text{ בложקים בשביב הקובץ. הישירים נתונים לנו לכל היוטר 24 ישירים. ה-single-indirect נתונים לנו עוד } .(single indirect index block - 1) = 2^6 + 1 = 65 \text{ (אחד ל-65+1 של index block)}$$

5. כמה בложקים יתפוס אותו קובץ בייצוג node-i- שראינו בהרצאה?

אותו הדבר, כי השינוי במספר הישירים לא משפיע כי הקובץ גדול מדי.

6. נתונה קריאת המערכת myfile; open(fd, "/usr/yossi/myfile", O_RDONLY);

(א) הינו שחקוב אליו ניתן קיים והוא קובץ רגיל. מה המספר המינימלי של גישות לדיסק שיתבצעו ע"י קריאה זו?

.buffer cache ב- cache הנתונים כל אם ,0

(א) מה מספר הקראו המksamלי של גישות דיסק שיתבצעו ע"י קריאה זו?

7, 6 קריאות בשביל ה-path ואחת לפתחה (קריאת ה-node-i).

שאלה ענו על השאלה הבאה.

במערכת קבצים מסג node-i (כפי שראינו בכיתה), הניחו שכל node-i מכיל 6 מצביעים ישירים ועוד שלושה מצביעים עקיפים: single indirect, double indirect, triple indirect. שימוש לב אלו מניחים שהשינוי היחיד במערכת הקבצים מזו שהוזגה בכיתה הוא במספר המצביעים.

גודל כל בלוק הוא 1024 בתים (1024 bytes), גודל כל מצביע לבלוק הוא 4 בתים (32 ביט), כל מדריך (תיקיה) מאוחסן בבלוק ייחיד. הקובץ c/a/b/c קיים ואורכו 10,000 בתים. כמו כן, הניחו שמייקומו של inode עبور // ידוע אך הוא אינו נמצא בזיכרון.

נניח שבתחלת כל פעולה (בכל אחד מההפעפים הבאים) ה-disk cache ריק, גודלו אינסופי, וכל טבלאות הקבצים ריקות.

איור 75 : שאלה ממבחן

1. האם 36 בתים מספיקים לייצוג node-i בשיטה זו?

לא! יש לנו 6 מצביעים ישירים ואז עוד 3 indirect, כלומר סה"כ $36 = 2^2 \cdot 9$ בתים בדיקוק, אבל אנחנו חייבים שדות אחרים, ולאלו אין מקום ב-36 בתים בלבד.

2. חשבו כמה גישות לדיסק נדרש על מנת לקרוא את הבטים 2000 עד 3700 מהקובץ c/a/b/c.

כדי לפרסר את ה-path צריך 7 בלוקים. הבלוק השני נגמר ב-2048 ולכן נדרש להביא את הבלוק השני, השלישי והרביעי. ככלומר סה"כ 10.

אלו 4 קריאות nodes-i, 0 קריאות ל-block index (הכל נכנס בישירים) ו-3 לבלוקים המכילים את תוכן הקובץ.

3. חשבו כמה גישות לדיסק נדרש על מנת לקרוא את הבטים 7200 עד 8000 מהקובץ c/a/b/c.

6 [= $\lceil \frac{7200}{1024} \rceil$] ולכן אנחנו צריכים את בלוק 6 ולמקרה רק אותו כי הוא נגמר ב-8096 ולכן הוא מכיל בתוכו את כל התוכן שאנו רוצים.

ולכן יהיו לנו 7 קריאות לפרסור ה-path, בלוק אחד ל-single indirect ואחד לתוכן.

אלו 4 קריאות nodes-i, קריאה אחת של block index וקריאה אחת של תוכן הקובץ.

שבוע III | וירטואליזציה

הרצאה

פרטים ספציפיים עלนำไปש במערכות קבצים

ראינו בהרצאה הקודמת ששאנו קוראים קבצים אנחנו שומרים את הבלוקים ב-buffer cache. אפשר להשתמש בתערובת של קבצים וניהול זיכרון. נגיד סגמנט חדש ונגיד ל-OS שמעכשו זה קובץ, עם טבלת דפים והכל, אז כשניגשים למידע, תוכן הקובץ יגיע באמצעות PAGE FAULT שייעלו כשניגשים לחלק חדש של הקובץ. הסיבה לכך עוזר לנוquia שלא צריך buffer cache כל כך גדול וגם חוסך פעולות kernel כי כתבים ישן.

דיסק הוא רכיב חומרה שמכיל טבעת מסתובבת עם יד כמו פטיפון שקוראת על הדיסק. יחידת היסוד של הדיסק היא סקטור. כדי לקרוא, צריך לסובב את הדיסק עד שהסקטור נופל מתחת לראש שקורא/כותב. אם קוראים/כותבים בסקטורים עוקבים, זה חוסך זמן סיבוב וחיפוי. בעבר ה-OS הייתה צריכה לנשל לאיזה סקטור כתבים ומתי, אבל ביום זה נעשו אוטומטיות על ידי קונטROLLER בתוך הדיסק. מערכות קבצים עוצבו כדי שמסלולי החיפוש יהיו קצרים ולא ידרשו סיבוב ותזוזה רבים. בנוסף, זמןם של כמה בקשות לדיסק דרשו אלגוריתמיקה בדומה למה שראינו, אבל כאמור הכל נעשה אוטומטית כבר.

דנו בקבצים פתוחים של כל תחילה ושמירה שלהם ל-PCB אבל לא דנו بما קורה אם כמו תהליכיים פותחים את אותו הקובץ. יש שלוש טבלאות לייצוג קבצים פתוחים כפי שהראנו בתרגול:

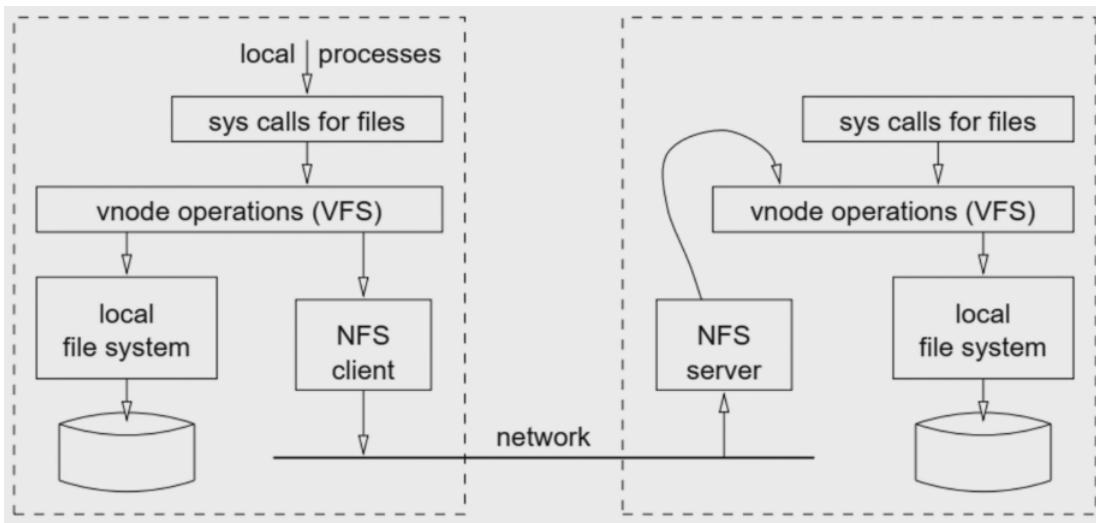
- טבלת nodes-i של קבצים פתוחים - כניסה אחת לכל קובץ פתוח לכל התהליכיים.
- טבלת קבצים פתוחים לכל המערכת - כניסה אחת לכל פתיחה של קובץ, כולל מצביע-node-i בטבלה הנ"ל ואת ההיסט בקובץ של הפתיחה זו.
- טבלת קבצים פתוחים של התחילה - כניסה אחת לכל פתיחה של קובץ של התחילה, מותאים File Descriptors לכניות בטבלה הנ"ל.

הערה הטעיה שהטבלה השלישייה קיימת היא שאחרת כל משתמש היה יכול לגשת למקום אקרוי בטבלה של colum ולגשת לקבצים שלא אמורים להיות לו גישה אליהם.

של מערכות קבצים היא הפיכת מערכת קבצים לשימוש בידי-OS, ובמציעים זאת עם syscall. שיטה זו מאפשרת לאחד מערכות קבצים, לדוגמה בעת חיבור DISK-או-קי, עושים Mount לדיסק-או-קי למערכת הקבצים שלו ומקבלים אותו כ"תיקיה" בתוך מערכת הקבצים הראשית.

שיטה זו היא בשימוש נרחב, לדוגמה ב-mount מרוחק, כמו שנעשה באקווריום. כדי לעשות mount מרוחק, משתמשים ב-NFS .System Network File.

באייר הבא ניתן לראות כיצד מערכת כזו עובדת. כשמתќבל syscall שנוצע למערכת הקבצים, ה-VFS מפנה את הבקשת לגורם הרלוונטי - מערכת הקבצים המקומיית אם היא מכילה את מה שאנו רוצים ואחרת ללקוח NFS, שעביר את הבקשת להאה לשרת NFS, שעביר את הבקשת למערכת הקבצים בשרת שטפלה בבקשתה, אז כל התגובה חוזרת מעלה השרת.

איור 76 : דיארגרמה לרכיבת NFS

וירטואלייזציה

המטרה שלנו היא להפריד את התוכנה מהחומרה, והתפתחות התחום הזה היא אחת ההתקדמות החשובות במערכות ממחשבים ב-25 השנה לאחרונה.

עבור ארגונים, זה אפשרי Server Consolidation, כלומר במקום שיהיה שרת נפרד לכל שירות שנדרש (מייל, אתר וכו'), יש שרת אחד שמכיל בתוכו כמה שירותים וירטואלים, שכל אחד מהם חושב שהוא רץ בעצמו (בדומה לתהליכים, רק יותר מטଆ), וכך חוסכים חשמל, תחזוקה וכו' כי כל שרת בנפרד לא דרוש את כל המחשבים כל הזמן.

עבור משתמשים, זה אפשרי להשתמש בשתי מערכות הפעלה באותו הזמן ולהשתמש בטובה ביותר ככל משימה.

פורמלית, וירטואלייזציה היא פרידה מהמוגבלות הפיזיות באמצעות הכוונה (indirection) שנוננת משק זהה במקרה שבו אין וירטואלייזציה (שם ההבדל לעומת אבסטרקציה).

תחת הגדרה זו, התהליך הוא Virtual Machine כפי שהאפליקציה רואה אותו. VM אמיתי היא וירטואלייזציה כפי שה-OS רואה אותה, ככלומר זיכרו פיזי ותרגומים כתובות, מעבד עם פקודות והרשאות, התקנים - ממש יכולו יש חומרה נוספת.

Hypervisor

השכבה שմבדילה בין החומרה האמיתית לבין הווירטואלית ומערכות הפעלה והאפליקציות שעליין נקראת ה-hypervisor. הוא אחראי על הכוונה של החומרה הוירטואלית לאמיתית, הפרדה (חזקת) בין ה-VM-ים, Multiplexing, ניהול משאים פיזיים - כך שבסופה של דבר הוא עובד בדומה ל-OS, אבל למטרה שונה.

Popel Goldberg ו-Popel קבעו ב-1974 את התנאים לוירטואלייזציה :

- **שקלות** : VM זהה לchlוטין למוכנה פיזית, וכל OS ו/או אפליקציות ירויצו אותו הדבר.

- **בטיחות** : VM-ים מופרדים לchlוטין אחד מהשני ומהמכונה הפיזית.

- **ביצועים :** הירידה ב מהירות הריצה תהיה מינורית ביחס לרכיבת על חומרה פיזית.

סוגי וירטואלייזציה

- **Multiplexing :** ייצור מספר התקנים וירטואלים על אותו המכשיר הפיזי. לדוגמה באמצעות יצירת חלוקה לדיסק, כך שהוא מתפרק ככמה דיסקים קטנים יותר ובلتוי תלוים לכל מכונה וירטואלית בנפרד. עוד דוגמה לכך היא מרחב כתובות וירטואלי, כאשר אנו מאפשרים כמו מרחב כתובות שונים ומתרגמים אותם למרחב כתובות פיזי קטן יותר.
- **Aggregation :** ייצור התקן וירטואלי אחד על בסיס כמה התקנים פיזיים. לדוגמה ב-RAID, מערכות דיסקים עם כפליות, כאשר המשק החיצוני הוא של דיסק יחיד אבל בפנים יש הרבה דיסקים שספקים אמינות גבוהה מאוד גם אם אחד הדיסקים נכשל.

ההיסטוריה של וירטואלייזציה

- בשנות ה-70, IBM השתמשו ב-VM-ים על המיניינפריים שלהם, שככל VM הרץ מערכת הפעלה שנקראת CMS.
- בשנות ה-80, עם המעבר למחשבים אישיים, פותחה חומרה שלא ניתן לעשות לה וירטואלייזציה, לדוגמה גישת read-only למידע רגיש.
- בשנות ה-2000 עד היום משתמשים בוירטואלייזציה לתשתיות ענן וחומרה מותאמת עצמה גם ומוסיפה תמיכה חדשה לוירטואלייזציה.

יתרונות של וירטואלייזציה

- גיון מערכות הפעלה - ניתן להריץ כמה מערכות הפעלה, כל אחת טוביה למשהו אחר, על אותו המחשב.
- Server Consolidation - ייצור גמישות ויעילות בחלוקת המחשבים וזמן המעבד שנדרש לכל רכיב בחוות מחשבים.
- אבטחה - הפרדה של VM-ים, ניטור התנהלות של מחשבים, לזיהוי פריצות לדוגמה.
- נגירות - VM-ים יכולים לזרז בכל מקום ואפשר אפילו להעביר אותם ממיקום למקום אחרם.

הערה כל הנויל הם הבסיס של Cloud Computing. ענן מאפשר לנו לשכור VM-ים מספק ענן, שמורדר מכל ה-VM של אנשים אחרים אבל רצים על אותה החומרה הפיזית, וכך חוסכים מעצמו תחזוקה, כוח אדם ותשתיות מקומית.

Server Consolidation

שרתים מריצים, לוגית, תוכנה אחת (שרת web, שרת מייל, VFS וכו') וכן אינטואטיבית נחזיק קופסה פיזית שונה לכל אחד מהם. עם זאת, שיטה זו לא יעילה כי אף על פי שהיא מבטיח בידוד טוב של המערכות, היא לא גמישה בכלל הנוגע לחומרה, אנרגיה ומשאים. חלק מהמערכות לא פועלות לעיתים בעוד אחריות בעומס יתר, וכל זאת באותו הזמן. לכן נרצה לחלק ביניהם את המחשבים כך שככל אחד יקבל כמה שהוא צורך בכל רגע נתון.

וירטוואליזציה מאפשרת את זה, הן מבחינות הגמישות, אלב גם מבחינת גיבוי במרקם של קרייסה (ה-hypervisor מונטר הכל), נגשנות של השירותים, וגם בדיקה ו-deployment נוחים (הכל זו מקום למקום די פשוט).

שימושים נוספים של וירטוואליזציה

• **תמיכה באפליקציות legacy**: גם אם אין לנו את החומרה של מחשב עתיק משנות ה-70, נוכל עדיין להשתמש ב-VM שמודמה חומרה זו כדי להריץ את התוכנות העתיקות שרצנו עליו.

• **פיתוח תוכנה**: כשהתוכנה קורסת (بعد פיתוח וטסTING), כל המחשב יכול לפעול. אם רק ה-VM קורס, המערכת עצמה יכולה עדיין חייה ואפשר אפילו להשתמש בקצת מידע שמנוטר כדי לגלוות מה קרה. בפרט, כשפתחים מערכת הפעלה, ברור מאוד למה שיטה זו מאוד נוחה לעומת פיתוח קלאסי.

בגלל-VM יכולה בחומרה, אפשר להכניס את כולה בקובץ, כולל כל מערכת הפעלה, תוכנות, DATA, זיכרון, מצב המכשיר וכו'. קבצים כאלהאפשרים לנו לעזר את המcona, לשמר את המצב שלו ולהמשיך ממנו הרגע בפעם אחרת, במחשב אחר (snapshots) וגם פשוט להעתיק את מערכת הפעלה לשימוש בחומרה פיזית אחרת (clones).

סוגי הייפרוייזורים

- **הייפרוייזור סוג 1 (נייטיב)** - כל החומרות הווירטוואליות ומערכות הפעלה באותו ה"גובה" - כולן תחת שכבת וירטוואליזציה.
- **הייפרוייזור סוג 2 (hosted)** - יש מערכת הפעלה שהיא host ש谋יצה אפליקציות עצמה, וגם מרצה הייפרוייזור שלו יש עוד מערכות הפעלה אחרות.
- **Container** - הווירטוואליזציה היא בין מערכת הפעלה לבין האפליקציות, כך שהאפליקציות חשובות שהן רצות על מערכת הפעלה אחת אבל בפועל יש אחת אחרת (דוגמה מאוד לתהlik, רק שההכוונה היא יותר משמעותית).

היפרוייזורים בסופו של דבר מתנהג כמו קרNEL של מערכת הפעלה, כאשר VM-ים הם כמו תהליכי, הוא שולט בהכל (זמן, הקצאת משאבים). העניין הוא שמערכות הפעלה של ה-VM-ים חשובות שהן שלוטות בהכל ורצות על החומרה, ותפקידו של ההיפרוייזור הוא לדמות זאת

אמצעי וירטוואליזציה

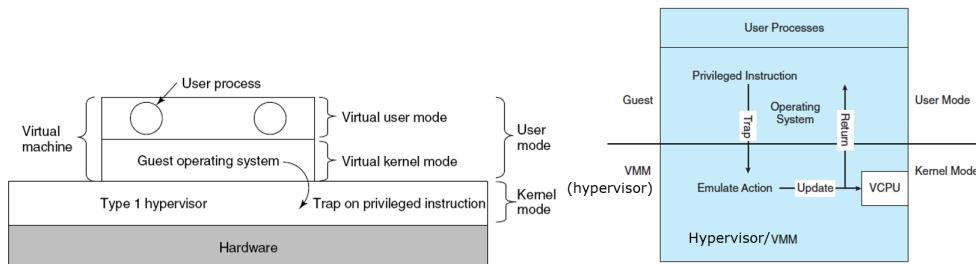
- **Trap and Emulate** : שיטה שבה משתמש הייפרוייזור מסוג 1, שraz על החומרה עצמה. ה-VM רצות ב-User Mode - לא רק האפליקציות, גם ה-OS!
- **בכל פעם שה-OS מבצע privileged instructions, החיפרוייזור תופס** :

- syscalls וקורא להאנדר OS ב-User Mode (ודرس את ה-Interrupt Vector ושם שם פ' ש谋יצות את ההאנדרים, במקרה משתמש).

– פעולות privileged של ה-OS ומבצע את הפעולות בשם של מערכת הפעלה. ה-OS תנסה לעשות משהו אליו היא במצב קרנל, תקבל exception כי היא במצב משתמש, ובמקרים מסוימים נריץ את מה שהיא רוצה באמצעות היפרוייזור.

שיטה זו טובה אם אין יותר מדי trap-ים, אחרת התקורה די גבוהה. ההנחה שלנו כאן היא שככל הדברים הרגיסטרים הם מפרובלגים, שזה לא היה נכון בעבר, כי ב-86 היו פעולות מפרובלגות שלא דרשו מצב קרנל.

ראו איוירים שאולי יעוזו להבין מה קרויה ויזואלית,

אייר 77 : ויזואלייזציית של Hypervisor סוג-1

• תרגום ביןארי: שימושי אם לא כל הגישות הרגיסטר דורשות קרנל.

1. נתרגם את כל הקוד של ה-VM לקוד בטוח באופן הבא :

(א) קוד רגיל (ניחות), נשאיר אותו הדבר.

(ב) קוד ריגיש, נחליף syscalls-ב-hV, שקוראים לעצמו ל-syscall.

2. נכנס את הקוד הזה ל-.code cache

3. כל פעם שנריץ קוד, הוא יהיה בטוח.

• פארה-וירטוואלייזציה.

• עזרה מהחומרה.

היפרוייזורים סוג-2 (שרצים במקביל לאפליקציות על מערכת הפעלה מאחרה) משאירות את רוב העבודה של התזמון למערכת הפעלה. הם גורמים ל-OS להתייחס ל-VM-ים כailo הם תהליכיים, משתמשת בקבצים של ה-OS כדי לינץ' דיסקים ל-VM-ים, אפשר להרוג VM-ים עם סיג널ים וכו'.

קונטינרדים

קונטינר עושה וירטוואלייזציה למערכת הפעלה מעיליה, מתחת לאפליקציות. זה שימושי כשצריך סביבה קלה יחסית שمدמה מצבים שונים – לדוגמה כשותפה גרסה צו או אחרת של ספריה, או קובץ קונFIGורציה בתצורות שונות. כך ניתן לבדוק/לפתח תחת מערכות שונות בלי להשתמש ב-VM שהוא כבד מדי אלא עם תקורה יחסית נמוכה, ובלי לknoot מחשב חדש.

קונטינרים מכילים בעיקר אפליקציות, ספריות וכו' ולא מדמות את מערכת הקבצים ותזמון אלא נותנת ל-OS לעשות זאת בשbilleno. זה שונה מתחליכים בגלל namespaces ו-cgroups.

Namespaces

זה מאפיין של מערכת הפעלה, שמענשא מיצבת את נקודת המבט של תחילה על המערכת. לדוגמה, תחת Namespace-ים שונים, יוכל לגורם לאפליקציה אחת שגוראת למספרה לקבל גרסה אחת של הספריה, ולאפליקציה אחרת שגוראת לאותה הספריה (בקונטינר אחר נגיד) לקבל גרסה אחרת של אותה הספריה.

עם נזוזן לאנלוגיה לתהליכים - תהליכים מוגדרים ע"י מרחב הכתובות וגישה מוגבלת לפעולות רגישות, בעוד קונטינרים מוגדרים ע"י ה-space.

דוגמא לקונטינר *A* יש namespace של PID לעצמו, כך שתהליך עם PID=1 הוא שונה לעומתו מהתהליך 1 של קונטינר *B* שיש לו גם PID משלהו משל עצמו.

מנהלים משאים, וקובעים כמה שימוש כלשהו ניתן לכל קונטינר, בתרגום נלמד להשתמש בהם.

ראו טבלת סיכום של סוגיים שונים של וירטוואלייזציות,

	Process	Container	VM
Definition	A representation of a running program.	Isolated group of processes managed by a shared kernel.	A full OS that shares host hardware via a hypervisor.
Use case	Abstraction to store state about a running process.	Creates isolated environments to run many apps.	Creates isolated environments to run many apps.
Type of OS	Same OS and distro as host,	Same kernel, but different distribution.	Multiple independent operating systems.
OS isolation	Memory space and user privileges.	Namespaces and cgroups.	Full OS isolation.
Size	Whatever user's application uses.	Images measured in MB + user's application.	Images measured in GB + user's application.
Lifecycle	Created by forking, can be long or short lived, more often short.	Runs directly on kernel with no boot process, often is short lived.	Has a boot process and is typically long lived.

איור 78 : סיכום וירטוואלייזציות

תרגום

קונטינר עושה וירטוואלייזציה ברמת ה-OS, ככלומר משנה מאפיינים שלו. נסוק בעיקר ב-Linux Container-ים, שמאפשרים ריצת כמה לינוקסים על אותו מחשב עם קרנל יחיד. שני אלמנטים מרכזיים ב-LCX הם namespaces ו-cgroups.

Namespace-ים מאפשרים לתהליכים לחשב שם בסביבה שונה מאשר המחשב מביתנות מאפיינים ספציפיים, לדוגמה שיש לו pid-ים שונים. ככלומר, שתהליך יחשב שהוא תהליך 1 והבא אחרי 2 וכו', במקומות שהוא יהיה 2354 ואחריו 2355 כי יש הרבה דברים אחרים. יש עוד הרבה NS-ים אחרים, כגון שם host, מזוהה המשתמש, מערכת קבצים חדשה.

כשMANDIRIM קונטינר חדש, מגדירים אילו NS-ים חדשים אנחנו מגדירים.

הפ' היא syscall פ' להרצה בתהיליך החדש ; כתובת למחסנית ; דגלים לתהיליך החדש הנוגעים ל-NS-ים ; וארגוניים לפ' שהטהlixir ירים.

כדי ליצור NS חדש של pid-ים, נוסיף את דגל ה-CLONE_NEWPID.

בתרגול עצמו היו הרבה דוגמאות טכניות לתרגיל 5 שלא כוללו מטעמי בקרת תוכן, למעוניינים, ראו מצגת התרגול בנושא.

אם נשתמש בדגל CLONE_NEWNS, hostname מカリיז על מערכת הפעלה חדשה ועוד דברים.

הערה כבירות מחדל, התהיליך הבן יורש הכל מהטהlixir ההורה שלו, אבל אם הדלקנו דגל LN-NS כלשהו, כל שינוי (שהטהlixir יכול לעשות לעצמו) בהקשר זה ישפייע רק על עצמו (ואולי בנימים שלו) אבל לא ישפייע על האבא.

כשיוצרים NS חדש pid, מבחינת האבא, הוא יחשב שה-pid של הבן שלו הוא 1. PID_PARENTPID וכיו"ב בנוגע לבנים של הבן.

כדי להשתמש במערכת הקבצים חדשה צריך לעשות כמה דברים :

- להעביר את דגל ה-CLONE_NEWNS ל-clone.

- לשנות את השורש של מערכת הקבצים לשורש של מערכת הקבצים החדשה (באמצעות chroot).

- לעשותmount לתיקיה proc, שקיים במערכת הקבצים המקורי, כדי שתופיע גם במערכת הקבצים החדשה.

חשיבותו היא שלינוקס צריך תיקיה לכל תהיליך שבו הוא שומר דברים רלוונטיים לתהיליך, והוא עושה זאת זה ב-proc.

כדי לבצע את ה-mount הזה צריך לקרוא לmount רק שקרה להבין מה הפרמטרים אומרים, בתרגיל נתקשנו להשתמש בקריאה

```
mount("proc", "/proc", "proc", 0, 0);
```

- בסיום השימוש במערכת הקבצים צריך לעשות umount (אצל האבא! כי execvp מישתלט על הריצה וכל דבר אחריו לא רץ) באמצעות הפ' umount (לא un, n).

(Control Groups) cgroups מגבילים את יכולות הקונטינר החדש, לדוגמה להגביל את מספר התהיליכים שאפשר להגדיר ב-NS החדש.

כדי להגביל את מספר התהיליכים ב-NS החדש נבצע כמה שלבים :

- נגידיר cgroup חדש באמצעות יצרת התקייה sys/fs/cgroup/pids /sys/cgroup/pids, בתוך מערכת הקבצים החדשה (נחת השורש החדש), באמצעות mkdir.

- מערכת ההפעלה תיזור אוטומטית כמה קבצים. כדי לחבר את התהיליך של הקונטינר ל-cgroup החדש, נכתב את ה-pid שלו בקובץ cgroup.procs

- נכתב בקובץ max.pids את מספר התהיליכים המקסימלי המותר.

- כדי לאפשר שחרור משאבים בסיום, נכתב לקובץ notify_on_release את הערך 1.

פרוטוקול תקשורת הוא מערכת חוקים בין מחשבים הנוגעים לתקשורת ביניהם. לצורך אותו כדי שמחשבים יכולים להודיע ולהבין הודעה ממחשבים אחרים, או לדעת מתי לשלוח הודעה, באיזה סדר וכו'.

דוגמה כשלוחים אימיל, נרצה להעביר כתובות ומידע. אם באופן נאיבית מעביר את ההודעה כולה, בגל מגבלות חומרה, יהיו הרבה שגיאות בשליחת ההודעה ואז ההודעה לא שווה כלום.

אפשר פשוט להגביל את אורך ההודעה, אבל זה כמובן לא פרקטטי.

לכן נחלק את ההודעה לפקודות, ושלח אותן בנפרד. הבעיה עם שיטה זו היא שיכול להיות שפקטה תעלם, או שהפקות לא יגיעו בסדר הנכון וכו'.

לכן צריך תוכנת ביןיהם שתדאג לסדר ולאכוף דברים כאלה.

לרוב אין כבל ישיר בין שלוח ההודעה למקבל ההודעה וכן צריך גם לעשות routing - להעביר את ההודעה בין כמה תחנות ביןיהם עד שנגיע ליעד.

כדי לוודא שאין שגיאות, נוסיף כמה ביטים שבודקים שגיאות, EEC.

כל השכבות האלה יחד יוצרות את סטאק ה프וטוקולים - רמות שונות של חוקים שצריךקיימים כדי לשלוח הודעה. ראו פירוט של מודל השכבות,

Layer name	Description (Layer's goal)	Protocols
Application	process-to-process communications	HTTP/S, SSH, FTP, DNS
Transport	End-to-end communication services for applications	TCP, UDP
Network / Internet	Transport datagrams (packets) from the originating host across network boundaries, if necessary, to the destination host specified by a network address	IP
Link / Physical	Communications protocols that only operate on the link that a host is physically connected to.	802.11 WiFi, Ethernet

אייר 79 : מודל השכבות

אנחנו נתמך בשכבה ה-IP .transport דואג להעביר את ההודעות מצד לצד אבל הוא לא אמין מכל בינה אפשרית, ולכן צריך לבדוק אותו איכשהו.

למד על שני פרוטוקולים, TCP ו-UDP שונים ברמת הבקרה ובבדיקה השגיאות שלהם.

UDP הוא שכבה די דקה, כל מה שהוא מוסיף זה את הפורטים של המקור והיעד (מצהה את התוכנה שלשלחה/מקבלת את ההודעה בתוקן המחשב עצמו), אורך ההודעה ו- EEC.

כלומר UDP עדין לא אמין (אי-בודן פקודות, אובדן סדר) ובנוסף היא connectionless, כלומר הודעות בסך הכל נזירות לצד השני, בלי שבודקים שאכן ההודעה הגיע וכו'.

דוגמה שכבה זו מתאימה לקרים שבהם הדיקט הוא לא חשוב כמו המהירות, לדוגמה משחקי מחשב אונליין שדורשים עדכונים תציגים ומהירים למשחק מחשבים אחרים, אז אם פיספסנו משהו פעם אחת זה בסדר אבל אם לוקח הרבה זמן להודעות להגיע זה לא בסדר.

כדי לספק ערך תקשורת אמין, הומצא TCP הומצא connection oriented, שני הצדדים מתקשרים ומסכימים על תנאי התקשרות ביניהם, שלוטים על התקשרות במקרה של עומס, דואג לאובדן פקודות ואובדן סדר וכו'. ב-TCP משתמשים בכל פעם שמהירות אינה חשובה, בין היתר (S)HTTP יושבים על TCP, אימיל, SSH וכו' .

שבוע I/O | XIIII

הרצאה

השלמות של וירטואליזציה

נזכר שיש לנושה סוגים של היפרוייזור - סוג 1 שהוא על החומרה (Trap & Emulate) ; סוג 2 שהוא מעלה מערכת הפעלה מארחת ; וקווטינר שהוא מעלה מערכת הפעלה.

סוג 1 משכפל הרבה מה OS עווה. סוג 2 נמנע משכפל זה ונוטן ל-OS לעשות את העבודה במקומו (היא מנהלת זיכרון, מזמן, משתמש בקבצים כדי לנהל דיסקים וכו') ולכן צריך מודול בקרNEL שעוזר לוירטואליזציה (זהה קל כי כל הkernelים המודרניים הם מודולרים).

במקום לעשות את העבודה במקום OS, אפשר לעשות פארה-וירטואליזציה, כלומר לשנות את OS האורח (בסוג 2) כך שיהיה קרייה ל-*syscall* מופנת ישירות ל-*hypercall* (פ' של היפרוייזור שעווה את אותו הדבר). זה הרבה יותר קל לשנות קוד מקור מאשר תרגום בין-ארנו, אבל זה דורש קימפול חדש של הkernel האורח. בנוסף, אי אפשר סתם להריץ OS אורח אלא צריך קוד לשנות קוד מקור וכו' .

וירטואליזציה של זיכרון ו-O/I

איך ניתן בזיכרון וירטואלי של OS אורח, כלומר זיכרון וירטואלי וירטואלי? אי אפשר סתם לתת לכל אורח זיכרון פיזי (שהוא וירטואלי) כי אז כל ה-*paging* יביא לפגיעה משמעותית בביצועים, בגין עקרונות הווירטואליזציה. הדרך הכי פשוטה לפתור בעיה זו היא *shadow tables*. המכונה הווירטואלית שומרת טבלת דפים כרגע, אבל גם ה-HV שומר טבלת דפים ("בצללים") שמתמחה אחר טבלת הדפים של כל VM ומתקבנת בכל page fault (בעזרת shadow page faults) כשהמתגלה מיפוי של האורח שלא קיים אצל ה-HV. שיטה זו דורשת הרבה התעסקות נוספת כמו מה לעשות עם ה-TLB.

בפרא-וירטואלייזציה, אפשר לעשות אופטימיזציות כי ה-VM יודע שהוא לא רץ native. מאז 2008 במעבדים של אינטל יש תמיכת חומרה שנקראת nested paging, שכירה ב-VM-ים ומאפשרת למצוא את הדף בתוך ה-VM בעילום בעורת חומרה בלי צורך בתוכנה נוספת. גם O/I צריך לעשות וירטואלייזציה. לשם כך יש כמה פתרונות:

- אמולציה, כולם שה-HV יעשה Trap & Emulate לדרייבר של האורח.
- פיצול, כולם שה-HV יעשה פרא-וירטואלייזציה ויעביר את הדרייבר של האורח דרך דרייבר שלו ורק אז להתקן.
- מעבר חופשי, כולם לאפשר לארוח לתקשר באופן ישיר עם הדרייבר בהנחה שהוא לא דורש שום גישה לפעולות וגישות.

התקני O/I מבחינות מערכת הפעלה

התקני O/I הם מאוד מגוונים, יש רכיבי תקשורת רק עם קלט, רק פלט, גם וגם, התקני אחסון עם קלט ופלט או רק קלט (CD-ROM) ועוד ועוד. כל רכיב שונה ועובד אחרת וצריך איכשהו לסדר את העניינים. כדי לסדר את הכל משתמשים ב-*bus* שמחובר מצד אחד למעבד, ומצד שני מחובר לקונטROLרים שרצים על מיקרו-מעבדים בתוך התקן שיעודים לתקשר באמצעות פרוטוקול כלשהו עם המעבד דרך הבאס. כדי לתקשר עם הקונטROLרים, ה-OS משתמש בדריברים, המכירים את התקנים ויעודים איך לדבר עם הקונטROLרים.

מטרות מערכת הפעלה ל-O/I

- להציג אבסטרקציה לוגית של התקנים (להסתייר פרטים על ממשך החומרה, טיפול בשגיאות).
- לתמוך בשימוש יעיל בהתקנים (multiprogramming).
- לתמוך בשיתוף של התקנים בין תהליכי/משתמשים (לספק את ההגנות הנדרשות, לתזמון מניעה הדדית על אותו התקן).

דריברים וקונטROLרים

קונטROLרים מבחינת-OS הם חומרה. לרוב התקני O/I יש רכיב מכני ורכיב אלקטרוני והאחרון הוא הקונטROLר/adapter. המשק בין הקונטROLר לרכיב המכני הוא מאוד low-level.

דוגמא בדיסק, הדטא מגיע כסקטור, רצף ביטים ו-ECC והקונטROLר צריך להמיר את זה לבlok כדי שמערכת הפעלה תדע מה לעשות עם זה (כפי שנלמדנו במערכת הקבצים).

לאחר מכן, דרייבר המתאים לכל התקן מדבר עם הקונטROLר כשהוא במצב קרנל, והוא מציג API אחד.

דוגמא בדיסק, לא משנה איפה דיסק זה, נקלט open, close, write וכו'.

מי שכותב את הדרייבר זה מי שמייצר את התקן במטרה שימושו כמה שיותר בתוכנו.

הערה בגלל שהדריבר רץ במצב קרנל, אם הוא לא כתוב היטב או כתוב באופן זמני, הוא עלול להפיל את כל המחשב.

הדריבר מקבל פקודה מאפליקציה (כתיבה לדיסק נגיד), מדבר עם הקונטロול באמצעות רגיסטרים, מקבל תשובה ומוחזיר אותה. כדי לכתוב לרגיסטרים של הקונטロול (שהם "הארוגומנטים" שהוא מקבל בשבייל בקשה מהדריבר), אפשר או לכתוב ישירות ל-*O/I* או למפות כתובות וירטואליות לריגיסטרים כאלה ואו להשתמש בפקודות כתיבה קלאסיות לזכרו. מעבר המידע הזה קורה כiboldן דרך הבאס.

דוגמא הוא קונקטור עם 25 פינים שמחבר התקני *O/I* כמו מדפסות. היו 24 כבלים ואחד הארקה (למענה 8 להארקה). הcabלים היו

<i>D₇</i>	<i>D₆</i>	<i>D₅</i>	<i>D₄</i>	<i>D₃</i>	<i>D₂</i>	<i>D₁</i>	<i>D₀</i>
read/write data register (port 0x378)							
<i>BSY</i>	<i>ACK</i>	<i>PAP</i>	<i>OFON</i>	<i>ERR</i>	-	-	-
read-only status register (port 0x379)							
-	-	-	<i>IRQ</i>	<i>DSL</i>	<i>INI</i>	<i>ALF</i>	<i>STR</i>
read/write control register (port 0x37a)							

איור 80 : סידור הcabלים ב-*Parallel Port*

כאשר אנו רואים כאן בשורה העליונה את הריגיסטרים לקריאה/כתיבה שהתחברו לפורט מסויים (0x378), ביטים לקריאה בלבד (האם ההתקן עסוק, האם קיבל את הבקשה וכו') בפורט אחר ואו ביטים לבקרה כמו IRQ שאחראי על אינטראפטים. כדי לשולח בית אחד של נתונים, הדריבר השתמש בקוד הבא,

```
void
sendbyte(uint8_t byte)
{
    /* Wait until BSY bit is 1. */
    while ((inb (0x379) & 0x80) == 0)
        delay ();

    /* Put the byte we wish to send on pins D7-0. */
    outb (0x378, byte);

    /* Pulse STR (strobe) line to inform the printer
     * that a byte is available */
    uint8_t ctrlval = inb (0x37a);
    outb (0x37a, ctrlval | 0x01);
    delay ();
    outb (0x37a, ctrlval);
}
```

איור 81 : קוד דרייבר של *Parallel Port*

קודם כל אונחנו בודקים שההתקן לא עסוק (busy), מכאן בא השם), שמימי את הבית בפניהם 0 עד 7 (כל אחד בית אחד במובן), ומתריעים לكونטROLLER ע"י הדלקת בית ה-STR (strobe) לחצי מיקרו שנייה ואז החזרתו לערכו המקורי.

כיום רוב ההתקנים מתחברים דרך USB שמאפשר ארבעה סוגי תקשורת:

- אינטראפט - קצת מידע שמניגע מההתקן, בשביל עכבר או מקלט.
- העברת 64 בתים עם ECC בכל פעם, בשביל מדפסות וסורקים.
- Isocronous - סטרים נתונים בלי ECC (אודיו, אוזניות).
- בקרה - ניהול התקנים וכו'.

USB מאפשר להכניס ולהוציא התקנים בזמן שמערכת רצה, ושומר מקום ברוחב הפס שלו להתקני אינטראפט ו-isocronous (עד 90%) והשאר נשאר לבאלק ובקרה. הודיעות הן בגודל של 1500 בתים, ובתוכו חלוקה בין התקנים.

שיטות מעבר מיידע

- Polling - המעבד אחראי על מעבר המידע, זיהוי סיום הפעולה של התקן. הוא עושה זאת ע"י בדיקה רציפה וחוזרת של הרגיסטרים של הקונטROLLER (wait busy דוגמה לכך).
- אינטראפטים - המעבד אחראי על מעבר המידע אבל הקונטROLLER אחראי על התראעה למעבד על סיום הפעולה באמצעות אינטראפט. שיטה זו מאפשרת multiprogramming.
- DMA - המעבד מתחילה את הפעולה, ה-DMA מעביר את המידע מהזיכרון לרגיסטרים של הקונטROLLER, ומעלה אינטראפט כמעבר המידע נגמר.

דוגמה נראה איך זה קורה במקרה של דיסק:

1. הדריבר מתחבק להעיבר בתים מהדיסק לבאר בזיכרון בכתב X.
2. הדריבר אומר לkonntroller להעיבר C בתים מהדיסק לבאר.
3. הקונטROLLER מתחילה לדבר עם ה-DMA.
4. הקונטROLLER שלוח כל בית ל-DMA.
5. ה-DMA כותב לבאר שמתחל ב-X כשהוא מוריד את הערך של C עד שהוא 0.
6. כאשר DMA=C, ה-DMA עושה אינטראפט למעבד.

הערה ה-DMA נלחם עם המעבד על גישה לזיכרון, אבל זו לא כזו בעיה כי המעבד לרוב לא נוגע בזיכרון כי יש לו מטמון.

לאורך השנים, הkernel של לינוקס גדול מאוד, כאשר יותר מחצי ממנו הוא דרייברים.

שכבות ביינאים

יש שכבות ביינאים בין קריאות ה-API של המשתמש לבין הדרייברים שמחקקת את התקנים לשולשה סוגי התקנים:

.read/write ו open/close - חושף ממشك של Block Oriented •

.get/put ו open/close - חושף ממشك של Stream Oriented •

.send/receive ,open/close וגם read/write - Network Oriented •

מערכת קבצים משמשת עוד שכבת בין האפליקציות למשקדים הנ"ל כי הפעולות על החתקנים דומות מאוד לאלו על קבצים.

תוספות לתקשורת עם התקנים

בכל התקנים משתמשים בכמה שיטות לשיפור ביצועים/נוחות :

- Buffering - מאפשר פעולה א-סינכרונית של יוצרים-צרכנים, מאפשר גודלים שונים של מידע ומאפשר להיפטר מיצרן/צרכן בזיכרון ולשמור אותו בדיסק עד שימושו מלא את הבארה.

דוגמה באפר ציקלי בזיכרון-צרכן שראינו בזמנו היא דוגמה לבאפרינג.

- תיקון שגיאות - מאפשר לוודא תקינות של תוכן, באמצעות זיהוי שגיאות וכן תיקון שגיאות.

מבוא לאבטחה

עד כה בכל הנוגע לאיכות המערכת, התעסקנו באמינותה המעלית, ככלומר שלא יקרו טויות - הימנעות מדד-лок, מניעת קrise של המחשב אם המשתמש עושה משהו מוטומטם. מערכת מאובטחת היא בטוחה מפני מתקפות זדוניות. זה כולל גם למנוע שימוש לשלוט ולהשתמש לרעה במחשב, וגם מתקפות מכונות ומתוחכבות.

מבחינת מערכת הפעלה, אבטחה מתחלקת לשני חלקים :

- לפרוץ לחשבון של המשתמש ומשם לגשת לקבצים רגילים ולהתחזות לאדם.
- הפרוץ למערכת ולקבל גישה לכל החשבונות, ליצור חשבון חדשים, להתקין וירוסים ולרוץ במצב קריל ומשם גם לתקוף פעם נוספת.

הערה אנחנו נesson בחלק השני, לא הראשון כי הוא לא מעניין.

דוגמה אפליקציית אלקטור ששומרה את מאגר הבוחרים של מדינת ישראל הכילה את הסיסמאות של האדמינים ב-.html והוא לא פריצה למערכת, אלא גישה לחשבונות.

תרגול

אנחנו עוסקים בסוקטים, שמאפשרים תקשורת בין אפליקציות. בעבר דיברנו על ה-*Transport Layer* שמנήה שיש לנו תשתיית מעבר מידע ומשם דואגת לאמיניות הودעה (TCP) או מהירות מעבר (UDP). עתה נesson בתשתייה זו - סוקטים.

Soket הוא שער לעולם הגדול, שבאמצעותו מעבירים מידע ומקבלים מידע, והם נוצרים במפורש ע"י האפליקציות. מערכת הפעלה חושפת לאפליקציות API שכולל פ' כמו send/receive וכו'.

תכנות סוקטים ל프וטווקול TCP בפרדיגמת

- שרת תמיד רץ והוא צריך לפתח סוקט שפתוח לחיבור של משתמש.
- המשתמש צריך לפתח סוקט במחשב שלו.
- המשתמש מצין את כתובת ה-IP ומספר הפורט (סוקט) של השרת (באנלוגיה לבני אדם, כתובת ומספר דירה).
- לאחר יצירת הסוקט, המשתמש צריך להתחיל חיבור עם שרת ה-TCP.
- כשהשרת מקבל בקשה מהמשתמש, הוא פותח סוקט חדש כדי לתקשר עם הלוקו הספציפי זהה (הפורט הוא אותו הדבר אבל הסוקט שונה לכל לקוח).

стрומים הוא רץ מידע שנכנס או יוצא מתחילה, ובהתאם סטרים פלט וקלט הם או יוצאים או נכנסים בהתאם.

דוגמה ב-TCP, משתמש יש стрומים קלט מהשרת וстрומים פלט לשילוח הודעות לשרת.

אינטרקציית סוקטים ב-TCP

- השרת פותח סוקט שמקבל בקשות לחיבורים.
- השרת מחכה להודעות מהסוקט. כשהוא מקבל, עושים "לחיצת ידיים" של TCP ואז גם הלוקו יוצר סוט.
- הלוקו שולח בקשה מהסוקט שלו, היא מתקבלת בסוקט של השרת (החדש שנפתח לлокו), הוא מגיב ושולח חזרה תשובה.
- הסוקטים נסגרים.

ב-UDP אין את לחיצתידיים והשרת פשוט שולח הודעות באופן (כמעט) בלתי מבוקר לлокו.

אינטרקציית סוקטים ב-UDP

- השרת פותח סוקט לבקשתות.
- הלוקו פותח סוקט ושולח דרכו בקשה שמכילה את ה-IP והפורט שלו.
- השרת מקבל את ההודעה, כותב תשובה כשהוא שולח אותה לפרטים שקיבל מהлокו.
- הלוקו מקבל את התשובה, וסגור את הסוקט.

בתרגול עצמו היו הרבה דוגמאות טכניות לתרגיל 5 שלא כולל מטעמי בקורס תוכן, למעוניינים, ראו מצגת התרגול בנושא.

כשנתכוна תקשורת כזו, נשמר מבני'ת שמכיל סוג כתובת (לצורך עניינו IP ופורט אבל יכול להיות אחרים) ותוכן הכתובה.

כדי ל כתוב בית ל זיכרונו אפשר ל כתוב ב-Big Endian, כלומר שהabit ה ci נדול הוא משמאלי (שבו משתמשים בתקשורות) או ב-Little Endian. כלומר שהabit ה ci קטן הוא משמאלי (פופולרי בקרב כל דבר שהוא לא תקשורת) ולכן נדרש המרה ביןיהם.

- יש פ' SMBCEOT הדרת htons, משפט htos ו-hton SMBCEOT מ-Host Network ל-Host (כמו בכל שאר הפ', לא אציג את התיעוד המלא של הפ' מתעמי חסר עניין לציבור כי זה לא מהותי).
 - כדי להמיר כתובת IP לכתובים ב-struct אפשר להשתמש בפ' `inet_aton`.
 - כדי לקבל את כתובות ה-IP של הצד השני של סוקט אצלנו, יש את הפ' `getpeername`.
- ה-DNS הוא שירות שממיר כתובות שקריאות לבני אדם (host names) לכתחנות IP (כך מומר google.com ל-8.8.8.8 או מה שווה לא יהיה). הפ' `gethostname` מחזירה את שם ה-`host` שMRIIZ את התכנית. אפשר להשתמש ב-DNS באמצעות הפ' `gethostbyname` שמחזירה struct עם הרבה שדות שעוזרים. הערה כקובנציה, ה-DNS יתרגם את localhost ל-127.0.0.1 שהוא תמיד המחשב שלנו.

תכונות תקשורת שרת-לקוח

צד השרת יראה כך.

1. יצירת סוקט באמצעות הפ' `socket` לצורכי טריים או לצורכי DATAGRAMS (connectionless) באמצעות אחד הפרמטרים לפ'.
2. חיבור הסוקט לכתחנות הפ' `bind` כך שידעו למי לפנות (נותנים לו שם לצורך העניין).
3. האזנה על הסוקט באמצעות הפ' `listen` כדי לקבל הודעות נוכחות. כשמתקבלת בקשה לחבר בסוקט, ניצור חיבור עם הלקוח באמצעות הפ' `establish` (שנכתוב בעצמו, שמגלה מי התחבר אלינו, מי אנחנו, יוצרת סוקט חדש ומזינה עליו).
4. המתנה להודעות באמצעות הפ' `accept` בסוקט היעודי, שמקפיא את החוט עד שמתתקבל הודעה.

צד הלקוח יראה כך.

1. ניצור סוקט עם `.socket`
2. נחבר אותו לכתחנת עם `.bind`.
3. נתחבר לכתחנת והפורט של השרת עם `.connect`.

כדי לקרוא הודעות צריך להשתמש ב-`read` ורק שצורך לעשות לולה שקוראת עוד ועוד בתים אל תוך באפר כי `read` מביא רק בתים שקיים, ואם רוצים להחcorr ל-`read` בתים צריך לולאה שקוראת וקוראת עד שקוראה לו בתים.

שרת לרוב מתקשר עם יותר מסוקט אחד (File Descriptors) כי סוקטים ממומשים כABSPATHKAZIA קבצים) ואז צריך להתעסק עם כמה בו זמני. אפשר להשתמש בחוטים אבל זו התעסקות ולחלופין יש את הפ' `select`.

select מקבל אוסף FD-ים לקריאה, אוסף FD-ים לכתיבה ו-FD-ים לניטור אקספנסים. היא חוסמת את החוט שקרה לה ובודקת (בטווח זמן כלשהו) האם יש FD שמקורו לכתיבה/קריאה/নיטור, ומהזירה את מספר ה-FD-ים שמוכנים לפעולה. בוסף, היא עורכת את אוסף ה-FD-ים כך שרק אלו שמוכנים לפעולה יהיו שם ואז אפשר לבדוק אם FD נשאר באוסף, אם כן הוא מוכן ואפשר לעבוד אליו ואם לא אז לא.

שבוע VII | אבטחה

הרצאה

כאמור אנחנו עוסקים בפריצות למערכת, לא השגה חיצונית של פרטים של משתמש.

אימות

משתמשים מיוצגים ע"י חשבונות שמותאים ל-s' User ID. לכל pun יש הרשותות ספציפיות, כאשר לADMIN יש הרשות על (root).

תהליך ה登入 הוא די פשוט :

- המשתמש מכניס שם משתמש.
- המשתמש מכניס סיסמה.
- המערכת בודקת את הסיסמה מול הסיסמה השמורה לשם המשתמש.
- אם יש התאמה, המשתמש נכנס בפנים.

הערה חשוב להצין את הסיסמאות כדי שבמקרה של דליפה לא יהיה כל קל לדעת מה הסיסמאות של המשתמשים (עוד על זה בהמשך).

פריצת סיסמאות

יש כמה גישות למתקפות על סיסמאות :

- **ברוט-פורס** : ננסה את כל הסיסמאות האפשריות עד שימושו עובד. ניתן לבצע מתקפה זו offline אם כבר דלפו הסיסמאות המוצפנות. המתקפה עצמה תליה באורך הרצוי של סיסמה ובאפשרויות לתווים (אותיות, מספרים). זמן החישוב הוא אקספוננציאלי באורך הסיסמה (בהתהacha שצריך אותיות ולא רק ספרות).
- **nichosh סיסמאות** : נחש באופן מושכל את הסיסמה של האנשים. יש הרבה מאוד סיסמאות שכיחות כמו 123456, תארכים ומיללים ספציפיים.
- מעבר לכך, הרשותות החברתיות חוותה הרבה מידע עליו בכל העולם כך שאם בחרנו את שם החתול שלנו כסיסמה, קל לפרסוץ לחשבון שלנו.
- בנוסף, יש תבניות מקובלות לסיסמאות, כמו הוספת ספרה בסוף למילה שכיחה זהה גם מקלט על nichosh מושכל.
- **גישה משלובת** : לעיתים ברוט-פורס על מיליון מיללים שמכיל סיסמאות שהודפסו בעבר.

דוגמא ב-2012 פרצו לאיימייל של מיט רומני, מועמד לנשיאות רפובליקאי. עשו זאת באמצעות security question של שם חיית המחמד האהובה עליו, שהייתה ידועה כי פורסם בתקשורת לפני שהוא התעלל בכלב שלו, seamus, לכארהה.

לנichוש סיסמאות יש כמה יתרונות, ביניהם שבוי אדם נכensis לתבניות. אפשר לבחור ביטוי של מעלה 7 מילימ אקרים, או לחלופין להשתמש בסיסמה אקרים ארוכה ולשמור אותה ב-[Password Manager](#) (שהוא מוגן עם סיסמה מאוד חזקה).

מה מערכת הפעלה יכולה לעשות? אם נציב מגבלות על הסיסמאות זה משחק אינסובי של חתול ועכבר.

הפתרון שבו לרוב משתמשים הוא לשים salt על כל סיסמה (עורתי לכתוב את [ערך בויקיפדיה בנושא](#)). salt הוא תוספת אקרים לכל סיסמה שמצמידים אליה לפני שמאפיינים (יעשים לה hash). שיטה זו מונעת מפריצה רוחבית לכל הסיסמאות כי הסיסמה המוצפנת היא לא 123456 אלא 123456fjfdb; vskb.

בנוסף, אם ההצפנה חזקה (אייתית בכונה), אנחנו מאטים את קצב החישוב של הפוך באופן מלאכותי כדי שהזאת לא יהיה פרקטית. מעבר לכך מבחינת חווית המשתמש מאפשר להגביל את מספר הלוגינים האפשריים לאותו חשבון, או להשתמש ב-[biometrics](#).

הערה גם כשכניםים למחשב, חשוב להגן עם הראות גבוות על קובץ הסיסמאות (אין סיבה שכולם יכולים יכולו לקרוא אותו, רק ה-root).

הרשאות

במערכת הקבצים, לכל משתמש יש הרשות ביחס לכל קובץ ותיקייה (אם הוא יכול לקרוא, להריץ). אפשר להסתכל על זה הפוך - לכל קובץ ותיקייה, מה יכולות שיש לכל משתמש (זה לא בשימוש).

ביוניקס אפשר להשתמש ב-[setuid](#) כדי להריץ תוכנית עם הרשות של הבעלים או sudo שמאפשר לרוץ כמשתמש אחר.

דוגמה כדי לעשות ping ולשלוח פאקטות, צריך להשתמש בהרשאות root.

כשמנגנים על מערכת חשוב להבדיל בין שני סוגים מרכזיים :

• Desktop - מחשבים עם כמה משתמשים, מעט התקנים חיצוניים משותפים, עם מידע פרטי ותוכנה מבוקרת. מתקפות מנסות להגיע לקבצים.

• Mobile - משתמש אחד, הרבה התקנים חיצוניים (מצלמה, GPS) ותוכנות הן אפליקציות מותקנות. אנחנו מנסים להגן מפני קבלת גישה זדונית לקבצים אבל גם להתקנים (חסינים ורוצים לראות דרך המצלמה שלנו בכל רגע נתון).

מתקפות מותחלקות לשני חלקים מרכזיים :

• סוס טרויאני - תוכנה שמבצעת פעולה שעוזרת, אבל מכילה דלת אחורייה.

• וירוס - תוכנית שזוחמת עם קוד זמני.

כדי להגן מפני הנ"ל אפשר לעשות כמה דברים :

• אנטי-ווירוס - תוכנות שמזהותות מבניינות של קוד זמני.

• ניטור - מעקב אחר פעילות בניסיון לזהות התנהגות חשודה.

מפגעי אבטחה

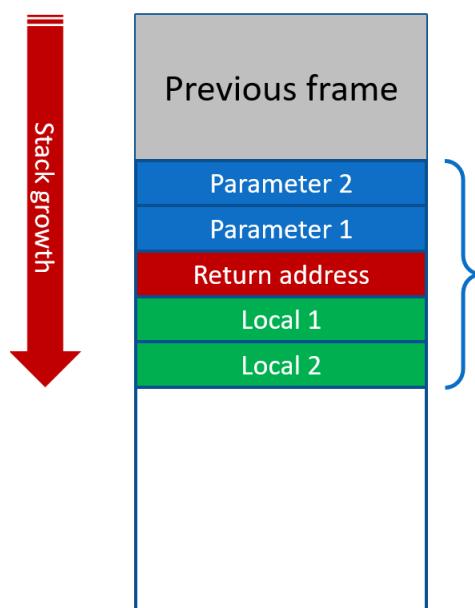
- **אי-בדיקה קלט**: מקור מרכזי של מפגעי אבטחה הוא לא לבדוק את קלט המשמש כראוי (שהוא עומד בפורמט הנדרש). קלט כזה יכול להנגיש קוד זדוני ואז האפליקציה יכולה בטעות להריץ אותו ומערכת הפעלה לא יכולה למנוע זאת.

דוגמה לפni כמה חדשים נחפה החולשה ב-jLog4, מרכיב לוגים ל-Java. זו ספריה Open Source בשימוש מאוד נרחב שכפיצ'ר אפשרה לקבל הודעות מותאמות מהאינטרנט, ובמקרה כזה הוא בלע בעיורו את הקלט ואיפשר הרצת קוד במחשב של הקורבן .(RCE).

זו מתקפת zero-day ובעצם גם zero-click (מייחו בשרת מיינקראפט שלח איזה סטרינג מסוים למחשב שלנו לתחילת לכՐות ביטוקין בשליל הממשלה הצפונ-קוריאנית).

- **באפר-אוברפלואו** : כתיבה למערך מעבר למוטר ודרישת ערכים סמכים. משם אפשר או סתם לדחוס ערכים או זה סתם באג, או לשים ערכים חדשים באופן זדוני כדי לגרום לתכנית לתקוף את המחשב. שיטה זו נקראת Stack Smashing.

קוראה כי תהליך רץ עם הרשות של משתמש, מקבל קלט חיוני, מעתיק אותו לבאפר של התהליך, ערכים נדרשים וכוחזרים לפ' שקרה לפ' הנווכית, קופצים לקוד זדוני. כך נראה המחסנית בעת קרייה לפ',

איור 82 : מחסנית בעת קרייה לפונקציה

כאשר הכתובות עלות כלפים למעלה (המחסנית מתחילה מהסוף). אם נכתב יותר מדי על local, נגיע ל-return address.

סתם נתנו מחרוזת ארוכה מדי הסıcıוי שהכתובות הזו תהיה מקום עם קוד חוקי זניחה. אם אנחנו בוחרים באופן זמני לאן לחזור (לדוגמה לבארך שמקיל פקודות אסמבלי שלנו), הצלחנו לתקן את המערכת!

דוגמה אם נצליח לשים פקודות אסמבלי כדי להיכנס לטרמינל (shell) ומשם אפשר לעשות מה שרק רוצים.

שיטה זו לא תמיד פשוטה, אבל יש דרכים להעלות את הסיכוי להצלחה. לדוגמה, לדروس כמה ערכאים לפני וכמה ערכאים אחורי כתובות החזרה עם מצביע לקוד הזמני, ולשים בקוד הזמני NOP, ככלומר כמה פקודות שלא עושות שום דבר באסמבלי כדי שם אם הקפיצה קצת פיספה את הקוד הזמני שלנו, היא תגיע אליו עדיין.

כדי להן מפני באפר-אוביפלואו יש כמה שיטות:

– **ערכי קנית**: נציב ערך אקריאי ממש לפני ערך החזרה ונשמר את הערך הזה בצד. אם תוקף ידרוס את ה-return address הוא יצטרך לדروس גם את הקנית ולפני שנkpוץ חורה לפ' הקוראות, נבדוק אם ערך הקנית לא השתנה, אם הוא השתנה אנחנו יודעים שנתקפן.

הערה ערכי קנית לא יעוזו אם יש לנו דרך לקרוא את ערך הקנית לפני (אם יש שני באפר-אוביפלואוים לדוגמה).

– **ASLR**: נסיט את המחסנית קדימה באקריאות כך שהיא יותר קשה לנחש כתובות במחסנית (זו הסיבה שהינו צריכים את translate_address בתרגיל 2).

– **הכנסת אקריאות לערכאים של פוינטורים** (הזות סגמנטים וכו').

– **למנוע הרצה של כל קוד מחוץ לsegment הקוד**.

שיטה זו אינה אבסולוטית כי אפשר לקרוא לפ' libc שכתובות כן בסegment הקוד (אבל את זה מונעים עם ASLR).

אחרת הפ' libc היה system שמאפשר بكلות הגעה ל-shell code.

ఈ קוד מورد מהאינטרנט (או אפליקציות טלפון), נרים את הקוד עם הרשות מינימלית כי אנחנו לא יודעים אם הקוד הוא זמני או לא. ככלומר, נעשה וירטואלייזציה ונגביל את היכולות של האפליקציה ל-sandbox, לדוגמה לא ניתן להריץ syscall-ים מסוימים.

בأنדרואיד יוצרים sandbox ע"י מתן permission שונה לכל אפליקציה, שרצה כתחילה נפרד מהאחרות ואז עם הגבלות מוכרות על הרשות של ה-user האפליקציה לא יכולה לעשות שום דבר רע (לרבות מגבלות על syscall-ים).

תרגול

נסקרו בקצרה את רוב הנושאים שלמדו במהלך הסMASTER

• **איןטראפטים**: איןטראפטים מתחלקים לפחות פנימיים (אקספנסים, שגיאות של המעבד עצמו) וחיצוניים (מחומרה, שמרתיעים על אירוע של החומרה). איןטראפט יכול להיות בר-מייסוך (אפשר לחסום אותו) או שאי אפשר למסך אותו (לדוגמה SIGTERM - חייבים להתעסק איתו).

איןטראפטים פנימיים קוראים אם יש חלוקה לאפס, segment fault וכו', אבל גם יש PAGE FAULT או trap (כלומר לא רק שגיאות. ניתן לחלק אותם ל:

- aborts (שתי הדוגמאות הראשונות) שכתוכה מהם צריך להפסיק את ריצת התהיליך.
- traps שאינס שגיה, אלא פשוט בקשה לפעולה וגישה, כאמור traps syscall. דורותים הרצת קוד של מערכת הפעלה וכניסה למצב קרNEL (באמצעות שינוי bit-mode). בתוך מצב קרNEL, הנדר ל-trap נקרא כדי לטפל בבקשתה. כשהקרNEL מסיים, הוא חוזר לפוקודה הבאה אחרי ה-trap בקוד התהיליך.

דוגמה התכנית מבקשת כתובת שלא ממופת בזיכרון הפיזי. קורה אקספשן שմבקש מה-OS להביא את המידע מהדיסק ולטענו אותו לזכרון. התכנית מקבלת את המידע בלי לדעת שהייתה שגיה בכלל.

כדי לטפל באינטראפט פנימי מבצעים את השלבים הבאים:

1. שומרים את המצב הנוכחי.

2. משלטלים על הריצה ומפללים בבקשתה.

3. מחזירים את המצב הקודם.

4. מחזירים את השליטה לתהיליך.

- **סיגנלים**: סיגנלים נשלחים ע"י מערכת הפעלה, אף"פ שתהליכיים יכולים לבקש מה-OS באופן רצוני לשולח סיגנל לתהליכיים אחרים או לעצם (ה-OS מתווכת תמיד).

סיגנלים שונים מאינטראפטים כי הם נוצרים ע"י ה-OS בלבד לאחרונים שנוצרים ע"י החומרה. בנוסף, הראשונים מנוהלים ע"י התהיליך והאחרונים מנוהלים ע"י מערכת הפעלה.

ברגע שמתתקבל סיגナル ה-OS מעבירה אותו מיד להנדר המתאים לה לא משנה מה, וחוזרת למקום שבו הפרעה שההנדר מסיים.

- **PCB**: לכל תהליך יש PCB ששומר מידע עליו כמו ערכיו הרегистרים שלו ומיקום הזיכרון שלו (הكونטקט שלו), הקבצים הפתוחים שלו, וגם מידע חשוב למערכת הפעלה כמו priority בתזמון שבוסס על כמה זמן התהיליך רץ וכו'.

בנוסף, נשמרים ההוראות של התהיליך (איזה משתמש מריץ אותו), ועוד מידע "חשבונות".

- **חותמים**: חוטים באו כדי לשפר ביצועים כשייש כמה ליבות, והם מהווים "מסלולים עצמאיים" בתכנית ויתרונם הוא שהם קלילים - עם זיכרון משותף לחוטים אחרים בתהיליך (מלבד המחסנית).

– חוטים ברמת הkernel: מערכת הפעלה יודעת שיש חוטים שונים וכיולה להריץ חוטים שונים בו זמניית במקומות שונים.

- חוטים ברמת המשתמש: מערכת הפעלה רואה חוט אחד והמשתמש אחראי על תזמון של החוטים בפנים והוא יכול לדאוג שתתקיים מניעה הדדית (שהוא לא יכול בחוטים ברמת הkernel בכוון קלות). היתרונו על פני חוטי kernel הוא התקורתה הנמוכה שכורכה במעבר בין חוטים (לא צריך מצב קרNEL וכו').

- **בעיית האזרע הקריטי**: הרבה תהליכיים רוצים לגשת לאותו משאב משותף, והם רצים בזמנים שונים ולא דטרמיניסטיים ועשויים גם דברים בחלק ה-remainder.

דיקטורה פירמל מה הופך פתרון לניהול הגישה למשאב לטוב וקבע חמייה תנאים:

1. מניעה הדדית - רק תהיליך אחד מריץ חלק קריטי בכל פעם.

2. התקדמות - אם תהליכיים רוצים להיכנס לחלק הקריטי, מישחו יכנס לחלק הקריטי.

3. היעדר הרעה - אף תחליק לא ייכה אינסופית לכניתה לחלק הקרייטי.
4. כלויות - האלג' עובד על N תהליכיים עם הרבה מעבדים ולא מניח הנחות נספות.
5. אין חסימה ב-remainder - אף תחליק שרצ' מחוץ לחלק הקרייטי לא חוסם תהליכיים מלהיכנס לقطع הקרייטי.

פתרנו את הבעיה או בעזרת **חומרה** עם פועלות אוטומיות כמו **Test&Set**, בעזרת ה-**OS** באמצעות סמאפור ומיאטקס ובעזרת **אלגוריתמים** כמו אלג' המאפייה והאלג' של פיטסון.

דוגמה הקוד הבא הוא פתרון לבניית קטע הקוד הקרייטי. הוא מקיים את כל התנאים של דיקסטרה חוץ מהרעה כי יכול להיות שתמיד תחליק יפספס את הבדיקה ותחליק אחר יבודוק ויידחף לפניו, لكن זהו לא פתרון חוקי.

```
int lock=0; //shared variable
.....
while (TestAndSet(&lock))
    \\busy wait
critical section
lock = 0
```

איור 83 : קוד למניעה הדזית

דוגמה באמצעות סמאפור, שהוא מספר שימושים ומורידים באופן אוטומי, אפשר לפתור את בעיית קטע הקוד הקרייטי.

- **זמן** : צריך לקבוע מי יירוץ על המעבד(ים). יש הרבה אלג' לכך, ביניהם FCFS (הראשון שבא), SJF (המשימה הכי קצרה), וכל העש שבא חדש נבדוק למי נשאר הכל פחות זמן), זמןון קדיםיות ו-RR (שראיינו שבאופן כללי פותר את הבעיה הכל טוב).
- אלג' זמןון נמדד לפי כמה זמן המעבד מרים תהליכיים ולא מחשב זמןון (כמה שיותר), זמן המתנה (כמה שפחות) וזמן turnaround, כלומר כמה זמן לוקח משמשימה מגיעה ועד שהיא מסיימת (כמה שפחות).

• **ניהול זיכרון** : הזיכרון מורכב מרגיסטרים עם מעבד, מטמון שמקוצר את הדרך לזכרון, הזיכרון המרכזי, והתקני I/O לרבות דיסק. ההבדלים בין כתובות וירטואליות (רציף וגודל מאד, וירטואלית לתחליק) וכ כתובות פיזיות (מה שיש בזכרון, שהוא די קטן). ה-MMU ממיר מווירטואלי פיזי בכל גישה לזכרון.

את המיפוי אפשר לעשות בכמה דרכים - בהקצתה רציפה שהיא לא פרקטית, סגמנטציה שוגרה ל프로그램ציה חיונית ודף שבו משתמשים.

בדף דוח חילקו את מרחב הכתובות הווירטואליות לדפים ואת הזיכרון למסגרות כאשר גודל דף שווה לגודל מסגרת. לא כל הדפים מופיעים במסגרות. כsharp; דף שלא ממופה, משתמשים בכמה אלג' לירוש מסגרות, שהאופטימלי הוא של בילדי ובמציאות משתמשים ב-Second Chance Clock Algorithm.

את טבלת הדפים שמחזיקה את המיפוי גם צריך לשנות לפחות פעמיים - טבלה שטוחה דורשת הרבה מקום ולכך היו גם כמה פתרונות:

1. טבלת דפים הפוכה - מיפויים מסגרות לדפים ואז כדי לבדוק איפה דף נמצא צריך לעבור על כל המסגרות.
2. טבלת דפים היררכית - טבלת הדפים הראשית מצביעה לעוד כמה עומקים של טבלאות דפים שב很深 התחתון יש מיפוי לדפי תוכן.

3. טבלת האש לדפים - תופסת די מעט זיכרון ומczyiat דף היא מהירה.

כל שיש יותר עוקבים בטבלה, זה דורש יותר גישות לזכרון (שזה יקר). כבר בטבלה שטוחה זה דורש קריאה אחת לטבלה ואחת לכתובות עצמה.

כדי לקצר תהליכיים, יש מטמון גם למייפוי, ה-TLB שמאיצ' את התרגומים ומונע גישה חוזרת כל הזמן לטבלת הדפים כשלא באמת צורך.

• תקשורות: מערכת הפעלה אחראית על תקשורת בין תהליכיים בכמה דרכים שונות:

- זיכרון משותף (או צרך לנחל מניעה הדדית).

- פיעיפים - עורך תקשורת בין שני תהליכיים. הציגור מורכב משני קבצים (לא באמת קבצים אבל אבסטרקציה של ה-OS) שכל אחד מהם הוא המקום שבו תהליך אחד כותב לאחר.

- סוקטים (באמצעות TCP בשביל תקשורת אמינה ו-UDP לתקשורת מהירה).

• ניהול תהליכיים: הפ' fork יוצרת תהליך חדש (בן) שיוצרת עותק זהה של תהליך האב (עד כדי pid) ושניהם משתמשים לרווח מאוותה הנΚודה. נגרום להם לעשות דברים שונים ע"י בדיקת ה-pid שלהם.

dup היא פ' שימושת FD, קלומר למעשה עושה open לאותו הקובץ שוב (ה-offset באותו המיקום) ו-dup2 שימושת FD אל תוך dup קיימים.

דוגמה נשתמש בפיעיפים בשביל תקשורת בין תהליך לבן שלו. ערך ההחזרה של fork הוא 0 אם "סאנצנו בתוך הבן.

```

#include <unistd.h>
#include <stdlib.h>
#include <sys/wait.h>
int main() {
    int pipefd2[2];
    pipe(pipefd2);
    if (fork() == 0) {
        dup2(pipefd2[1], STDOUT_FILENO);
        close(pipefd2[0]);
        close(pipefd2[1]);
        execl("/bin/ls", "ls", NULL);
        exit(EXIT_FAILURE);
    }
    if (fork() == 0) {
        dup2(pipefd2[0], STDIN_FILENO);
        close(pipefd2[0]);
        close(pipefd2[1]);
        execl("/usr/bin/file", "file", "-f-", NULL);
        exit(EXIT_FAILURE);
    }
    close(pipefd2[0]);
    close(pipefd2[1]);
    wait(NULL);
    wait(NULL);
    return 0;
}

```

איור 84 : קוד לתקשרות בין תהליכיים עם פייפים

הקוד יוצר בן שידروس את stdout, סוגר את הקבצים שפתחו בשבילו וקורא ls שתווצאתה ויכנס לקובץ הראשון של הפייפ. הבן השני שנוצר דורס את stdin כך שהוא מקבל מידע דרכו. הבן הראשון שולח רשות קבצים באמצעות ה-ls והבן השני מקבל את המידע הזה וMRIIZ .file.

מיוזה את החיסט בתוך הקובץ ביחס לסוף הקובץ, תחילת הקובץ, או המיקום הנוכחי. כדי לדעת איפה החיסט כרגע, נוכל לקרוא לפ' עם 0 ביחס להיסטן הנוכחי ונקבל את החיסט החדש (שהוא היישן).

- מערכת קבצים :** קריאה מהדיסק זה יקרה ולכון מערכת הקבצים מנסה למזער את מספר הגישות, בין היתר באמצעות ה-cache buffer .

בינויקס משתמשים ב-node-i שמכיל מטא-דאטה על הקובץ לרבות גודלו ומתי עודכן לאחרונה, וגם מצביעים לבלוקים שבהם הוא נמצא בזיכרון (עם מצביעים ישירים, עקייפים, שניוניים, ושלישיים).

טבלת הקבצים מתחולקת לשולש :

1. טבלת ה-FD של כל תהליך בנפרד - כל קובץ מופיע פעם אחת לכל פעם שנפתח והכניתה מחזיקה מצביע לטבלת הקבצים הפתוחים.

2. טבלת הקבצים הפתוחים - טבלה כללית לכל ה-OS שמחזיקה כניסה אחת לכל פעם שקובץ נפתח וההיסטוריה שבו התחילה נמצאת בקובץ.

3. טבלת ה-node-i-ים - טבלה שבה כל ה-node-i-ים של קבצים פתוחים, כניסה אחת לכל קובץ.

hard links הוא קובץ עם מטא-דאטא שלא מכיל את שם הקובץ שלו והוא מתייחס או ה-path אליו, והקובץ מחזיק כמה רפרנסים יש אליו ורक כשייש 0 הוא נמחק.

יש פ' שנדרשת link שמקבלת נתיב ישן וחידש ושם בנתיב החדש hardlink לנתיב הישן.

unlink מסירה את הלינק לקובץ (מקטינה את מספר הרפרנסים).

softlink הוא מצביע ישיר לנתיב של הקובץ ואם הקובץ המקורי נמחק, הקישור לא יעבד.

• וירטואלייזציה : VM-ים עושים אבטורקציה לחומרה ומעלה, קונטינרים עושים אבטורקציה רק ל-OS תחת אותה חומרה (באמצעות כמה סוגים שונים של HV).

בלינוקס יש קונטינרים שנקראים LXC שונים מהנייטיב namespaces (כמו pids חדשים, מערכת קבצים חדשה וכו').
אפשר לבקר (מלשון בקרה) את ה-NS באמצעות cgroups שמשמשים באבטורקציה לקבצים.

שאלות ותשובות

- כיצד ניתן למשם מתזמן תהליכיים ברמת המשתמש ?
להשתמש באלו' שעוצר תהליך (כלומר preempt) בנסיבות שליחת SIGSTOP והמשכת ריצת תהליך בנסיבות SIGCONT).
- במערכת הקבצים המסורתית המבוססת node-i, כמה גישות לדיסק נדרשות לכל הפעולות כדי לקרוא את הבית ה-8097 בקובץ /home/moishe/mail
אם כל בלוק הוא בגודל ¹⁰ 6 מלבנים ישירים ואחד מכל עקיף, וכל מדיריך מאוכסן בבלוק יחיד ?
כדי להגיע לקובץ צריך 3 node-i-ים ומדרייכים (מדרייך השורש, node-i ומדרייך, node-i-node, אחד ל-node-i ואחד לתוכן הקובץ).
- נתון הקטע הבא לבעיית הקטע הקרייטי ,
b. להלן פתרון לבעיית הקטע הקרייטי לשני תהליכיים (0 שקול ל FALSE ו-1 שקול ל TRUE):

```
At process i ∈ {0,1}
shared boolean flag[2] = {false};
shared int turn = 0;
do
{
    turn = 1-i;
    flag[i] = false;
    while !(flag[1-i] && turn==1-i);
    critical section
    flag[i] = true;
    remainder section
} while(true);
```

איור 85 : קוד לפתרון בעיית האזור הקרייטי

- האם המימוש עשוי לגרום לדד-לוק? כו, אם קורה קונטיקסט סוייז' בדיק אחרי השמת false בדגל של התהיליך עצמו, שני הדגלים הם false ואז שניהם יכנסו ל-while ולא יצאו ממנו אף פעם.
- האם ייתכן דדлок אם נוריד את השורה `flag[i]={true ? flag[i] : false}` ונתחל `turn=1`? לא, כי אם קורה קונטיקסט סוייז' בדיק לפניו ה-while, ה-`turn` משתנה ותנאי ה-while לא מתקיים כי שני התנאים בפניהם הםause ואז מישחו יכנס.
- נניח שמבצעים את השינויים בסעיף הנ"ל האם מתקיימת תcona מניעה הדדיות? לא, נניח שתהיליך 0 מגיע, משנה את `turn=1` וככנס לקטע הקרייטי, ואז יש סוייז' ותהיליך 1 משנה את הפרמטרים בהתאם וגם כנס לקטע הקרייטי כי תנאי ה-while לא מתקיים.
- מהו הבדל אחד בין חוט ברמת הernal להוא (יש 4 אפשרויות שלא אציג)? תהיליכים זוקרים לתיוך של מערכת ההפעלה כדי לתקשר וחוטים ברמת הernal לא זוקרים (כפי הם יכולים לעשות זאת באמצעות זיכרונות משותף).